

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • NOVEMBER • LISTOPAD • 1987 (ČÍSLO 354) CENA 10 ZŁ

1917
VĚL
1987

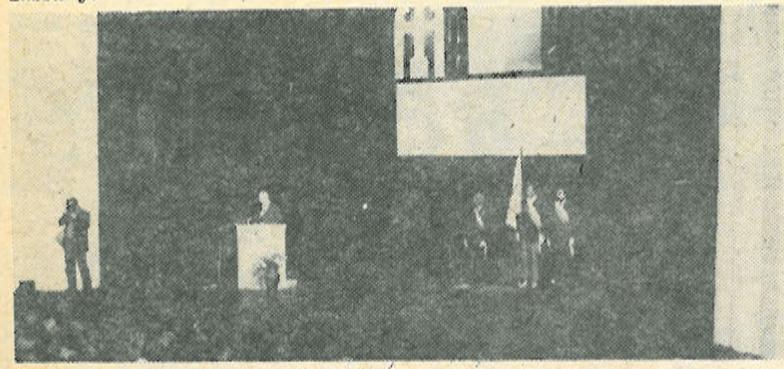

GEORGE BUSH, viceprezident Spojených štátov, bol na 4-dňovej návštive v Poľsku, počas ktorej sa stretol o.i. s prvým tajomníkom ÚV PZRS a predsedom Štátnej rady PPR Wojciechom Jaruzelským a predsedom vlády Zbigniewom Messnerom, navštívil niektoré priemyselné závody, Krakov a koncentračný tábor v Osvienčime. Rozhovory s poľskými štátnikmi otvárajú novú etapu v poľsko-amerických vzťahoch. Etapu odstraňovania ešte existujúcich prekážok v plnej normalizácii vzťahov, vytvárajúcu podmienky zbavené diskriminácie pre obnovu a rozšírenie obchodnej výmeny a ekonomickej, vedecko-technickej a kultúrnej spolupráce. Táto etapa otvára perspektívny zintenzívnenia dialógu medzi Varšavou a Washingtonom. Potvrdením toho bude aj výmena veľvyslancov medzi oboma krajinami. Na snímke: záber z poľsko-amerických rozhovorov.

VARŠAVA. V celom Poľsku sa konali oslavy dňa Poľskej ľudovej armády — 44. výročia bitky pri Lenine. Vo Varšave na Námestí víťazstva obyvatelia hlavného mesta vzdali hold padlým a zavraždeným v rokoch druhej svetovej vojny. Konala sa tiež výmena čestnej stráže pri Hrobe neznámeho vojaka. Na snímke: položenie vecov pri tomto národnom pamätníku.

PRED 50 LETY predstavitelé kruhov pokrovkovej inteligencie založili v Varšave první Demokratický klub v Polsku. Tento klub se spolu s dalšími stal o dva roky pozdĺji počátkom Demokratickej strany. U prieležitosti oslav tohto výročia byli zasloužili členové Demokratickej strany vyznamenaní Dústojanickými a Kavalírskými kríži Rádu obrození Polska, zlatými, striebornými a bronzovými Kríži zásluhy.

V ČÍSLE:

Dny Prahy ve Varšavě	— 6
Oslavy na Orave	— 7
Pedagogické muzeum	— 8
Pieseň pre tridsať národov	— 10
V meste vetrov	— 12
Výročie J. Jánošika	— 13

REALIZACE II. ETAPY REFORMY

9. října 5. zasedání ÚV PSDS zaujalo stanovisko k otázce II. etapy hospodárskej reformy. Zámery její realizace predložil předseda rady ministrů Zbigniew Messner v pěti bodech:

- komplexní přestavba systému řízení směřující k uvolnění kolektivní a individuální podnikavosti;
- vytvoření podmínek pro produktivnější, efektivnější a lépe organizovanou lidskou práci;
- vytvoření trvalých rozvojových, inovačních rysů hospodářství, jeho organizace a pružnosti;
- maximalizace prospěchu vyplývajícího z účasti v mezinárodní dělbě práce;
- nadřazený cíl: vytvoření trvalých materiálních a systémových základů pro plnější uspokojování potřeb občanů.

Ústřední výbor přijal usnesení o realizaci II. etapy hospodárské reformy a schválil iniciativu PRON týkající se referenda v otázce uskutečnění II. etapy reformy.

Rada ministrů předložila návrh programu realizace II. etapy hospodárské reformy Sejm PLR. Vládní plán zahrnuje tři bloky opatření: jeden z nich se týká změny struktury cen a upevnění role peněz, druhý obsahuje opatření směřující k povzbuzení růstu nabídky (čili zvýšení výroby) a třetí reformu systému řízení hospodářství. V úvodu k dokumentu se zdůrazňuje, že nejde o zvýšení výroby za každou cenu. Rozvoj výroby musí být doprovázen racionalizací zaměstnanosti a spotřeby surovin, materiálů a energie (a ekonomickému zdůvodnění má sloužit změna struktury cen, poněvadž dnešní přímo vybízejí k marnotratnosti, která se podniku lépe vyplácí než úspornost). Program předvírá rovněž rozhodnou likvidaci ekonomicky neefektivních podniků, což může být spojeno s potřebou přesunu zaměstnanosti, čili srozumitelně řečeno, v některé oblasti může dojít k přechodné nezaměstnanosti a pracovníci továrny, která zbankrotovala, budou muset změnit povolání nebo místo bydliště, budou-li chtít najít práci.

Autoři programu dále konstatují: Program realizace II. etapy reformy neslibuje okamžité zlepšení životních podmínek. Pro část společnosti může znamenat určité zhoršení, vyplývající z odříznutí možnosti snadných výdělků bez produktivní práce. Program vynakládá velkou péči, aby nedošlo k zhoršení situace důchodců a invalidů. Před všemi aktivními pracujícími, projevujícími iniciativu a podnikavost, nebojícími se tvůrčího úsilí, se naopak otevírají možnosti značného růstu příjmů (...). Program předpokládá plně vyrovnaný růst maloobchodních cen základních druhů potravin, paliva, nájemného a některých jiných druhů zboží. Sniží to společenský dopad zvýšení cen, ale zcela ho neodstraní.

V programu jsou měsíc za měsícem rozepsána různá opatření a jejich cíle.

Ještě v roce 1987 — změna struktury vlády a vytvoření značně větších možností rozvíjení nových hospodárských předsevzetí. V roce 1988 výrazný krok kupředu v obnovení rovnováhy ve vnitřním hospodářství a určité zrychlení růstu nabídky. V roce 1989 další přiblížení k hospodářské rovnováze a uspořádání mzdrového systému. V roce 1990 dosažení vnitřní rovnováhy a snížení tempa ročního růstu cen zhruba na 9 proc. (letosní stupeň inflace činí 18 proc.). V roce 1991 zahájení splátek zahraničního zadlužení (dnes nejsme schopni zaplatit ani úroky). V dalších letech mj. plná směnitelnost zlatého na světovém trhu.

O tom, jak bude II. etapa realizována, zda rychle, v krátké době, nebo pomaleji, po částech, rozhodne celostátní referendum, jehož termín Sejm určil na 29. listopadu; obsahuje dvě otázky:

- Jsi pro plnou realizaci programu radikálního ozdravení hospodářství, předloženého Sejmu a směřujícího k výraznému zlepšení životních podmínek společnosti a vědomím, že to vyžaduje dvou až tříleté těžké období rychlých změn?
- Jsi pro polský model hluboké demokratizace politického života, jejímž cílem je upevnění samosprávnosti, rozšíření občanských práv a zvýšení účasti občanů v řízení státu?

Již před referendem na návrh předsedy vlády Sejm schválil změnu struktury vlády, v níž se počet ministerstev snížil z 26 na 19. V čele nových ministerstev stojí: ministerstvo průmyslu — JERZY BILIP; prostorového hospodářství a stavebnictví — BOGUMIL FERENCSZTAJN; dopravy, plavby a spojů — JANUSZ KAMIŃSKI; práce a sociální politiky — JANUSZ PAWŁOWSKI; hospodářské spolupráce se zahraničím — WŁADYSŁAW GWIAZDA; vnitřního trhu — JERZY JÓZWIAK; národní edukace — HENRYK BEDNARSKI; novým předsedou Plánovací komise byl jmenován ZDZISŁAW SADOWSKI a ministrem zdravotnictví a sociální péče JANUSZ KOMENDER.

Výše zmiňné události se odehrály v době, kdy říjnové číslo bylo už v tisku a listopadové číslo vyjde už po referendu.

Poľnohospodárstvo ako rušen — v posledných rokoch ľahá dopredu celé národné hospodárstvo. Funguje najlepšie zo všetkých odvetví našej ekonomiky. Treba teda toto odvetvie, neobvykle citlivé na všetky zmeny reformovať?

Nepochybne mnohé prvky v poľnohospodárstve poukazujú na existenciu rovnováhy, potravinársky trh je lepšie zásobený ako akýkoľvek iný, súkromní rolníci — ktorí sú hlavnou výrobnou silou nášho poľnohospodárstva — už oddávna pracovali v podmienkach reformy. Ale nemožno nevidieť obrovské medzery v zásobovaní výrobňami prostriedkami. Roľníci stojí v radoch skoro po všetko, čo je potrebne pre výrobu — po stroje, prostriedky na ochranu rastlín, cement, uhlí a odnedávna dokonca na naftu. Prosia gminné orgány o prídel traktora, stavebných materiálov, krmív a mnoho iných tovarov, ktoré nie sú „luxusom“ a neslúžia

aby pracovitosť a úsilie rolníkov prinášali krajinu stále lepšie výsledky. Je najvyšší čas, aby sa odstránilo všetko, čo zapričinuje straty v poľnohospodárstve a v hospodárení potravinami. Treba pôsobiť v mnohých oblastiach, lebo univerzálné recepty neexistujú. Kolektív pre poľnohospodárstvo a hospodárenie potravinami pôsobiaci pri Komisií pre hospodársku reformu, ktorý pracuje pod vedením prof. dr. hab. Eugeniusza Mazurkiewicza — predložil na verejnú diskusiу návrh realizácie druhej etapy hospodárskej reformy v poľnohospodárstve a potravinárskom hospodárstve.

Pripomeňme, že tento návrh predpokladá:

- dosiahnutie trhovej rovnováhy a trhových cien v období 2–3 rokov rozšírením formy stvárnovania cien podľa zásad dobytu a ponuky;
- obmedzenie dotovania poľnohospodárskej produkcie a spotreby potravín;
- upustenie od úradného stanovenia obchodných prirážok;
- zdokonaľovanie daňového systému;
- udržanie prednostného úverovania poľnohospodárstva a potravinárskeho hospodárstva, ako aj rovnaké podmienky obdržiavania úverov;
- zrušenie rôznych obmedzení v obrate poľnohospodárskou pôdou;
- odstraňovanie sektorových rozdielov v zásadách poistovania;
- zmenu rozhodnutí družstevného práva v oblasti spôsobu registrovania nových družstiev;
- vytvorenie poľnohospodárskych komôr;
- zachovanie dotácií do vývozu poľnohospodárskych produktov;
- tvorenie dodatočných pracovných príležitostí vo vidieckych oblastiach.

Teda návrhy sústreďujú pozornosť na najdôležitejšie otázky v poľnohospodárstve a potravinárskom hospodárstve. Má komplexný charakter, obsahuje veľa radikálnych riešení a zároveň vytvára možnosti intenzifikácie poľnohospodárstva.

ZBIGNIEW RUTA

zvyšovaniu životnej úrovne rolníkov, ale sú potrebné pre rozvíjanie výroby. Samozrejme nie je to normálna situácia a nemôže dlhšie trvať.

Dnešný cenový systém — oprávnené rolními kritizovaný je pre toto odvetvie tak tiež nepriaznivý a nemôže dlhšie trvať. Dnes sa totiž úradné ceny vyskytujú na potravinárskom trhu až trojnásobne častejšie ako ceny iných nepotravinárskych tovarov. V samom poľnohospodárstve sú ešte častejšie presne štyrikrát častejšie ako v iných odvetviach národného hospodárstva.

Pripomeňme, že dnes sa na potravinárskom trhu vyše polovica tovarov predáva po úradných cenách, zatiaľ čo na trhu priemyselných tovarov — iba 18 percent. V centralizovanom výkupe poľnohospodárskych produktov u okolo 72 percent platia úradné ceny.

Takto stav si vyžaduje dotovanie pomernne lacných potravinárskych výrobkov, ktorých výrobné náklady prevyšujú — často pre nesprávne ustálené ceny — malobchodné ceny. Tieto dotácie rastú do výšky sto-vek miliard zlôtich. V minulom roku prekročilo dotovanie potravín sumy 400 mld. zł. Dotované sú aj hnojivá, jadrové krmívá, prostriedky na ochranu rastlín, uhlí a iné zdroje energie. Priemysel, ktorého výrobky sú dotované je spravidla oveľa menej rentabilný ako iné odvetvia a najčastejšie počítuje nedostatok prostriedkov pre normálny rozvoj. Má to za následok dekapitalizáciu majetku a pokles výroby. Na druhej strane vidieť a poľnohospodárstvo očakávajú väčšie dodávky všetkých prostriedkov pre rozvoj a modernizáciu výroby.

Tohtoročné výsledky v poľnohospodárstve najlepšie potvrdzujú, o koľko by sa dalo zvýšiť úrodu obilia, keby rolníci vysiali potrebné množstvo hnojív, keby postrekovali všetky zasiate polia, ktoré si to vyžadujú, keby osivo bolo morené a bolo by zaistené potrebné množstvo prostriedkov proti poľahnutiu. Žiaľ...

Takto dlhšie nemôže byť. Nemôžeme súhlasiť s tak veľkými stratami. Predsa vieme, že normalné osivo znižuje úrodu o 3 až 5 q z hektara. Ale čo z toho? Tento rok opäť rozhodná väčšina osivového materiálu neboala morená, lebo chýbali dokonca najjednoduchšie preparáty. Iba každý piaty hektár zemiakov sme postrekovali proti nákaze. Koľko sme stratili? Na každom hektare pri najmenšom 40 q a zemiaky pestujeme v Poľsku na viac ako 2 mil. ha.

Preto sa musí reformovať, zlepšovať a zdokonaľovať všetko, čo brzdí a stáže rozvoj,

Pohľad na účastníkov V. plenárneho zasadania ÚV PZRS

Foto: CAF

KRONIKA V OBRAZECH

MOSKVA. „Formulovali sme politiku prestavby, ktorá získala uznanie ľudu. Vypracovali sme dokumenty, vďaka ktorým sa táto politika zavádzajú vo všetkých oblastiach života — ekonomike, politike, ako aj v duševnej a sociálnej sfére“ — povedal na stretnutí s vedením a osadenstvom závodu Severonikel v Murmansku generálny tajomník ÚV KSSZ Michail Gorbačov. Sovietsky štátneho príslušníka prišiel do tohto najväčšieho mesta za polárnym kruhom (400 tis. obyvateľov) pri príležitosti výročia jeho založenia. Vyznamenal ho Leninným radom a medailou Zlatej hviezdy za odvahu a neoblomnosť jeho obyvateľov pri obrane mesta v rokoch druhej svetovej vojny. Na snímke: M. Gorbačov medzi robotníkmi závodu Severonikel.

VARŠAVA. Do Polska pribudol na oficiálnej návštive predsedu Sociálno-demokratickej strany Nemecka (SPD) Hans Jochen Vogel. V rozhovorech s Wojciechem Jaruzelským boli vyjádreni souhlas s návrhy na snížení zbrojení a zvýšení důvěry ve strední Evropě a utvoření bezatomového koridoru a pásmu bez chemických zbraní na našem kontinentu. Hans Jochen Vogel se setkal rovnako s členy Konsultačné rady a s vedením Celostátného súdržení polských odborov.

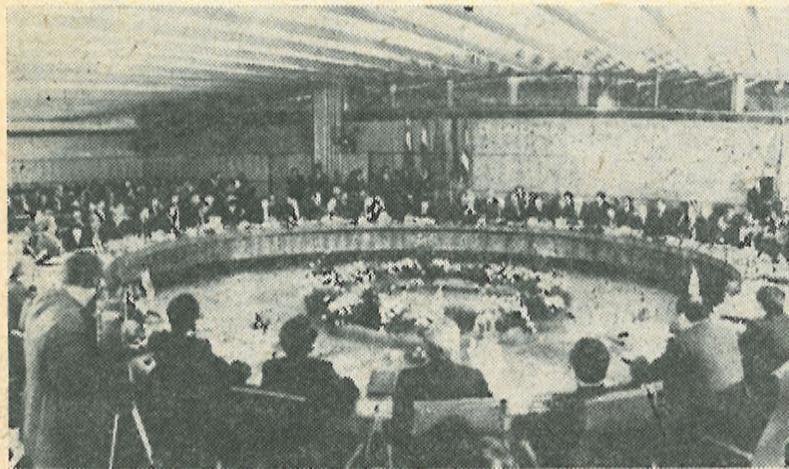

V ČESKOSLOVENSKOM kulturnom a informačnom stredisku vo Varšave sa konal zaujímavý literárny večierok venovaný tvorbe vynikajúceho slovenského básnika, národného umelca Vojtecha Miháliku (na snímke). Počas krátkeho pobytu v Poľsku Vojtech Mihálik zavítal i do Krakova, kde navštívil Ústredný výbor našej Spoločnosti. V družnej besede s pracovníkmi ÚV a aktivom krakovskej miestnej skupiny KSSCaS hovoril o svojej tvorbe a literárnom živote na Slovensku a odpovedal na otázky krajanov.

KANCELÁR FEDERÁLNEJ RAKÚSKEJ REPUBLIKY Franz Vranitzky bol 24. septembra tr. v Krakove. Rakúsky host navštívil Státe umelecké zbierky kráľovského zámku na Waweli, jeden z najstarších objektov Jagellovskej univerzity — Collegium Maius a Mariánsky kostol so slávnym oltárom od Wita Stwosza. Na snímke: počas prehliadky Collegium Maius.

43. MIMOŘADNÉ ZASEDÁNÍ RVHP se konalo v Moskvě. Delegace vedla předsedové vlád jednotlivých států. Zasedání projednalo a schválilo komplex opatření zaměřených na lepší využití spolupráce členských zemí RVHP v zájmu intenzifikace, dynamického a harmonického rozvoje jejich národních ekonomik, zvyšování životní úrovně jejich lidu na základě vědeckotechnického pokroku. Byla zdůrazněna potřeba efektivně využívat mezinárodní socialistickou dělnickou práci a upevňovat postavení členských států rady ve světovém hospodářství. Na snímku: ze zasedací síně.

DJAKARTA. Nádej na zlepšenie osudu sprevádza tisíce Indonézianov, ktorí prišli na východné pobrežie Kalimantanu (bývalé Borneo), aby tu hľadali zlato. Zlato fažia primitívnymi metódami, takými, ako v minulom storeči na Aljaške. Vláda v Djakarte chce nakloniť zlatokopov, aby sa osídli na Kalimantane, ktorý má najmenší počet obyvateľov v Indonézii.

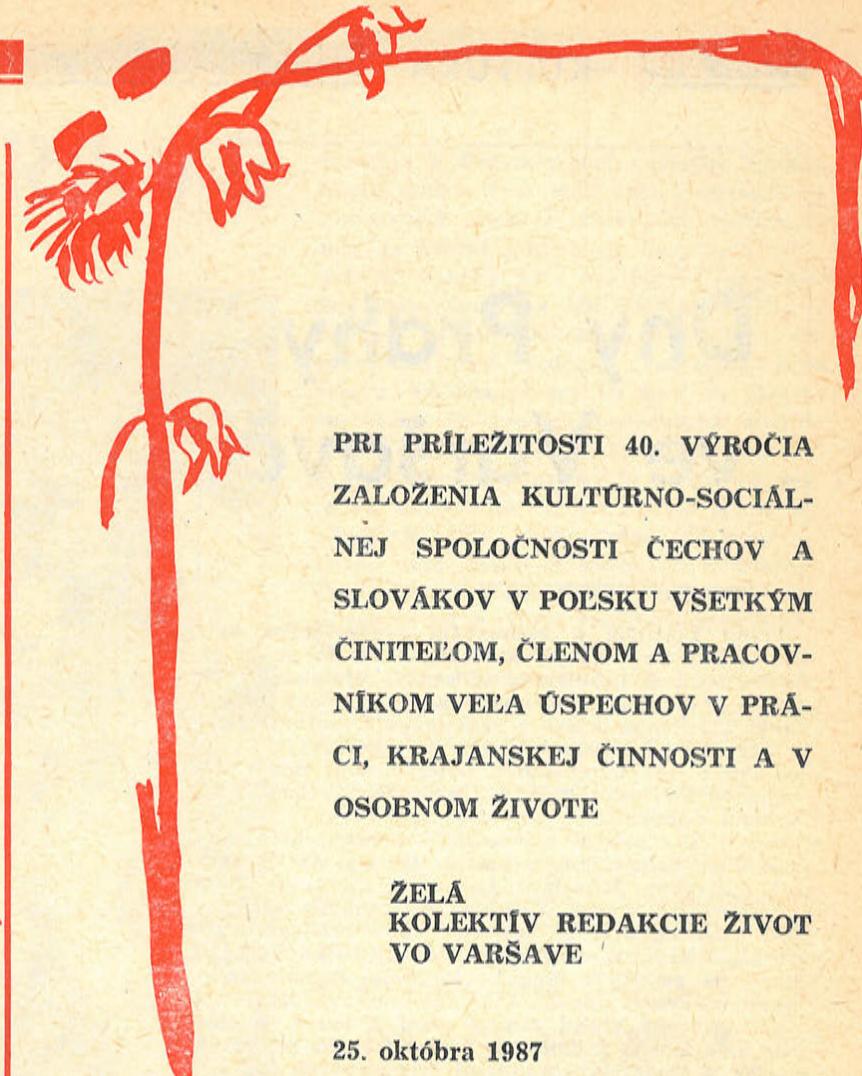
DILLÍ. Indiu postihlo najväčšie sucho v tomto storočí. Postihlo až 14 spomedzi 24 štátov — jeho následky pociúpuje 250 miliónov ľudí. Mimoriadne citelný je nedostatok pitnej vody. Predvídajú sa tiež značné straty v poľnohospodárstve. Indická vláda začala vysielať do oblasti postihnutých suchom pomoc vo forme potravín.

PARÍŽ. Hviezda rockovej hudby Madonna v sprievode francúzskeho ministferského predsedu Jacquesa Chiraca a francúzskej speváčky Line Renaudovej. Po svojom koncerte na jednom parížskom štadióne venovala šek na 500 000 frankov (83 000 dolárov) na boj proti chorobe AIDS. Táto suma bude určená na výskumy očkovačej látky proti smrteľnému bacilovi.

TRADIČNÍ DNY MOSKVY byly letos spojeny s oslavami 840. výročí hlavního města SSSR a věnovány blížícímu se 70. výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Na snímku: slavnost na Rudém náměstí.

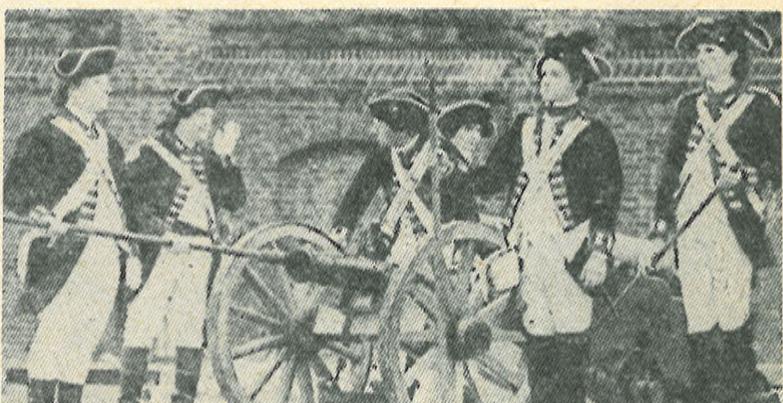
Snímky:
CAF, TASS
UP, ČSTK

PRI PRÍLEŽITOSTI 40. VÝROČIA ZALOŽENIA KULTÚRNO-SOCIÁLNEJ SPOLOČNOSTI ČECHOV A SLOVÁKOV V POĽSKU VŠETKÝM ČINITEĽOM, ČLENOM A PRACOVNÍKOM VEĽA ÚSPECHOV V PRÁCI, KRAJANSKEJ ČINNOSTI A V OSOBNOM ŽIVOTE

ŽELÁ
KOLEKTÍV REDAKCIE ŽIVOT
VO VARŠAVE

25. októbra 1987

LONDÝN. Tito Američané jsou skutečnou turistickou atrakcií. Už celá léta s pravdivými zbraněmi a stejnokroji odehrávají průběh bitev svedených ve válce za nezávislosť Spojených států (1775—1783). Do Velké Británie byli pozváni v souvislosti s 200. výročím ústavy USA. Představení pod širým nebem shlédlo několik desítek tisíc Angličanů.

NOVÝ MODEL ŠKODY 731 Favorit s motorem 1300 ccm a karoserią navrženou ve spolupráci s italskou firmou Bertone. Ten pětidverový automobil, jehož sériová výroba bude zahájena ve druhé polovině 1988, byl poprvé vystaven 10. září v Praze.

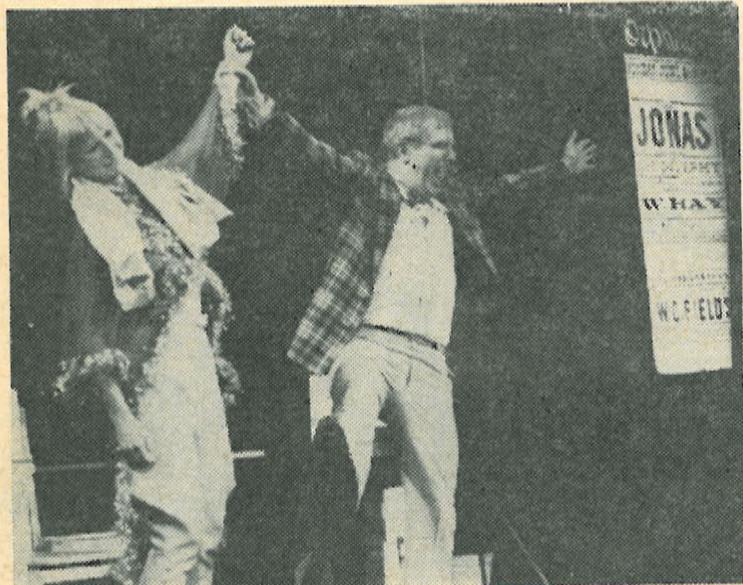
Dny Prahy ve Varšavě

Velmi zářilým a zajímavým předevzetím byly Dny Prahy ve Varšavě, uspořádané ve dnech od 20. do 25. září. Byl to společný svátek přátelství mezi národy Polska a Československa. Do Varšavy přijela téměř 300-členná delegace představitelů kultury, umění, stranických, mládežnických a odborářských pracovníků a také kombatantů. Delegaci vedl člen předsudnictva ÚV, první tajemník městského výboru KSČ Antonín Kapek.

Dny Prahy zahájil slavnostní koncert vynikajícího pražského komorního orchestru Musica da Camera pod řízením Miroslava Lašovky, který se konal v královském zámku. Velký zájem vzbudila představení známého divadla Semafor, které předvedlo varšavskému obecenstvu dvě představení Jiřího Suchého Jonáš, na příklad v úterý, a Vetešník. Pěknou podívanou předvedly rovněž Ustřední loutkové divadlo a Československý státní soubor písni a tančů. Kromě toho bylo mnoho zajímavých výstav českého malířství, grafiky a sochařství, promítání premiérových českých hraných a animovaných filmů a dokonce i ukázka české kuchyně s řadou národních jídel v čele se slavnými knedliky.

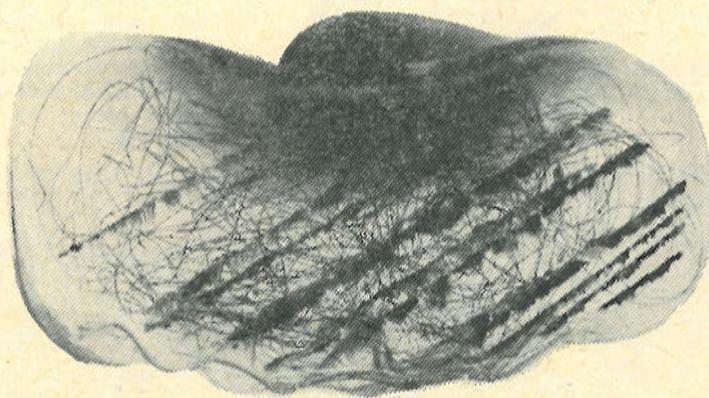
Scéna z představení Jonáš, na příklad v úterý, v provedení herců divadla Semafor

Zahajovací koncert komorního orchestru Musica da Camera. Promluvil ředitel Československého kulturního a informačního střediska ve Varšavě dr. Jan Pastrňák

Z výstavy uměleckého skla

"Praha pozdravuje Varšavu" — to byl titul slavnostního koncertu v Kongresové síni Paláce kultury a vědy, na němž vystoupili známí a populární umělci zábavné hudby, mj. Helena Vondráčková, Marie Rottová, Václav Neckář, Lenka Filipová se skupinou Domino, Michal David se skupinou Kroky, sólisté baletu Národního divadla a divadla Laterna Magika

Dny Prahy se neskládaly pouze z kulturních podniků. Byly i četné návštěvy v průmyslových podnicích a setkání s pracujícími, s představiteli odborových, mládežnických a veřejných organizací v různých prostředích. Byla to výborná příležitost k výměně zkušeností, názorů a mínění na osobní a profesionální téma. A to všechno slouží lepšímu vzájemnému poznání, upevnění spolupráce a obohatení přátelských styků mezi obyvateli obou hlavních měst — Varšavy a Prahy, o novou náplň.

Herci „Divadla pod věží“ z Prahy

OSLAVY NA ORAVE

Rok 1987 je významný pre Kultúrno-sociálnu spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku, ktorá oslavuje 40 rokov svojej existencie a činnosti. V znamení tohto výročia sa na Spiši konali viaceré kultúrne podujatia a obvodná slávnosť v Krempachoch. V kultúrnom kalendári našej Spoločnosti boli tak tiež jubilejné oslavy oravského obvodu, ktoré sa konali 27. septembra v Obecnom kultúrnom dome v Dolnej Zubriči.

O slávnostnom podujatí obvodného výboru na Orave informovali plagáty, ktoré boli ponechané po celej Orave. Napriek zlému počasiu sa na oslavy zišli pozvaní hostia, krajania a početní Zubričania. Vo svätočnom rúchu vyzdobená sála bola vyplnená do posledného miesta.

Oslavy otvoril predseda MS KSSČaS v Dolnej Zubriči krajan Eugen Kott, ktorý srdečne privítal zhromaždených krajanov a hostí, medzi nimi prvého tajomníka Gminného výboru PZRS v Jablonke Józefa Stanka, predsedu ÚV KSSČaS Jána Molitorisa, riaditeľa Gminného kultúrneho strediska v Jablonke Eugena Mišince, zástupcu redakcie Života a ďalších.

Slova sa ujal predseda OV KSSČaS na Orave krajan Alojz Šperlák, ktorý stručne pripomeral obdobie vzniku našej organizácie pred 40. rokmi, jej organizátorov a predstavil najdôležitejšie smery pôsobnosti a dosiahnuté výsledky Spoločnosti od prvých rokov až po súčasnosť. Zdôraznil jej význam v krajanskom živote, v rozvoji ochotnického hnutia a kultúrnom dianí na Orave a súčasne poukázal na úspešnú spoluprácu Spoločnosti s Maticou slovenskou.

Dôležitým momentom slávnostného podujatia bolo odovzdanie medaily Za zásluhy pre KSSČaS viacerým zašľúžilým krajanom. Ochotníckym súborom na Orave boli odovzdané diplomy. Vyznamenania odovzdal predseda našej organizácie Ján Molitoris. Medaily obdržali krajania: Marián Pytel, predseda MS v Podškli, Jozef Kobroň z Malej Lipnice a Ján Solava z Dolnej Zubriče. Za obetavú prácu obdržali diplomy: súbor Ostrisovania z Harkabuza, súbor Vierchovania z Podsrnia, súbor Kordoň z Malej Lipnice, divadelný krúžok z Podvlnka, kapela Vengrinovcov z Veľkej Lipnice, dychovka MS z Dolnej Zubriče, Eugen Kott z Dolnej Zubriče a Helena Slachtová, členka súboru z Malej Lipnice.

Nasledovala kultúrna časť slávnosti, v ktorej hlavné slovo patrilo ochotníkom. Ako prvý vystúpil folklórny súbor Kordoň MS KSSČaS z Malej Lipnice pod vedením krajanky Viktorie Smrečákovej. Tentokrát sa

Tanečný páár zo súboru Kordoň z Malej Lipnice

chovania z Podsrnia pod vedením krajana Jozefa Bonka. Predviedli cyklus slovenských a oravských piesni a tančov. Ich vystúpenie bolo na dobrej úrovni, čo docenilo aj obezenstvo. Taktiež prvé vystúpenie vo svojej obci mala dychovka MS KSSČaS v Dolnej Zubriči. Tento kolektív nacvičuje len odnedávna pod vedením kapelníka Jána Solavu. Väčšina členov sú žiaci zo základnej školy. Dolnozubrická dychovka otvorila oslavy a spestrovala čas medzi jednotlivými vystúpeniami súborov. Hrajú už celkom dobré, ale musia ešte ďalej cvičiť, čo je pre tak mladý kolektív pochopiteľné. Členovia sú mladí, plní elánu a veria, že v krátkom čase dobehnú dobré spišské dychovky. Ten-to rok sa po prvýkrát zúčastnili predhliadky dychoviek z Jurgove. Žiaľ, z objektívnych príčin sa tohto obvodného podujatia nezúčastnil súbor Ostrisovania z Harkabuza a kapela Vengrinovcov z Veľkej Lipnice.

Po skončení kultúrneho programu sa v kultúrnom dome konala diskotéka.

Slávnosť 40. výročia Spoločnosti na Orave patrí medzi vydarené. Organizátorom — oravskému obvodnému výboru za spoluúčasti dolnozubrickej miestnej skupiny za ich obetavosť patrí uznanie a vdaka.

Text a foto: ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

Predseda Spoločnosti Ján Molitoris odovzdáva medailu Za zásluhy pre KSSČaS Jozefovi Kobroňovi z Malej Lipnice

predstavili s pekným programom Máje, v ktorom sú zahrnuté príležitostné slovenské a oravské pesničky s rezkými čardášmi, polkami a valčíkmi. Program sa divákom veľmi páčil o čom svedčil dlhý potlesk. Potom sa na javisku po prvýkrát predstavil súbor z Podškla. Sesť dievčat v sprievode harmonikára zaspievalo veľmi pekne paletu slovenských ľudových pesničiek. Vedúcim speváckej skupiny je predseda MS Marián Pytel a nacvičuje ju inštruktorka na Orave Kristína Gribáčová. Ich prvé vystúpenie patrí medzi vydarené a pevne veríme, že ďalšie budú ešte lepšie. Tretím súborom, ktorý vystúpil na dolnozubrickej scéne boli Vier-

Spevácka skupina dievčat z Podškla

Kultúrny program sledovali stovky divákov

Pedagogické muzeum J. A. Komenského v Praze

Jedno z komenian muzea — „Vestibulum Amsterodami de Roy z roku 1658.

Snímky J. Picha — archiv muzea

Z druhého nádvoří Valdštejnského paláce v Praze na Malé Straně se vchází do bývalé jízdárny, v níž je už třicet let Pedagogické muzeum J. A. Komenského.

Od roku 1957 navštívily toto muzejní pracoviště tisíce osob; učitelé, žáci, studenti a badatelé, kteří využívají zdejších sbírek ve své vědecké práci. Přijíždějí i zahraniční hosté, zejména ze Sovětského svazu, Švédské, Holandska, Maďarska, Polska, Velké Británie, Itálie a NSR.

Expozice je rozdělena na tři části. Výstava v sálů J. A. Komenského seznámí s nejdůležitějšími etapami života a díla tohoto myslitele 17. století o evropské slávě. Komenský většinu života strávil v emigraci (způsobila to protireformace v Čechách) a jako poslední biskup jednoty bratrské byl mluvčím protikatolické emigrace. Ve své době se těšil úctě a uznání ve Švédsku, Anglii a Francii; působil rovněž v maďarském Sárospátaku a v polském Lešně. Zbytek života (14 let) prožil v Nizozemí, kde byl pochován ve vlámském kostele v Naardenu. Komenský ve svých dílech propagoval potřebu společensky účinného učení a výchovného procesu trvajícího po celý život člověka. Jeho metodika výuky cizích řečí je dodnes živá a využívaná v mnoha zemích. Výročí narození tohoto učitele národní (28. března) se v Československu slaví jako Den učitelů.

Druhá část expozice ukazuje historii československého školství, připomíná její nejdůležitější okamžiky. Patří k nim především schválení zákona o jednotné škole (21.IV.1948), která otevřela cestu k bezplatnému vzdělání pro všechny, což uskutečnilo jeden z požadavků Komenského.

Třetí část je určena pro příležitostné výstavy. Letos na podzim to bude výstava „Vysoké školy chemické vědě a praxi“ a v příštím roce „Boj za jednotnou školu“. Muzeum se připravuje na oslavy 400 výročí narození J. A. Komenského v roce 1992.

Muzeum má bohatou knihovnu s 23 000 svazky, mezi nimiž je 700 nesmírně cenných komenian, např. první vydání posledního díla Komenského „Lux in tenebris“ z roku 1657. Nejstarší knihou vůbec je zde třetí vydání „Utopie“ Thomasa Moora z roku 1518. Knihovna má rovněž přes 60 tisíc dokumentů a přes 20 tisíc fotografií a negativů.

VLADIMÍRA VŠETEČKOVÁ
T. A. ORBIS

MILOŠ KRNO

Srdce mieru

Je mesto mimo mojej vlasti,
kde som cudzincom.
Je mesto, tma kde padla do priepasti,
kde hviezdy žiaria na vežiach,
kde ľudia nepoznajú strach,
kde bolo včera dávny snom.

Je mesto, čo mi všetku lásku
zo srdca vysalo,
je mesto, kde sa plány na obrázku
do rána menia na domy.
Nad mestom slnce zastalo.

Z tohto mesta slnce svieti
a kriesi nový svet,
odtiaľto holub mieru letí
a živou vodou kropí zem,
kde ešte trhá závoj tiem
v hrdinských rukách guľomet.

Z tohto mesta vedú žily
do všetkých, všetkých miest,
k slobode lásku rozpálili
v ľadových srdciach otrokov,
čo otrokárom miesia kov.
Do tohto mesta viedie každá z ciest.

Tu bije srdce našej zeme,
tu veje zástava,
pod ktorou verne bojujeme
za nový svet a dlhý mier,
za šťastné chvíle detských hier,
za spev, čo radosť rozdáva.

Tu žijú ľudia v budúcnosti,
tu letí strelou čas, tu rastú
neotrasné mosty
a po nich pôjde smelo vpred
ku komunizmu celý svet.
Starého sveta doznie hlas!

FRANTIŠEK NECHVÁTAL

Prameny

Jak jsi mi, kraji můj, nesmírně znám a milý
v zajetí kouzla hvězd, jež vody zrcadlily!

Léto se obléká v svém světlém hermelínu
a luna vrávorá, když vesel sedám k vínu.

Chci pít z tvých zármutků, než budou k smrti zralé
vstřebat tě do sebe a znát tě dokonale.

Plavnost tvých pohybů mně nemá už co říci,
řekli to před věky tví mladí tanecníci.

Znám trochu tajemství a půvabů v tvém ráji
a vím, že z hlubin tvých pramenů vyvěrají.

K pramenům hojivým a ke kořenům všeho
zástupy zmučené vedeš zas, krásná něho.

A sny a naděje, které dnes vítr žene,
jsou stále domovem v mé zemi zaslíbené.

SLOVNÍK ŽIVOTA (153)

Od mužských priezvisiek, ktoré majú tvar prídavných mien, tvoria sa ženské priezviská tak ako ženský rod pri prídavných menách, napr.: Tvrď — Tvrďá, Veselý — Veselá, Očovský — Očovská, Jeneský — Jeneská, Holý — Holá.

Od polatinčených alebo cudzích priezvisiek na -y, -i a od cudzích mužských priezvisiek, ktoré sa končia na samohlásku -e, -u (aj na -ä, -ó, -ü a pod.), tvoríme ženské priezviská obvyčajne pridaním prípony — ová, napr.: Krčméry — Krčmérová, Skladányi — Skladányiová, Fekete — Feketeová, Lassú — Lassúová, Szabó — Szabóová.

Poznámka. — Cudzie mená, ktorých hlásková podoba je pre nás veľmi nezvyčajná, ostávajú niekedy bez prípony -ová a neskloňujú sa, napr.: madame Curie, Henrieta Marouzeau.

V rumunských, albánskych a tureckých priezviskách na -u toto -u odepadá. Napr.: Sadoveanová, Olteanová.

Bez prípony ostávajú aj slovenské priezviská typu (Anna) Matjovie, Jakubovic a české priezviská (Milada) Jirkú, Janú, Pavlú.

POĽSKY

mieszalka
mieszaniec
mieszanina
mieszańka
mieszanka paliwowa

SLOVENSKY

miešačka
miešanec
miešanina, zmes
zmes
pohonná zmes

ČESKY

míchačka
mísenec
smíšenina, směs
směs
pohonná směs

mieszarka
mieszczanin
mieszczanka
mieszczanński
mieszkać
mieszek
mieszkalny
mieszkanie
mieszkanec
mieszkańczy
mieszkanowy
mieszkanka
mieszkanko
miescie
miescie się
w głowie się
nie mieści
mieść
mieścina
miewać
miewać się
mięcho
mięciuchny, mięciutki
mięczak
mięsenec
smíšenina, směs
směs
pohonná směs

miešačka
meštan
mešťanka
mešťanský
bývat
meštek
obytný
byt
obyvateľ
obyvateľstvo
bytový
obyvateľka
bytik
obsahovať niečo
nachádzať sa, bývať
neviem pochopit

měščáka
měštan
měšťanka
měšťanský
bydlet
pytlík
obytný
byt
obyvateľ
obyvateľstvo
bytový
obyvatelka
byteček
obsahovat (co)
být umístěn, bydlet
nedovedu pochopit

měst
městečko
mívat
mívat se
flákota
měkoučký
mělkýs
měkkýšovitý
lámačka (textilný
stroj)
trdlice

Pieseň pre tridsať národov

SAS — skratka, ktorá sa dostáva do sloveného obehu najmä koncom leta, nie je v tomto pripade značkou leteckej spoločnosti, hoci i tu je poslaním spájať ľudí z rôznych kútov sveta. Tohtoročný letný seminár slovenského jazyka Studia academica slovaca priviedol na Slovensko predovšetkým mladých ľudí z takmer tridsiatich krajín. Slovenčina sa na necelý mesiac stala jazykom, ktorým tu hovoril takmer celý svet, pretože výpočet krajín účastníkov SAS-u v mnohom pripominal zemepis sveta.

Ked sme pred časom spolu so zanietenými organizátormi tohto podujatia chceli dešifrovať viac ēi menej symbolický názov a skratku SAS, prišli sme spontánne na trojslovnú definíciu. Studia academica slovaca, alebo SAS, znamenajú vlastne Slovenčinu-Atrakciu a Súčasnosť. Naša materčina podľa názoru „otca“ SAS-u profesora Jozefa Mistrika je ďoraz populárnejšia nielen vďaka tomu, že je odrazovým mostíkom poznania slovanských jazykov. Dnes tento proces neprebieha oddelenie a nie je postavený na piesku. Jeho najpevnejším stavebným materiálom je naša každodenná súčasnosť. A tak sa frekventanti SAS-u, alebo ako si sami hovoria sasisti stávajú vnmavým pozorovateľmi našho života a v čomsi aj vyslancami našej kultúry vo svete. Najlepším dôkazom je napríklad Zydie Mhood, sympathetický Jordáneč, ktorý je už po tretí raz na SAS-e, a svojím, pre Európanov netypickým temperamentom si získal veľa dobrých priateľov. Je riaditeľom folklórneho oddelenia Jordánskeho ministerstva kultúry, teda i v jeho prípade možno hovoriť o príklade spojenia príjemného s užitočným na ceste vytvárania živých kulturných kontaktov, medzi dvoma dosť vzdialenosťmi (zemepisne i kultúrne) krajinami.

A tak prilákala slovenčina do Bratislavu nielen študentov, vedcov-filológov, kultúrnych pracovníkov, ale aj obchodníkov, ktorí z poverenia svojich vlád a siriem krok za krokom budujú priateľské obchodné styky s

našou krajinou. Celá táto mnohovravná a mnohoraká spoločnosť sa na jeden mesiac stáva triedou, v ktorej hlavným vyučovacím premetom je jazyk jedného z najmenších európskych národov.

SAMI SEBE, O SEBE A ZO SEBA

Tesne pred záverom letného kurzu slovenčiny udeje sa v spoločenských priestoroch študentského domova Družba čosi ako malý celosvetový záhradok — program Sami sebe. Frekventanti sa tu predstavujú v neľahkej úlohe — ako nositelia vlastnej kultúry, no prinajmenšom so slovenským úvodným slovom. V takmer trojhodinovom programe sa im podarilo prostredníctvom našho materinského jazyka spojiť nespojiteľné. Pieseň a reč, tanec a malé javiskové formy doslova spojili svet. Skúste putovať so mnou: Maďarsko, Juhoslávia, NDR, Poľsko, ZSSR, Čína, Japonsko, USA, Kanada, Veľká Británia, Francúzsko, Dánsko, Belgicko, Holandsko, Vietnam, Jordánsko, Egypt, Španielsko, Taliansko, Malta... Prípadom si ako hrdina verneovskej cesty sveta, lenže tu sme potrebovali púhe tri hodiny na to, aby sme od štipľavého čardáša privoňali snehobielej sakure. Akiha Miyako a Inaba Yuko, dve útle a sympathetické Japonky nemajú k zárazkom ďaleko. Vo svetle reflektorov ukázali svoje národné čaro. Nie elektronikou, ani ničím zo sveta techniky. Z rukáva krásneho kimona vytahovali papierové vtáčatá šťastia. Bolo ich dosi vari pre všetkých účastníkov, ibaže pieseň, ktorá sprevádzala obdarúvanie, mala menej slôh. Rovnako nežný dych japonskej piesne o sakure vzniesol z dlane biele holváne listky čerešne, akoby vánok vyčesával korunu tohto posvätného stromu.

Z Číny prišlo rovnako nečakané (pre Slováka) prekvapenie, Ču-wei-chua, ináč seriózny vedec, autor hesla Slovensko a Slováci vo Veľkej čínskej encyklopédii, zaspieval nádhernou slovenčinou Tancuj, tancuj, vykrú-

caj! Jeho manželka Čou-mei-žu urobila čosi ako reverz v programe. Pieseň uviedla v rodnom jazyku. Kto vie, koľko by trvalo našincovi ovládnúť ich jazyk tak dokonale, ako manželia z ďalekej východnej krajiny ovládli nás.

Taliansko a Španielsko sú pre nás krajinu, kde je domov leta, slnka a tepla. Odialto k nám prišli študenti, ktorí v mnohom pripominali prázdninovo naladených ľudí. Ich piesne boli ako pomaranče — voňavé a šťavnaté. Možno i vďaka krásaviciam, ktoré sa podobali tým na obrazoch stredovekých majstrov.

SNEHULIENKA V KOPRODUKCIÍ

O tom, že SAS vytvára podmienky na to, čo sa nepodari často ani najskúscenejším diplomatom, hovorí najlepšie spolupráca v opere o Snehuilenke a siedmich trpaslikoch. V pestrej zostave vari všetkých severo-európskych národov upútala pozornosť divakov trpaslik, podľa môjmu názoru ojedinej postavy v dejinách rozprávky. Svojim vzrasantom skôr pripominal podkošového hráča basketbalového tímu. Ako trpaslík si však ne-počímal zle. V porovnaní so sólovým výstupom tohto holandského študenta Sytsea Knijpstra, bol predsa len rozprávkový trpaslik o niečo nižší než ozrútansky Detvanec. I tak som neodolal pokuseniu a opýtal som sa sympathetického Holandčana na motívy takejto premeny.

Sytse sa k slovenčine dostal vlastne náhodne. Začínať s češtinou a presnejšie po-vedané s heligónkou, ktorá sa mu zapáčila ako nástroj, zjednocujúci ľudovú kultúru mnohých európskych národov. S ňou a priateľmi putoval po Čechách a obdivoval ľudové umenie. Stále však nemohol nájsť to práve, až raz mu priatelia poradili: Chceš piesne z kopcov a horských dolín? Choď na Slovensko. Tam ich je neúrekom.

Dnes je už Holandčan čosi ako naturalizovaný Detvanec. Na Východnej a na Detve našiel najkrajšiu pieseň, ba čo jednu, celé priehtrie. Nie náhodou si vybral práve detviansky kroj, ktorý mu pristane skutočne ako uliaty.

A MY TAKÍ SASISTI...

Priznám sa, som trochu v rozpakoch, s akým písmenom začínať slovo sasisti — s veľkým S alebo s malým? Nie sú to ani obyvatelia jednej krajiny ani jedného mesta,

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

LISTOPAD — NOVEMBER

1.XI.1822. V Horní Mičině (okr. Banská Bystrica) se narodil August Horislav Krémery, slovenský básnik a spisovatel, hudebník, publicista a lidovýchovný pracovník; jeden ze zakladatelů slovenské divadelní kritiky. Ve své tvorbě prezentoval především lidově výchovné články, zprávy o kulturním životě, národnopisné příspěvky, církevní články a překlady z polštiny, ruštiny a němčiny, které uveřejňoval v Orle, tatranském, Slovenských pohadech aj. Spolupracoval s pražským časopisem Beseda, kde publikoval články, mj. „Boj Slovákov za narodnosť“, které zaujmají důležité místo v historické publicistice. Byl znalcem slovenské lidové písni; zhudebnil mnoho básní a přispěl 53 národními písniemi; zanechal Slovenský společenský zpěvník. Jeho písni se hrály důležitou úlohu v rozvoji národního uvědomění. (Zemřel 9.III.1891 v Budíně).

1.XI.1862. V Praze bylo založeno Náprstkovovo muzeum.

1.XI.1952. USA provedly na atolu Eniwetok první výbuch vodíkové bomby.

1.XI.1962. SSSR vystrelil první kosmickou raketu smärem na Mars.

3.XI.1882. V Akinčyci u Minska se narodil Jakub Kolas, vlastním jménem Konstantin M. Mickevič, běloruský básnik a prozaik,

jeden z tvůrců novodobné běloruské literatury a spisovného jazyka. Účastník revoluce 1905. (Zemřel 13.VIII.1956 v Minsku).

3.XI.1903. Vyhlásenie nezávislosti Panamy.

3.XI.1912. V Moravské Lieskové zemřel Jozef Hollý, slovenský realistický spisovatel a dramatik. Jako spisovatel začínať krátkými prázami v Národních novinách a v Dennici; pozlieži se venuval dramatické tvorbě; k jeho hrám patří mj. Márnotratný syn, Amerikán, veselobra Kubo a komedie Geľo Sebechlebský, na jejichž motivech Tibor Andrašovan složil operu Figliar Geľo (nar. 29.I.1879 v Skalici).

4.XI.1847. V Lipsku zemřel Felix Mendelssohn-Bartholdy, pianista, varhaník a dirigent, vynikající německý skladateľ doby romantismu (nar. 3.II.1809 v Hamburku).

4.XI.1922. Objevení proslulé hrobky Tutanchamona v Egypte anglickým archeologem Howardom Carterom.

5.XI.1882. V Praze na Žofíně byla poprvé uvedena celá Smetanova Má vlast.

5.XI.1922. V Polsku sa konaly volby do Sejmu, ktoré se poprvé zúčastnila Komunistická strana Polska pod názvom Svaz proletárov miest a vesnic.

5.XI.1937. Ve Varšave zemřel Bolesław Leśmian, vlast. jménem B. Lesman, básnik, dramatik a prozaik. Jeden z nejoriginálnejších polských lyrík 20. století, považovaný za

hlavného predstavitele polského symbolismu (mj. Sąd rozstajny, Napój cienisty, Klechdy sezamowe). Nar. 12.I.1878 nebo 22.I.1877 ve Varšave.

6.XI.1887. V Paříži zemřel Eugène Pottier, francouzský básnik, účastník Pařížské komunity, autor textu Internacionály (1871) a revolučních písni (nar. 1816). Výročí UNESCO.

7.XI.1867. Ve Varšave se narodila Maria Skłodowská-Curieová, vynikající polská fyzik, pracující ve Francii, spolutvůrkyně vědy o radioaktivitě. Spolu s manželem Petrem Curie dostala Nobelovu cenu za objevení polonia a radia a podruhé za výzkum radia. (Zemřela 4.VII.1934 v Sancellemoz ve Francii).

7.XI.1917. Oslavy 70. výročí Velké socialistické říjnové revoluce.

10.XI.1887. V Gross-Glogau se narodil Arnold Zweig, vynikající německý spisovatel, autor cyklu protiválečných románov a řady povídok a novel. Mezinárodní slávu získal šestidílný cyklus Velká válka bilých lidí (zemřel 26.XI.1968 v Berlíně). Výročí UNESCO.

11.XI.1837. V Ottyniovicích na Podoli se narodil Artur Grottger, jeden z největších tvůrců polského umění v 19. století, uznávaný portretista a kreslíř. Jeho nejdůležitější díla vznikla pod vlivem lednového povstání. Jsou to mj. slavné cykly Varšava I a Var-

Predstavuje sa skupina pokročilých, v ktorej boli zastúpení predstavitelia 7 národností.

Foto: archív AMK

dediny. I samo skloňovanie tohto názvu je dosť neľahké. Napríklad krajania spoza oceánu povedali, že sú „sasky z Ameriky“. Sovietska profesorka z Moskvy mala svojim kolegom trochu za zlé, že ju ako skalnú frekventantku SAS-u nazvali prasasistkou, i keď to sama opakuje s fažko ukrývaným úsmievom.

V kolektíve sovietskych slovakistov už tradične prevládali prekladatelia a vysokoškolskí pedagogovia. Už toto zloženie ovplyvnilo charakter a obsah ich vystúpenia na večere národností. Svoj ostrov tip a jazykovú erudovanosť sa usilovali uplatniť v malých javiskových formách, pripomínajúcich labyrint národov, ktorý sa v Družbe stretol. Ich pokus napodobniť slovenčinu putujúcu svetom a naberajúcu odťienky svetových sestier. Pravdu povediac, nie všetci takto karikovaní sa spoznali, alebo chceli spozať, a snáď i pre-

to pridali svoj pokus o hymnu SAS-u v rytme východoslovenskej piesne A ja taká dživečka... Samozrejme, že v novej podobe znecha trochu iná:

A my taki sasisti,
cingi-lingi bom...

Kronikári už asi sotva zistia, či sa slovo sasisti náhodne skloňovalo v tejto piesni podľa vzoru sasiský (v ruštine páry), či šlo o kalambur a či o náhodu. V každom prípade si ich vystúpenie získalo obdiv diákov a aplauz na otvorennej scéne aj od tých, ktorí svojimi jazykovými schopnosťami nie celkom rozlústili obsah kupletíkov. Keď vystupovali francúzski kolegovia s červenými klinčekmi, na záver svojho bloku šansónov usmernili let červených hlavičiek smerom k sovietskym slovakistom.

Francúzi mali medzi sebou staršieho muža, ktorého meno má pre našu história svoju cenu. Pierre Toumu bojoval so slovenskými a francúzskymi druhmi pri Strečne. Vlasy na hlave mu už ostriebreli, ale ani to nie je pre neho zábranou, ktorá by mu nedovoľovala cítiť sa medzi frekventantmi SAS-u, ktorí sú vekovo oveľa mladší, ako medzi svojimi. Jazyk sa pre neho stály spojivom medzi prítomnosťou a minulosťou, ktoré nepozná žiadne trhliny. Proti svetu reflektorov nespieval sice po slovensky, ale sedliacka balada zapadla do šansónového bloku jeho mladších kolegov ako pohár dobrého červeného vína staršieho ročníka.

Letný seminár slovenského jazyka má nezastupiteľné miesto v živote našich krajanov, roztrúsených po svete. A vari najviac sa o účasť na SAS-e uchádzajú tí spoza oceánu. Zvláštne je aj to, že medzi nimi nie je vekového priesmeru. Prichádzajú ti najskôr narodení a tí najmladší. Teda dedovia a vnuci, pričom posledných je predsa len viac. Druho a trelogenerační Slováci sa na SAS-e učia slovenčinu akoby po druhý raz.

Nádych nostalgie však neprenikol na povrch veselých pováh zaoceánskych krajanov. Ich zmysel pre humor v mnohom poznátený prostredím, v ktorom vyrastali, priam sršal z ich šotu o tom, ako prišli Slováci do Ameriky. Predstavovali svojich prarodičov a rodičov, ktorí preplávali mláku a ocitli sa uprostred davu, hovoriaceho celkom nezrozumiteľným jazykom. História sa opakuje. V prípade veľkých udalostí, ale aj na úrovni celkom malých ľudských osudov. Keď sa oni vrátili do vlasti rodičov, boli na tom s jazykom asi rovnako...

CHVÁLA PIESNI A JAZYKU

Kedže v ten večer bolo treba naplniť názov programu Sami sebe do poslednej bodky, na záver sa pred svojich žiakov postavili učitelia. Presnejšie povedané učitelia lebo okrem dr. Jána Sabola, ktorého sasisti poznajú ako lektora i rovnako dobrého hráča na akordeone, boli v chóre len ženy. Ale ich trávnice boli skutočne majstrovským príkladom učiteľa, hodného nasledovania. Vlastne je to viac ako symbolické, dať na záver takéhoto večera slovo ženám. Lebo i naša materčina je ženského rádu a podobá sa skôr láskavej a starostlivej matke, ktorá rozdiáva to, čo je jej najdrahšie. Jazyk a lásku. Všetkým týmto deťom zo širokého sveta.

KAROL FAJTH

šava II, Polonia, Lituanie a Válka, predstavující obraz tragédie a hrdinství národa. Povstalecká tematika se odráží i v olejach: Přechod přes hranici, Pochod na Sibiř, Rozloučení aj. Grottgerova tvorba svým vlasteneckým výrazem získala širokou a neslábnoucí popularitu. (Zemřel 13.XII.1867 v Amélie-les-Bains ve Francii).

11.XI.1918. Nedaleko města Compiègne v severní Francii (v oblasti železniční stanice Rethondes) bylo podepsáno příměří končící válečné operace I. světové války, v níž proti sobě stály ústřední mocnosti (Německo a Rakousko-Uhersko) a spojenci (Francie, Velká Británie, Rusko, Japonsko, Itálie a od roku 1917 rovněž USA aj.). Válka trvala přes 4 roky a přinesla 20 milionů obětí. Skončila porážkou ústředních mocností. Mírová smlouva s poraženým Německem byla podepsána 28. června 1919 ve Versailles.

11.XI.1918. Tento den byl uznan za den znovuziskání nezávislosti Polska po 123 letech nesvobody. Jako první získala svobodu část Polska v rakouské okupaci. V posledních dnech října 1918 Polská vojenská organizace (POW) s podporou obyvatelstva odzbrojila rakouské posádky v Haliči, Těšínském Slezsku a rakouské časti Království. 31.X. v Krakově převzala moc Polská likvidiční komise, která plnila na svém území úlohu prozatímní vlády. 6.—7.XI. v Lublině

vznikla prozatímní lidová vláda Polské republiky s Ignacy Daszyńskym v čele. Jejimi členy byli predstaviteli Polské socialistické strany, Polské sociálně demokratické strany a lidovců. Vláda vydala 7.XI. manifest hlásající dalekosáhlé společenské reformy. Působila však pouze čtyři dny. 10.XI. se začaly v Království odzbrojovat německé oddíly a 11.XI. Regenční rada předala hlavní velení vojska Józefovi Pilsudskému, který po 16 měsících vězení v magdeburkské tvrzi v Německu přijel do Varšavy. Převzal vládu v osvobozeném Polsku. 11.XI. byly odzbrojeni Němci ve Varšavě a pak v dalších městech. Den 11. listopadu se stal svátkem nezávislosti II. republiky.

14.XI.1918. V Praze se konalo první zasedání Národního shromáždění Československé republiky, která po staletích rakousko-uherské hegemonie 18.XI.1918 získala nezávislost.

17.XI.1887. V Londýně se narodil Bernard Law Montgomery, britský maršál, velitel britských ozbrojených sil za druhé světové války, víťaz nad německou armádou povestného maršala Rommela u Alameinu v severní Africe. Po povýšení do šlechtického stavu přijal jméno Viscount Montgomery of Alamein. (Zemřel 24.III.1976).

18.XI.1852. Narodil se Mikoláš Aleš, vynikající český malič, kreslíř a ilustrátor. (Zemřel 10.VII.1913).

19.XI.—21.XI.1985. V Ženevě se setkali generálni tajemník KSSS Michail Gorbačov a prezident USA Ronald Reagan. Byla to první sovětsko-americká konference na nejvyšší úrovni po šesti letech.

23.XI.1792. Zemrel Václav Kliment Klicpera, český dramatik a romanopisec, autor romantických historických her (Blaník, Božena, Svatislav) a realistických scénických humoresek ze života měšťanů a sedláků (Rohovin Čtverohý, Lhář a jeho rod, Divotvorný klobouk aj.). Největší zásluhy má však Klicpera o rozvoj české dramaturgie. (Nar. 15.IX. 1859).

26.XI.1924. Bylo proklamováno po SSSR druhý socialistický stát na světě — Mongolská lidová republika.

28.XI.1907. V Krakově zemrel Stanisław Wyspiański, nejvýznamnější představitel Mladého Polska, dramatik, básník, malič a divadelní reformátor. (Nar. 15.I.1869 v Krakově).

28.XI.1942. Ve Varšavě byl zákeřně zastřelen Marceli Nowotko, významný pracovník KSP, jeden z organizátorů (v lednu 1942) Polské dělnické strany a její první tajemník. (Nar. 8.VIII.1893).

29.XI.1830. Vypuklo Listopadové povstání, první vlastenecké povstání polského národa od dělení Polska.

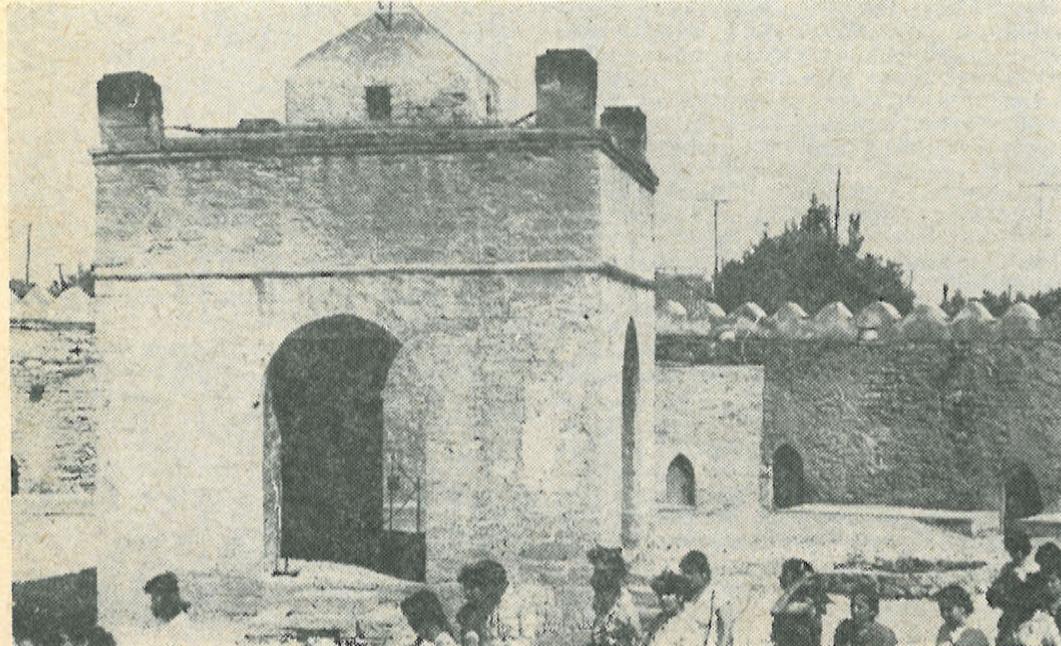
Palác šacha Širvanu

V južnej časti Sovietskeho zväzu, medzi Čiernym a Kaspičkým morom sa rozprestiera jedna z najkrajších oblastí našej zemegule — Kaukaz, ktorú som mal možnosť navštíviť tento rok so zájazdom Orbisu. Obdivuhodná krajina, kde podľa gréckej mytológie Prometheus odpykával trest zato, že dal ľuďom oheň.

Na území asi tak veľkom ako Poľsko a Československo možno stretnúť skoro všetky klimatické a prírodné pásma: nebotyčné hory pokryté večným snehom a vždy zelené úrodné doliny s citrusovými, pomarančovými a palmovými hájmi, vinohradmi a čajovými plantážami. Požehnaná zem, ktorá zároveň skrýva v sebe veľké prírodné bohatstvá — naftu, zemný plyn, uhlí, zlato, striebro a ďalšie.

Vďaka týmu bohatstvám a dobrým prírodným podmienkam tu vznikli už v prvom tisícročí p.n.l. jedny z najstarších civilizácií: mohutný štát Urartu, Iberia a legendárna Kolchida. Na druhej strane však bohatý Kaukaz neustále prilákoval útočníkov. Po celé stáročia ho plienili najprv Gréci, potom Rimania, Arabi, Perzania, Turci a Mongoli. Vznikali a upadali štáty, veľké mestá sa menili na trosky, aby po čase na nich začít nový život. Po týchto búrlivých dejinách sa zachovali mnohé stopy, ktoré sú svedectvom vysokej kultúry tamojších obyvateľov.

Svätyňa ctiteľov ohňa v Surachanach

Našou prvou zastávkou po vyše trojhodinovom lete z Moskvy bol Azerbajdžan. Keď sa nám v oblokoch lietadla objavila pred očami zelenkastá, mierne zvlnená hladina Kaspičkého mora bolo zrejme, že sa blížime k hlavnému mestu tejto republiky — Baku. Poldruhamiliónová metropola ležiaca na Apšeronskom poloostrove nás privítala vyše 40-stupňovými horúčavami, ktoré naštastie zmierňovali dosť silné vetry, ktoré tu vejú skoro neprestajne. Ostatne, názov Baku známený v preklade „mesto vetrov“.

Poznamajme, že Baku, ktorého začiatky siahajú do 2. st. n.l., bolo už v ranom stredoveku dôležitou pevnosťou a obchodno-remeselníckym centrom s prosperujúcim prístavom. Dnes sa však každému spája predovšetkým s tazbou ropy, ktorú tu vraj využívali už v 4. st. n.l. Jej prítomnosť možno cítiť a vidieť prakticky všade. Siroké okolie mesta, ba aj vody Kaspičkého mora sú priam obsiate stovkami vŕtnych veží a tažných zariadení s množstvom potrubí odvádzajúcich ropu do miestnych rafinérií. Silné vetry spôsobujú, že ropu cítiť v celom meste a jej oipady znečistili široké pásmo prístavných vód. Stačí však prejsťobrežím niekoľko kilometrov od mesta a ocitneme sa na pláži, kde je more skoro ideálne čisté a jeho teplé vody (25°C) priam lákajú návštevníkov, aby sa vykúpali.

Mesto sa rozkladá v podobe amfiteátra na

terasovitých svahoch nad Iljičskou a Bakinskou zátokou. Sídelné jadro mesta tvorí pevnosť s palácom chánov a staré mesto s úzkymi kľukatými orientálnymi uličkami, ktoré, žiaľ, plán výstavby veľkého Baku určil na likvidáciu. K najzaujímavejším pamiatkam mesta patrí o.i. Kiz-Kalasi z 12. st., čiže panenská bašta, ktorá kedysi stála pri mori a tvorila hlavný obranný bod hradieb obklopujúcich mesto. Podľa legendy nazvali ju panenskou preto, že sa z nej hodila do mora vladárova dcéra, prenasledovaná láskou vlastného otca. Hned za baštom stojí malebný zámok šaha Širvana z 15. st. a veľa avojkupolová zámocká mešita s pekným minaretom. Celý komplex dopĺňuje mauzóleum šachov a kupolovita budova súdu, ktoré patria k najkrajším skvostom stredovekej mohamedánskej architektúry. Zaujímavých pamiatok a objektov, ktoré hodno navštiviť je tu oveľa viac, ako trebars múzeum kobercov, tkaných ručne, ktoré sa vyrovnaný perzským, „krikľavým“ bazárom budú karavanseraily, čiže dávne zájazdné hostince poskytujúce útulok pre karavány.

Nezabudnuteľné dojmy poskytne prechádzka labyrintom užívajúcich uličiek starého mesta, pri ktorých stojia nízke pravouholníky bielej domov s plochými strechami, a slepými stenami. Od ulice majú iba bohatu vyrezávané dvere s mosadznými hrkálkami. Sem tam vidno čudné prístavby, malicke balkóniky a galérie ovitie vinnou révou. Na lavičkách pred domami možno ešte vidieť, hoci zriedkavo, staré ženy v čadrách — posledné stopy orientu.

K najnavštevovanejším zaujímavostiam na okolí Baku patria nedaleké Surachány, kde sa nachádza svätyňa ctiteľov ohňa, jediná v ZSSR. Jej vznik taktiež súvisí stamojšími ložiskami ropy a zemného plynu. Už pred stáročiami večne horiace ohne (plyn unikačujúci zo zeme) vzbudzovali strach, ale zároveň prilákovali vyznavačov zoroastrizmu z Kaukazu, Chorezmú, Perzie, Samarkandy a najmä Indie, ktorí putovali tisíce kilometrov, aby sa aspoň raz poklonili svätým ohňom. V 18. st. Indovia postavili tu svätyňu, pri ktorej vznikol aj kláštor a mnohé karavanseraily pre pútnikov. Keď sa však vyčerpali ložiská zemného plynu a ohne zhasli, svätyňa a kláštor začali pustnúť.

Toľko o starom Baku. Okolo neho vyrástlo nové, moderné, tonúce v záplave zelene. Pekne a moderne oblečení sú aj sami Bakučania, ktorých stovky možno stretnúť v priemorskom parku. Sú veľmi pohostinní, zvlášť k cudzincom. Nezriedka sa stávalo, že nás majitelia mnohých parkových čajovní pozývali na znamenitý tamojší čaj a nedovolili zaň zaplatiť. Hosti vrah treba nakŕmiť a napojiť, aby rýchlo nezabudli. Na Baku nemožno zabudnúť.

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA

Typický obrázok v Baku — zariadenie na tažbu ropy

MATEJ ANDRĀŠ

V družine hôrnych chlapcov

(2)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Po porážke povstaleckých vojsk pri Trenčíne 3. augusta 1708 sa začalo zložité obdobie. Na jednej strane víťazná cisárská armáda, na druhej povstalecké vojsko, ktoré sa rozutekalo na všetky strany. Vtedy sa ukázalo, ako v skutočnosti zmýšľala veľká časť súšachy: viacerí sa dali na cestu zradu a pod ochranou cisárskych vojsk sledovali len svoj prospech. Pravda tým, že od povstania očakávali svoje vykúpenie a boli presvedčení o spravodlivosti svojho zápasu, tí sa nevzdali a nepoddali. Boli to zväčša príslušníci Ludovícových vrstiev, z ktorých vyrástli hrdinovia. Ich zásluhou a príčinením sa územie Trenčianskej stolice nestalo pokojným zázemím cisárskej armády ani stoličných hodnostárov, ako o tom svedčia autentické prameňe. Až tedy sa ukázalo, ako hľbko sa v Ľufe zakorenila túžba po odstránení útlaku.

V bitke pri Trenčíne padlo asi dvetisíc štyristo povstalcov a dvadsať päť dôstojníkov, asi štyristo kurucov cisárská armáda zajala. Medzi zajatcami bol aj Juraj Jánošík, ktorý vstúpil do povstaleckého vojska na vyzvanie rákocziovského plukovníka Vinklera ešte v decembri 1707. Zajatých kurucov sľubmi a hrozbami prinutili k vojenskej službe na strane cisára. Takto sa dostal Juraj Jánošík, už ako cisársky vojak, do Bytčianskeho zámku.

Uplynulo iba niekoľko dní od nešťastnej bitky, keď Berčení poslal z tábora od Lučenca Rákóczimu správu o odoslaní písomnej inštrukcie kancelárovi Jurajovi Ottlikovi, v ktorej ho žiadal, aby prebudil „slovenské impérium“ a snažil sa o zvýšenie povstaleckej aktivity Slovákov najmä v Trenčianskej stolici. Po trenčianskej bitke sa Rákocziho vojsko roztratilo. Časť vojska sa dostala do oblasti, ktoré ovládali povstalci. Mnohí odišli pred bližiacou sa zimou do svojich domov, k rodinám. Mnohí povstalci sa ukryli v lesoch a horských samotách roztrúsených po celej Trenčianskej stolici. Proti nim ako tulákom a zbojníkom smerovalo opatrenie, ktoré prijali stoliční páni na svojom zhromaždení 8. decembra 1708 v Žiline. Podľa tohto rozhodnutia sa utvorili tri mobilné jazdecké oddiely z rozšíreného počtu stoličných drábov. Napriek prítomnosti cisárskych vojenských posádok na hradoch prepukli v Trenčianskej stolici v roku 1709 opäť na viacerých miestach boje. Rákoczi 14. januára 1709 vydal dôležité nariadenie, ktoré poddaným umožňovalo zapojiť sa do povstania. Každý bojaschopný poddaný sa mohol prihlásiť za vojaka bez súhlasu a aj proti vôle svojho zemepána. Roky 1709–1711 spadajú do tretej fázy povstania. Charakterizovali ju gerilové boje, povstanie opäť nadobudlo Ludovový charakter.

Ako sme už spomenuli, Juraj Jánošík, ako člen cisárskej posádky, sa zdržiaval na Bytčianskom zámku. V tom čase sa tam dostal ako väzeň Tomáš Uhorčík. Tam sa obaja prvý raz stretli a spoznali. Vyvinuli sa medzi nimi také dôverné a priateľské vzťahy, že Jánošík na jeseň roku 1710 pomohol Uhorčíkovi pri úteku zo zámockého väzenia. Uhorčík sa ukryl blízko Bytče vo Veľkom Rovnom na samote u Pavlikovcov, kde ostal cez celú zimu 1710–1711. Juraj Jánošík vojenskú posádku na Bytčianskom zámku, tým aj vojenskú službu v cisárskej armáde definitívne opustil o necelý mesiac po úteku Tomáša Uhorčíka zo zámockého väzenia. Po svojom prepustení z armády v novembri 1710 vrátil sa aj s rodičmi do Terchovej. V nasledujúcich zimných mesiacoch niekoľko ráz

tajne vyhľadal Uhorčíka na odtialej samote u Pavlikovcov vo Veľkom Rovnom a poskytol mu ďalšiu pomoc. Priateľstvo medzi nimi naďviazané na Bytčianskom zámku, sa naďalej utužovalo.

Tomáš Uhorčík po nerušenom prezimovaní u Pavlikovcov na veľkorevnianskych lazoch na jar roku 1711 ošiel na blízke Kysuce, kde sa zišiel s niekoľkými svojimi druhmi. Bol si pritom vedomý, že ako bývalý väzeň musí zachovať mimoriadnu opatrnosť, pretože ani v lete neorganizoval nijaké väčšie podujatie. Aspoň nie na severozápadnom Slovensku. Skôr sa zameral na Moravu, kde v dňoch 15. a 16. septembra prepadol niekoľkých vsetínskych obchodníkov priamo v meste. Táto akcia bola posledná, ktorú viedol Uhorčík ako zbojnický kapitán. Zúčastnil sa na nej aj Jánošík.

V jeseni 1711 zmeny v Uhorčíkovom osobnom živote ovplyvnili jeho ďalšiu budúcnosť. Bolo to prejavšťkym rozhodnutie odísť do Malohontskej stolice a usadiť sa v Klenovci. Uhorčík ošiel z Kysíc a okolitých krajov do pomerne vzdialeného Klenovca mal niekoľko príčin. Jedna z nich úzko súvisela s osobou Krištofa Ugroviča, niekdajšieho správcu bytčianskeho panstva, ktorý sa stal slúžnym pre hornú časť Trenčianskej stolice. Na čele početného oddielu stoličných husárov a drábov sa najviac zameriaval na akcie proti povstalciam a ich spojencom zbojníkom. Keby bol Uhorčík zostal tam, v severnej časti Trenčianskej stolice, bol by musel rátat s tým, že ho Ugrovič skôr alebo neskôr spozná a odtáli.

Druhá príčina jeho odchodu tkvela v tom, že sa mu už ďávnejšie, ešte preč svojim uväznením v Bytči, nepozávalo počinanie niektorých členov družiny, najmä Hrtúsa, Bagaja, Hvízdu a Turiaka Huncagu, ktorí ho neposlúchali a podnikali akcie na vlastnú pásť. Tieto nedorozumenia vyvrcholili vo väčnej roztržke pri Lodne v dňoch 20. — 25. septembra 1711. Uhorčík, aby sa mu niektorí bývali druhovia nepomstili, pretože ich po tejto udalosti opustil, prípadne aby ho neprezradili, rozhodol sa odiť čo najďalej a žiť inkognito. Súčasne sa rozhadol prestati so zbojníčením a začať pod cudzim menom Martinom Mravec žiť pokojnejši život. Nutila ho k tomu aj tá okolnosť, že sa 5. októbra 1711 oženil s dcérou jablunkovského baču Stoligou.

Len čo sa Uhorčík oženil, svoj úmysel hneď aj uskutočnil, a odišiel s manželkou do Malohontskej stolice. V Klenovci pracoval krátky čas ako obecný hajdúch, potom ako pastier.

Od tej chvíle, ako sa Tomáš Uhorčík pod menom Martinom Mravec usadil v Klenovci, takmer sa nezúčastnil na nijakej zbojníckej akcii okrem jediného prípadu. Bolo to prepratinutie a ozbíjanie baróna Pavla Révaya, ktorému okrem iného vzali vzácne vybíjané flinty. Na Moravu zašiel v sprievode Klenovčana Martina Bartoviecha iba po peniaze, ktoré mal už ryté „v bučku pri smreku“, a to o tom vynoval vo svojom dobrovoľnom priznaní. Bartoviechovi sa za túto službu bohatoh o-menil — osemdesiatimi zlatými.

Odchodom Uhorčíka ako kapitána sa družina takmer rozpadla. Do istej miery to spôsobilo aj načchádzajúce zimné obdobie, keď sa „hôrni chlapci“ rozšli na rozličné miesta na prezimovanie. Jánošík, ktorý na Uhorčíkovo želanie ako jeho najdôvernejší priateľ prevzal vedenie družiny, podnikal akcie zväčša len s niekoľkými jej členmi. Stále väčšmi si uveľmoval, že je nebezpečné byť voči družine, v ktorej nepanuje jednota a súlad. Nakoniec v spojitosťi s udalosťou, ktorá sa prihodila v nasledujúcom roku v

Suchej doline pri Domaníži, na to aj sám doplatil.

V Hontianskej stolici, ale najmä v Gemeri-Malahonte, aj po Satmárskom mieri zostało ešte pomerne dosť povstalcov, ktorí ani neemigrovali, ani sa nepoddali cisárskym vojskám. Proti nim ako túlajúcim sa zbojníkom na príkaz cisárskeho velenia podnikali brachialne orgány Hontianskej stolice rozličné akcie. Dôvodom pre pohon proti zbojníkom bolo aj ozbíjanie niekoľkých bohatých obchodníkov na území Hontianskej stolice nezistenými osobami. Hontianskí stoliční drábi s pomocou cisárskych vojenských oddielov prečesávali územie Hontu a Malohontu. Pri jednej takejto akcii uväznili Uhorčíka a Jánošíka v Hrachovskom zámku. Stalo sa to (azda aj omylem) 26. októbra 1712. Horlivost stoličných drábov ovplyvňovala aj výšku odmeny. Za lapeného živého zbojníka sa vtedy vyplácala odmena vo výške 50 zlatých, za mŕtveho 25 zlatých.

Obaja väzni strávili v Hrachovskom zámku iba niekoľko dní. Keď sa podžupan Láni ozve el o nich uväznení, ponáhal sa im na pomoc. Uhorčík dosvedčil, že Jánošík v čase prepádu banskobystrických obchodníkov bol u neho v Klenovci. Prestrečníctvom a zásluhou podžupana dostali sa obaja na slobodu. S podžupanom Lánim sa Uhorčík poznal ešte pred epizódou na Hrachovskom zámku. Vtedy mu venoval krásne zdobenú, starozitnú flintu. Bola to jedna z pušiek, ktorú s Jánošíkom ukoristili barónovi Révayovi. Je isté, že podžupan Láni aj ako vysoký stoličný hodnostár prechovával voči Uhorčíkovi a Jánošíkovi sympatie, ktoré viedli k ich spoločnému povstaniu. Je nevetyhnute, že podžupan Láni osobne poznal aj Jánošíka, pretože sa oňho verejne a nie raz viažal, že je to dobrý a vážny človek... Jánošík, hoci chodieval k Uhorčíkovi iba na kratší čas, získal si v Malohonte povest dobrého človeka. Voči Ľudom bol šedrý a velkorysý. Chudobným ochotne poskytol, daroval, či požičal menšie sumy peňazí, alebo oveľne súčiastky.

Avšak oveľvek dobre sa citili Jánošík a Uhorčík v Klenovci, predsa len práve Malohont sa im stal obom osudným. Liptovský stoličný hodnostári po prepadnutí a ozbíjaní Nemky Schardonky, manželky vyššieho cisárskeho dôstojníka, i s jej sprievodom medzi Východnou a Važcom v lete 1712, nariadili intenzívne pátranie po vovočcoch tejto príhody. Pečovali aj viacerých gaziľov v Strbe, u ktorých sa našli predmety z tejto akcie.

Je isté, že po uzavretí Satmárského miera takýto čin neboli prveľmi vložný a mohol mať väčšie následky. Dedičný županom v Liptove bol v tom čase oddaný prívržencov Habsburgovcov Mikuláš Illésházy, hlavný kancelár viedenskej Uhorskej kancelárie. Pravda je aj to, že liptovský stoličný hodnostári, medzi nimi podžupan Ladislav Okoličný, boli aj osobne zainteresovaní na reprezívnych ovateniach proti zvyškam povstalcov a zbojníkom. Ved povstalcu 1. mája 1709 prepadli kaštieľ požupanovho otca Jána Okoličného v Okoličnom. Stalo sa to vtedy, keď požinkli útok aj na kúriu Ondreja Ponrátca.

Aktivitu liptovského stoličného mocenského aparátu ešte vystupňovala súráva o ozbíjaní oravského zemana Ladislava Zmeškala vo Svätýjánskej doline v neskorú jeseň roku 1712. Stoliční drábi začali ešte rozsiahlejšie pátranie. Vyslaní stoliční šnchovia tajomne prechádzali aj do okolitých stolic s cieľom dostať sa na stopu Jánošíka a jeho družby.

Prvá všetkého im to umožnila výpoved Mikuláša Šustek z Krásna nad Kysucou, ktorého ako zbojníka mužili, súili a ponúkali lámaním v kolesie v Žiline 10. septembra 1712. Šustek pri mučení svomenu a Uhorčíkovo meno. Vyšetrojujúce orgány mohli takto nriť Jánošíkovi na stolu, ktorá viedla do Malohontu. Inak Jánošík, ktorý bol na Kysuciach, sa veraz zdržiaval u Šustekov v Krásne nad Kysucou.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Jiří Marek

Pan rada v Paříži

(3)

(POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA)

Pan Brůžek se pokoušel volat do bytu pana rady, ale nikdo neodpovídá; chtěje vyhovět svému šéfovi se tam tedy rozjel. Jenže paní doma nezastíhl, a protože byl zvyklý na všechno vyptát, navštívil paní správcovou.

Ta mu k jeho úžasu sdělila, že paní rada odcestovala dneska ráno: „Do Paříže, představte si! Narychlo... Byla z toho celá pryč, ale musela, on si to jeví pán práv. Takže ranní mléko a housky beru teď já.“

Pan Brůžek vyvalil oči, ale netroufal si před domovníci kritizovat nárazy pana rady. Pomyslil si, že bud' se starý zbláznil, nebo že ho stihlo běžné neštěstí ženatého muže: paníčka začala žárlit a vydala se za ním. Dokonce pocítil jistou hrđost: náš starý je takový sekáč, že za ním musí domácí kontrola až do Francie.

Podle příkazu poslal telegram na udanou adresu do Paříže, a protože to bylo za úřední peníze, jen stručně v závěru poznamenal: Vaše paní podle informací stop odjela do Paříže dnes stop Brůžek.

Zatím co se tedy v Praze pánové potili, aby sehnali nutné informace, pan rada mohl odpovídat. Totíž byl by odpovídal, kdyby se nestalo něco zcela neopékávaného.

Když scházel ráno do haly hotelu, aby posnídal, spatřil k svému nemalému úžasu u stolku v restauraci dámou z vlaku.

„Dámou, čemu vděčím za tak příjemnou náhodu?“ řekl dvorně.

„Nejde o náhodu, pane... pane...“

„Vacátko mé jméno, ještě jsem se ani neměl čas představit. Vacátko z Prahy“

„Elsa Bayer... Jak už víte, jsem z Vídni.“

„Ano, a vím, že bydlete na boulevardu Saint Germain u téty,“ zasmál se. „A že jste si zřejmě vyšla na procházku...“

„Ale kdepak! Neuhodl jste... Já tu nejsem na procházce.“

„A nepřišla jste za mnou,“ řekl pan rada a tvářil se žalostivě.

Slečna se zasmála: „Nepřišla... Já tu totiž bydlím. Zde v hotelu.“

„Smím vědět odkdy?“

„Od včerejška. Moje teta musela kvůli tomu dědictví, o kterém jsem vám říkala, urychlěně do Mnichova, ona měla za muže Němce, potřebuje si tam zařídit nějaké doklady. A být sama v cizím bytě, to je prostě hrůza. Teta sice na tom trvala, ale já jsem uprchla. Tak trochu jsem ovšem počítala s vámi. Řekla jsem si, že bude zábavně s vámi posedět, až budeme mít oba volno. Jestli ovšem nebude mít přijemnější společnost.“

„Taková společnost neexistuje, slečno Elso,“ řekl dvorně pan rada a cítil se polichocen.

Posnídal s dámou u jednoho stolu, pak šel po břehu Seiny a zdálo se mu, že je dneska zvlášť krásný den, že mosty jsou krásnější než jindy, krámy bukinistů zájmavější a Mazarinovo gymnázium se svými skvělými sloupy že je prostě nádherné. Na zasedání přišel pozdě, ale vůbec mu to nevadilo.

ky se týkají spíše kufrů než lidí samotných. Dá se opravdu předpokládat, že tenhle výtečník, jemuž se říká Smoukes, je skutečně tady. A že má na svědomí hodinky pana rady Wahla...

„Starosti?“ řekl něžný ženský hlas.

Pan rada se protrhl ze svého přemýšlení a zastyděl se. Vedle něho stojí dáma s nývými očima a on tady luští takový pitomý nezajímavý případ... Kdyby to ovšem nebyl případ svým dosahem mezinárodní! Český kapsár okrade v Paříži rakouského policejního radu! A kdoví, třeba i toho Angličana. Pane jo, tohle je ale ostuda!

„Ano, starosti... Nepřijemně zprávy z domova.“

Slečna posmutněla: „A kdybyste na ně na jeden den zapomněl? Aniž snad na dva?“

Její slova zněla jako rajská hudba a člověk musí být asi právě jenom policejním radou, aby jejich zvuku odolal.

„Bohužel, slečno Elsa, budete mne muset omluvit. Velmi mne to mrzi.“

„Tváříte se, jako byste mne opouštěl na vždy! Odjížděte snad do Prahy?“ vylekala se.

„Ne, tak zlé to není, odcházím za jedním párem. Samozřejmě že se vrátím!“

„Budu na vás čekat. Ať přijde kdykoliv, zaklepjte, čtu dlouho do noci a nemám žádný nápad, jak strávit večer. Mám pokoj číslo patnáct.“

„Jste velmi laskava,“ řekl pan rada a nebyl si jist, jestli se trochu nezačervenal. Vlastně ho ještě nikdy žádná dáma nepozvala takhle otevřeně. No jo, řekl si, Wiener Blut! Lehkomyslná vídeňská krev...“

„Doufám, že dopadnete zločince, ještě než usnu,“ špitla veselé dámě a pokynula mu ručkou, vybíhajíc nahoru do schofu.

Povzdechl a vyšel z hotelu. Tohohle zločince, slečinko, bych měl za půl hodiny, kdybym ovšem byl v Praze. Ale tady v tom lidském moři je moc velký kumšt najít jednoho pražského chmatáka! Samozřejmě, požádám prefekturu, aby se pokusila ho hledat, třeba budou o něm něco vědět v pařížském podsvětí, taková návštěva ze zahraničí málokdy zůstane nepovšimnutá.

Kráčel k nábreží, odkud byl do prefektury jenom kousek, a přemýšlel, co znamená ta zcela nejasná věta v závěru telegramu. Vas pan po le informacie odjela do Parise dne stop brusek.

Tak tedy „brusek“ byl Brůžek, to je jasné. Vas pan — rozumí se vás pan Mráček — odjel podle informací dnes.. Ale moment, to se přece neshoduje časově. A i kdyby se spletli v datu, musel by rovnou z nádraží utíkat za panem radem Wahlem.. A to se nedělá; jestli mu šlo opravdu o Wahla, musel si ho napřed omrknot. Anebo to byla zase jen náhoda a první, na koho padl, byl shodou okolností vídeňský policejní rada? Ba ne, to je nějak jinak... Zatracené telegramy, nemohou to taky brát pozorněji! A proč by, sakra, Brůžek na jednou v telegramu tituloval Mráčka takovým slovem: pán... A dokonce vás pán! Nebo snad jede do Paříže jiný pán, někdo z direkce, aby mi pomohl v pátrání? To se mi zase nezdá, při pomalosti našich úřadů by takový člověk přijel týden po kongresu.

V neveselých úvahách dorazil na prefekturu.

Pana prefekta zastíhl, jak si drží hlavu. Pan rada se mu pokusil svou školskou francouzštinou objasnit, aby se nelekál, že jde v záležitosti pana rady Wahla.

Když vyslovil to jméno, pan prefekt zaúpl a rozpřáhnuv ruce, řekl stylem francouzské tragédie Corneilleovy: „Zde vidíte zničeného služebníka Justice, pane! Nic už mi neříkejte, všechno vím... Hodinky... A pan Bright taky... Ale to není vše! Už třetí hodinky byly ukradeny na kongresu kriminalistů! Zde se podívejte, ať pochopíte hloubku mé porážky!“

A pan prefekt mu podal několikero novin, kde se už o tom psalo, samozřejmě jedovatým tónem. Žel, pan rada natolik francouzsky neuměl, aby vychutnal jemné finessy novinářského slohu, které uvrhly pana prefekta do stavu úplného zhroucení.

„To je séria, to je úmysl, pane kolego,“ říkal prefekt, „to stihne všechny pány... To buje ostuda, kterou nepřežiji. Před tváří celého světa vypadám jako idiot!“

Pan rada se pokusil pařížského prefekta uchláčolit, ale neměl na to tu správnou výřečnost. Třetím okradeným byl belgický kriminalista, a protože ten mluvil francouzsky, udělal velký křik, a pak už se ozval i noviny, a teď se pařížská galerka směje a pan prefekt uvažuje vážně o tom, že by se měl poděkovat.

„Pane prefekte, já myslím, že to všechno je jenom pokus... Zatím se nezdařil. Je nás tu asi dvacet a hle, pouze troje hodinky... Já například svoje mám.“

„Nevíte, co čeká vás!“ pravil temně prefekt, který viděl celý svět černě.

„To nevím,“ řekl pan rada smířlivě. Chtěl ještě něco říci, ale neřekl nic. Podíval se na prefekta a jeho oči byly najednou strnulé, zahleděné někam do dálky. Takhle se vždycky tvářil, když se mu podařilo zachytit cípeček nějakého případu... Nevíte, co čeká vás... Ovšem, prefekt to řekl jen nazdřívů, ale je v tom vlastně velká pravda. Jestli tady opravdu řídí Šmoukes, a jak to vypadá, je tady, pak si pro moje hodinky nepřijde, protože ho znám a on zná mne. Na mne přijde někdo jiný... A přijde jenom pro hodinky?

Pan rada se probal a řekl: „Promiňte, pane prefekte, zamyslil jsem se. Řekl jste zajímavou myšlenku... Dovolují si vám sdělit, že jsem zjistil, že z Prahy odjel jistý kapsář, specialista na hodinky, a že se má v Praze za to, že je v Paříži. Když dovolíte, dám vašim lidem jeho popis a jméno. Snad by se někde mohla najít jeho stopa. Neumí ani slovo francouzsky, takže s ním tady někdo musí spolupracovat a vodit ho. Navrhujte udělat takovou menší pátrací akci.“

„Pane, vy mně vracíte mou čest,“ řekl slavnostně pan prefekt. „Jsem vám hluboce zavázán! Napojeme se!“

Učinili tak, a protože se ve Francii pije jenom francouzský koňák (tohle byl ovšem armagnac, ale pan rada takové rozdíly nechápal), bylo to napítí příjemné. Pan prefekt si zavolal svého sekretáře a dal mu příkazy.

„A ještě něco,“ dodal pan rada. „Velmi bych rádil, aby v hotelu, kde bydlí jednotliví pánev, měli trvalou službu vaši lidé.“

„Velmi správné,“ přikývl prefekt. „Zatím jsme hľídali naše zasedání, obedy, výlety... Ovšem hotely ne! Myslím jsem, že pánev budou mít větší pocit volnosti, když už jsou v Paříži... Zařídíme to, že, Gastone?“

Tajemník Gaston přivítal. A zároveň upozornil, že se koná večeře v jednom nočním nožníku na náměstí Blanche, pan prefekt by už měl čas tam odjet. Všechny slečny byly vybrány s ohledem na delikátní zaměstnání pánu delegátu a není třeba se ničeho obávat.

„Jestli se tam přesto ztratí jediné hodinky, zastřelím se,“ pravil pan prefekt se vši rozhodností a vybídl pana radu, aby jel s ním. Pan rada zaváhal, napadlo ho, že samozřejmě by se asi lépe bavil na večeři ve dvou, ale pak si řekl, že nepřijel do Paříže za zábavou, ale služebně, a že prefektovi těžko může odmítout.

Jestli slečně Else na mně jen trochu záleží, bude čekat...

Muž v letech si při každé milostné eskapáži vřeje, aby byl milován. Ženě stačí, je-li o tom pouze ujištována. Jak krásná je lidská pošetilost!

Nasečl s prefektem do černé limuzíny, která se pak řítila ulicemi skutečně v policejním tempu. A zatímco se konal veselý večer s tanci dam, jež byly — a to ještě dosti nuzně — oděny pouze papouščím peřím, rozjel se policejní aparát a desítky a stoveky mužů hledaly Václava Mráčka alias Šmoukese z Prahy — Žižkova. Taková čest ještě pražské galerce prokázána nebyla.

Večírek se neobvykle protáhl. Vlastně popud k tomu, aby končil co nejpozději, dal

muj, který se nejméně smál, pan Bright, jenž prohlásil, že mu na čase nezáleží, protože nemá hodinky, a vyzval další poškozené, aby také odmítli opustit lokál. Ukázalo se, že tento Angličan má silně mozkou povahu, a také ji stále plně zaléval. K němu se připojil i kulatý pan rada Wahl: jenom skoupý Belgačan zvýšeným hlasem řekl, že jeho hodinky byly skvostná památká a že mají nezměrnou cenu.

Hluboko po půlnoci vstoupil do místnosti tajemník pana prefekta a cosi mu dlouho řeptal. Pan prefekt se rozčářil, kázal, aby bylo ticho, dal přinést další láhve a zazvonil o sklenku. Vstal a obřadně pronesl řeč o tom, že se sice stala jistá politovánlivodná událost, ale že blíčlost pařížské policie je příslušná, a že jí neunikne ani myš, natož zlaté hodinky...

A za užaslého šumu odevzdal troje hodinky třem okradeným pánum, protože mu je policie dneska v noci našla u jednoho překupníka, jemuž byly prodány s tím, že jde o hodinky zvlášť cenné, protože patří cizím policejním úředníkům. Překupník o tom nemlčel, a tak se to dověděla policie...

Pan rada Wahl i pan Bright z Londýna přijali hodinky s dojetím, jako by jim odevzívali vysoká vyznamenání. Belgačan je velmi rychle schoval do kapsy. Bylo totiž

až příliš dobře vidět, že to jsou obyčejně niklové cibule a že jejich hodnota byla dotyčným pánum silně přehnána.

Pak ovšem ti, jimž byl vrácen jejich majetek, dali další láhve a veselost znova propukla.

Pan prefekt se naklonil k panu radovi Vacátkovi: „Co tomu říkáte, pane?“

„Je to skvělé... Ovšem lepší by bylo mít toho kapsáře. A mimochodem, to potvrzuje, že jim nešlo o skutečnou krádež, to by hodinky takhle neprezentovali, ale spíše jen o žert. Podzemí vám říká, pane prefekte: pozor, jsme tady a váš kongres je nám k smíchu... Želbohu.“

Panu prefektu řeč pana rady pokazila trochu jeho náhlý optimismus, ale jinak byla náladu výborná a slečny v tomto podniku už dávno neviděly tak veselé pány v nejlepších letech.

Pan rada kupodivu seděl zamklý, ačkoliv to byl přece on, kdo dal k celé akci popud. Přemýšlel. Uvědomil si, že má proč vřemýšlet, protože bylo několik věcí, jež byly krajně nejasné a podivné. Ale zde, kde sumí šampaňské a žvatlají slečny, na ně samozřejmě nepřijde.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍŠTÍM ČÍSLE

Kresba: Areta Fedaková

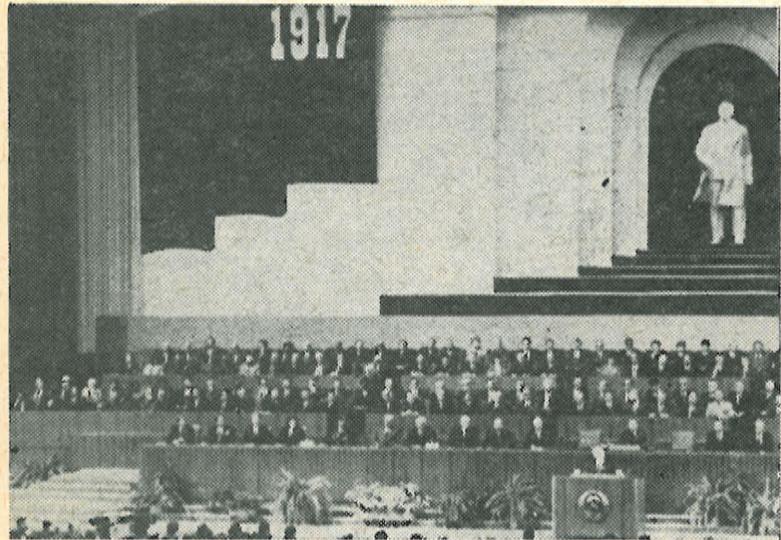

O sovietskych premenách nazývaných „perestrojka“ hovoril Michail Gorbačov na tohoročnom januárovom zasadnutí ÚV KSSZ: „Prestavba — to je rozhodné prekonanie procesov stagnácie, vytvorenie spoľahlivého a efektívneho mechanizmu spoločensko-ekonomickej urýchlenia... Prestavba — to je všeobecný rozvoj socialistickej demokracie, samosprávnosti, rozšírenie otvorenosti kritiky a samokritiky vo všetkých sferách.“

CESTOU SOCIALIZM

Oslavy 70. výročia Veľkej októbrevej socialistickej revolúcie sa začali 3. novembra t.r. slávnostným zasadnutím Ústredného výrobu KSSZ, Najvyššieho sovietu ZSRR, a Najvyššieho sovietu RFSR, ktoré sa uskutočnilo v Zjazdovom paláci na Kremlí. Slávnosti sa zúčastnilo 163 delegácií zo 119 krajín. Poľsku delegáciu viedol prvý tajomník ÚV PZRS, predseda Štátnej rady PLR Wojciech Jaruzelski. Československú delegáciu viedol generálny tajomník ÚV KSC Gustav Husák. Slávnostný prejav na zasadnutí prednesol generálny tajomník ÚV KSSZ Michail Gorbačov. Prejav sa líšil od

predošlých predovšetkým hľbkou a vecnosťou, ako aj úprimnosťou v novom pohľade na dejiny revolúcie a sovietskого štátu. Prejav sa sice odvolával na minulosť, ale sledoval budúcnosť a aj o zachovanie svetového mieru. Dokumentoval tiež nový štýl myšlienja a činnosti sovietskeho vedenia a potvrdil šírku a váhu premien, ktoré zasiahli svet socializmu. S prejavom a pozdravom pre sovietsky národ pri príležitosti 70. výročia revolúcie vystúpil na zasadnutí aj Wojciech Jaruzelski. (K oslávam 70. výročia Októbrevej revolúcie sa vrátime v budúcom čísle Života).

Pred sedemdesiatimi rokmi, 7. novembra, vybuchla v Petrohrade Veľká októbrová socialistická revolúcia, ktorú pripravil a viedol Ústredný výbor bolševickej strany na čele s Vladimírom I. Lenénom. V jej ohni sa rozpadlo cárské impérium a na jeho troskách vznikol nový, v doterajších dejinách neznámy robotnícko-roľnícky štát — Zväz sovietskych socialistických republík, zahrňujúci skoro šestinu obývanej pevniny na zemeguli. Cestou k jeho súčasnosti bolo ozbrojené povstanie, podporované revolučnými masami celého Ruska, zvrhnutie buržoázno-velkostatkárskej dočasnej vlády, ako aj neoblomný boj s cudzími intervenciami a domácou kontrarevolúciou, neskôr Veľká vlastenecká vojna, ukončená víťazstvom v máji roku 1945. A medzi

vojnami to bola cena obrovskej námahy sovietskych ľudí, ktorí stáli pred bezpríkladnými ťažkosťami mierových čias. Všetky štruktúry prvého socialistického štátu, z roka na rok modernejšie, sa museli budovať od základov, pre zachovanie mieru dosiahnutého s tak veľkou námahou. Tento boj za víťazstvo mieru a revolučné premeny bol v mnohých ohľadoch nemenej dramatický, ako boj za víťazstvo vo vojne. Jedným z jeho predpokladov bola kultúrna revolúcia — zovšeobecnenie a demokratizácia kultúry a osvety, učenie z nej všeobecného dobra.

Víťazstvo Veľkého októbra zároveň znamenalo koniec dávnej epochy a začiatok novej. Socializmus, ktorý bol doteraz jedine programom, víziou nového spoločenského poriadku, sa stal

materiálnym a reálnym faktom. Za nevá rokov, ako na dejiny ľudstva, sa stal sovietsky socialistický štát veľmocou, ktorá vytlačuje viditeľnú stopu na tvári sveta a je pevnou oporou všetkých revolučných a pokrokových sôl, národnoslobodeneckých hnutí a mieru v Európe a na svete.

Veľká októbrová revolúcia bola zároveň začiatkom procesu pretvárania sveta, zmeny pomerov v globálnych politických a ekonomických vzťahoch. Otvorila novú cestu spoločenského rozvoja veľa miliónom ľudí, žijúcim dnes v socialistickom zriadení. Priniesla zvrhnutie nespravidlivého poriadku, skutočné zrovnanie občianskych práv a slobôd. Vytýčila zásady mierovej spolupráce medzi národmi a mierového spolunažívania medzi štátmi.

VLADIMÍR HUSÁK
Sedemdesiatim rokmi, 7. novembra, vybuchla v Petrohrade Veľká októbrová socialistická revolúcia, ktorú pripravil a viedol Ústredný výbor bolševickej strany na čele s Vladimírom I. Lenénom. V jej ohni sa rozpadlo cárské impérium a na jeho troskách vznikol nový, v doterajších dejinach neznámy robotnícko-roľnícky štát — Zväz sovietskych socialistických republík, zahrňujúci skoro šestinu obývanej pevniny na zemeguli. Cestou k jeho súčasnosti bolo ozbrojené povstanie, podporované revolučnými masami celého Ruska, zvrhnutie buržoázno-velkostatkárskej dočasnej vlády, ako aj neoblomný boj s cudzími intervenciami a domácou kontrarevolúciou, neskôr Veľká vlastenecká vojna, ukončená víťazstvom v máji roku 1945. A medzi

... Všetky zmluvy a akty podpísané vládou býv. Ruského impéria a vládami Pruského kráľovstva a Rakúsko-uhorskej monarchie týkajúce sa deľby Poľska, sa týmto neodvolateľne rušia pre ich rozpor so zásadou samourčenia národov a revolučným právnym cítením ruského národa, ktorý uznal nepopierateľné právo poľského národa na nezávislosť a jednotu.

Predsedca Rady lidových komisárov
Vl. Uljanov (Lenin)

Demonštrácia v Petrohrade v období revolúcie za účasti Poliakov

VLADIMÍR I. LENIN

1. listopadu 1917 zvíťazila v první socialistické revoluce na, ktorou provedla Sociálně demokratická strana Ruska (bolševici) pod vedením Vladimíra Lenina.

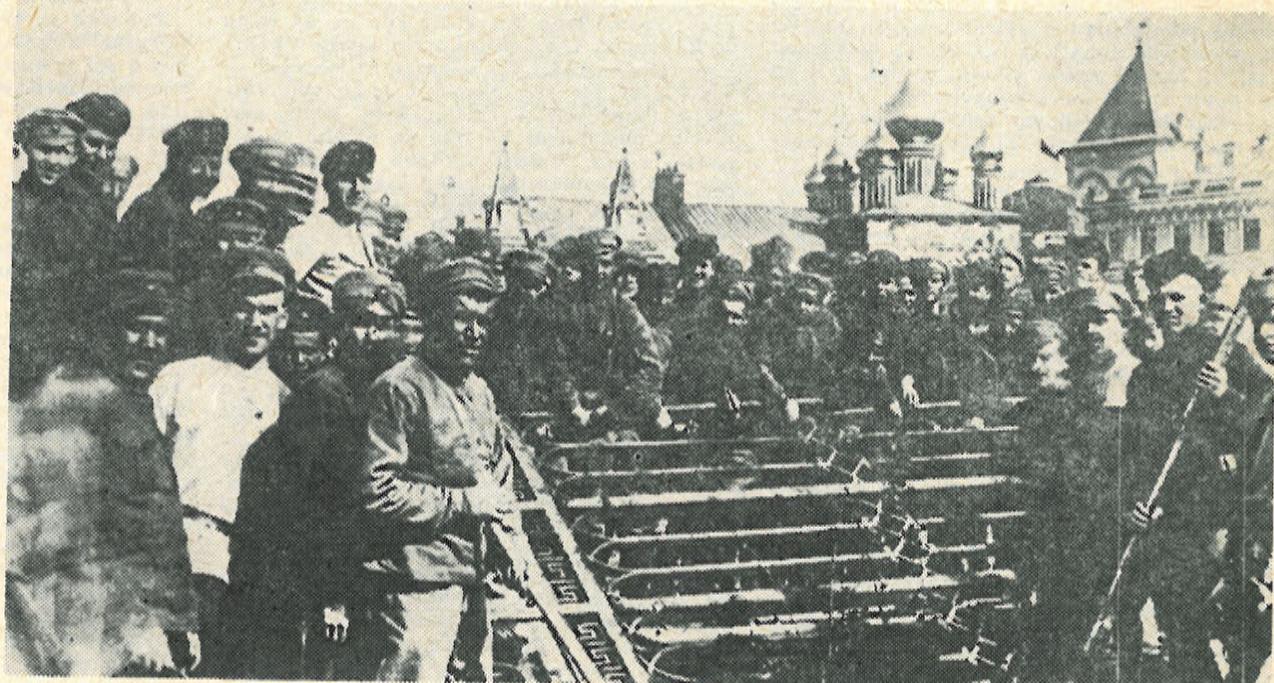
Vladimir Iljič Lenin (vlastním jménem Uljanov) byl tvůrcem strany bolševiků, teoretikem vědeckého socialismu, inspirátorem a vůdcem Velké říjnské socialistické revoluce, autorem mnoha prací historického významu a autorem základních rozhodnulostí, dekretů a nařízení sovětů a bolševické strany. Byl členem Komunistické internacionály, jejíž I. kongres se konal v roce 1919.

uvádějí jeho životopisci, Lenin ale učil společnost vzdchnout ve zároveň s pomocí aktivity boje proti veškeré byrokracie, formálnosti a bezduchému vztahu k potřebám pracujících. Lenin sám důraziklad správné organizace práce a zasedání Rady lidových komisárik nekritizoval pozdě ani o milionu uděloval řečníkům na 5 minut, aby mluvili na základě faktů a prověřených faktů a aby formulovali závěry. Nesnášel beznětí, rozvleklá prohlášení a výpovědi. Pozorně naslouchal vlivům terénu a názorům řídících pracovníků. Dodržoval kolektivní práci, ale zároveň zdůrazňoval kolektivita ve vedoucí práci a osobní odpovědnost za své koly.

Vyžadoval ode všech funkcionářů iniciativu, vysokou osobní odpovědnost, přesnou kontrolu plnění středisko; nesnášel porušování předpovídání s úplatkováním a prospěšností. Sám byl vzorem skromnosti, hravosti a srdečnosti. Varoval před ečím domýšlivostí.

Společnost a stát, jak řekl bezdržně po vítězství Ríjnové revoluce, jsou silně tehdy, když o všem vědí, všechno mohou řídit a všechno dělají vědomě."

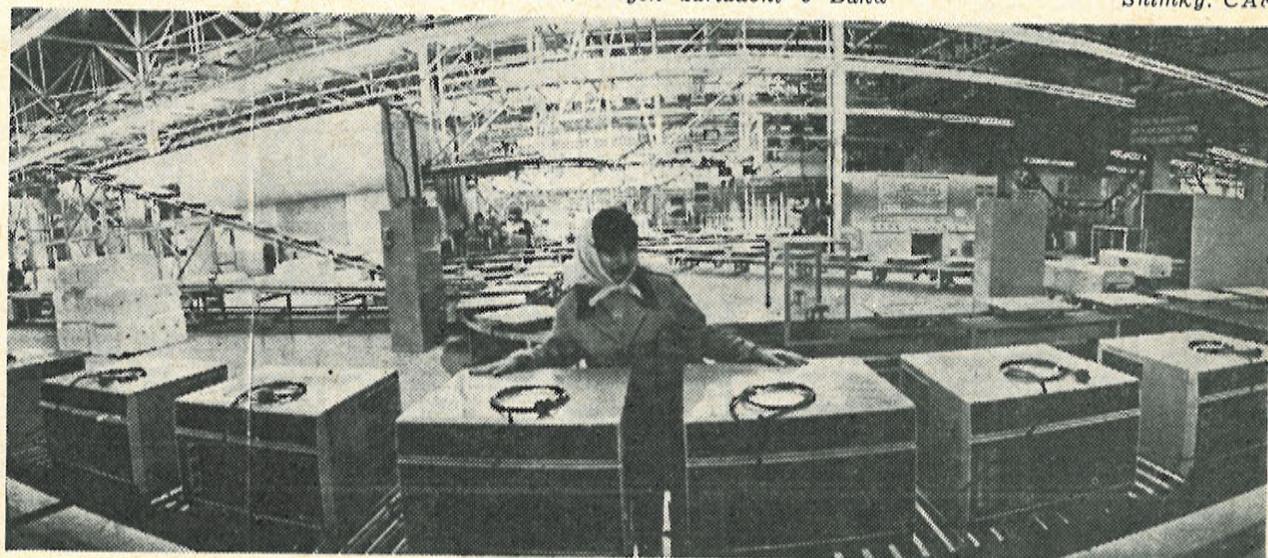
Sledním období svého života věnoval pozornost mírové záležitosti, navázání obchodních vztahů s kapitalistickými státy a ekonomické soutěžení obou systémů.

Účastníci prvního „subotnika“ v Moskvě v roce 1920

Moderné montážne oddelenie v Závode klimatizačných zariadení v Baku

Snímky: CAF

JÁN JONÁŠ

JEDENÁSTE
PRIKÁZANIE

(22)

(POKRAČOVANIE Z MINULÉHO ČÍSLA)

Cernodrozd sa prestáhoval k Pustému. Vo výmenkárskej chalupe občas nocoval Repik. Žena a Krišpínova dcéra vybielili prednú izbu, starú ječľovú dlážku vydrhli a starý nábytok — stôl, lavicu a skriňu natreli fermežou pomiešanou s petrolejom. Do posteľ na vysokých nohách s vysokými bočnicami nastlali lanskú ražnú slamu. Postel obliekli do úplne novej konopnobavlnenej plachty a na záhlavie položili iba rohatý vankúš. Tak to chcel Černodrozd. V lete nič iné nepotreboval.

Lantajovci sa s ním bodro rozlúčili.

— Tož, keď sme sa pomestili doteraz, boli by sme sa pomestili aj nadalej, — povedal Lantaj.

— Ak budete niečo potrebovať, príde ako k svojim, — povedala Lantajová.

— Bol som vám dlho na obťaž... — hovoril Černodrozd. Nemohol sa Lantajovcom pozrieť priamo do očí. (...).

Cernodrozd si rozložil papieri na nevelkom stole pod lampou. Strhol sa. V korune starej jablone, ktorá cez celý deň tienila do oboch oblokov, nejaký nočný vták zatrepal krídłom. Prilákal ho nevyzkále svetlo v oblokoch. Černodrozd si podoprel hlavu o laket a nechal myšlienky utekať.

Kedy sa to vlastne začalo? Pri pohrebe Ludosa Ďurička, keď ju uvidel v pohrebnom sprievode odetú takisto ako ostatné ženy z Drienkoviec? Alebo až v tej chvíli pri západu slnka, keď vstúpila do miestnosti obecného domu? Či až vtedy v autobuse, keď si na jediný jej pohyb prisadol k nej?

„Lantajovci vedia všetko!“ preniklo mu do mysle ako horúca ihla. „Lantaj vedel už vtedy!“

Černodrozd cítil, ako mu čosi mocné stahuje plecia, ako sa mu päste samé od seba zatíňajú a krv začína búsiť v spánkoch. Lantajovci sa celý ten čas iba robili, že nič nepozorujú, o ničom nevedia: nikdy to ani nemaznali. Ako mohol byť taký slepý a hluchý? (...)

Iba nakrátko prejavila jeho myseľ starosť o úrodu, o to, čo bude dalej. Znova sa mu vrátila k Helene.

„Musel som ju vidieť,“ ospravedlňoval sa Černodrozd sám pred sebou. „Preto som išiel hned v utorok ráno na Podkos! Preto som prišiel do Drienkoviec už večer na Veľkonočný pondelok, hoci som mohol prísť až niekedy v utorok. Preto som sa vykradol z domova od ženy a chlapcov s hlúpou výhovrou!“ (...)

Dvor na Podkose neležal na tej strane cesty, na ktorej sa hadil potok. Keď sa Černodrozd vybral toho jarného večera prejsť sa popri ňom, nemohol vedieť, že stretnie Helenu. Nezjavila sa mu ako lesná žienka.

Mladému Benjamínovi Gubanovi sa zapáčila Katka Adamcová. Využil priležitosť na jarmoku v Prútenom, aby sa s ňou zblížil. Rodiaci sa medzi nimi vzťah pochvalovala predovšetkým Helena Adamcová, hoci ani starý Guban neboli proti nemu. Ozajstné múky však kvôli tomu prežival Cyprián, ktorému sa Katka tak tiež veľmi páčila. Bol však v beznádejnej situácii ako paholok nemohol počítat s naklonosťou nieleň Katky, ale predovšetkým gazdinej. Počas žatvy ťažko pracoval, lebo robotu, ktorú kedysi robili spolu so Šimonom musel teraz urobiť sám. Keď však so zberom krmovín zaostali, kosiť sa dala aj gazdina. Veľký rozruch v Drienkovciach spôsobil zvest o tom, že Krišpín Pustý podpísal prihľášku do družstva, lebo o Gubanovi sa to vedelo už dávnejšie. Veď vo mlyne boli iba traja chlapci bez ženských rúk. Čakalo sa, že Samuel sa prižení k Beňákovovi. Avšak ani Samuel ani Anna sa so sobášom neponáhali, Samuel bol u Beňákovcov skoro každodenným hostom. Malá Bernardína chodila už do školy, Samuela mala veľmi rada a nazývala ho oteckom. Družstvo sa vyzmahalo, telili sa jalovice a pribúdali telefata. Keď sa však telila oneskorenka, museli družstevníci prizvať na pomoc aj Krišpína Pustého, uznávaného v obci odborníka. Keď po polnoci vytiahli z jalovice byčka, vysilení chlapci — Augustín Leština, Pustý sa posilnili slivovicou, ktorú doniesol Šimon, a odišli. V maštali zostal iba Šimon s Genofévou. Tuná, v takejto chvíli Šimon prvý raz v živote poznal ženu. Po tej noci sa bál ukázať Genoféve na oči a do m'štale išiel iba ak musel. Trápili ho výčitky svedomia, veľakrát preklial túto túžbu, myšiel na následky svojho činu.

— Štetku vzala voda, — povedala.

Vykročila proti vode na Podkos. Pridal sa k nej podrižal ju za laket. Zastala. Tvára mala vo svite mesiaca tvrdú. Nezmohol sa na viac:

— Kedy...?

— Poviem ti. Čakaj. Teraz ma nechaj!

Lahučko sa prenesla na druhý breh, preskakujúc z kameňa na kameň. Stratila sa mu z očí v hustej tôni vŕb, v tých miestach, kde sa končil výhon z Podkosa kam vyháňali počas paše napojiť kravy.

Alžbeta sa vziahla do dvora cez humno. Češ bola dieťaťom, keď ju nebohý starý Leonard na jednom mieste naučil preliezať múr ohrady, boli tam priehlbinky medzi tehliam. Dal sa do nich zasunúť bosý palec. Preliezla, potom zaskočila do humna. Rýchlo si obula topánky, mysliac si pritom:

„Keby ma tak niekto videl!“

Domov sa vrátila do najlepšieho. Všetci boli v obývacej kuchyni. Otec sa po nej prechádzal, prudko rozhadzujúc rukami:

— Kade sa túlaš...? — hodil po nej nazosteným pohľadom. Nečakal na odpoveď, hromžil dalej:

— Oklamali nás! Pred dvoma rokmi sme dali súhlas k úprave pozemkov, no kto vtedy predpokladal, že jú urobia takýmto pohľadom?

— Vždy som ti vravela, aby si dal pokoj s obecnými službami. Všetko máš z toho... Pekný úžitok! — Melánia prilievala olej na čelenku Beňákovho hnevu.

Alžbeta šikovne zmizla otcovi z očí.

— Ja im však vidím do karát, — sedol si Beňák za vrchstola. — Cheú, aby sme začali upadať! Cheú mať príčinu vykulačiť nás! Nepoondiem sa ako hlupák Pustý! — obzeral sa po ženách. Oči mu zastali na Alžbetu. Trocha zrumenela. Vydržala jeho pohľad.

— Som zvedavý, na koho ty čakáš? Na akého princa! — zahundral. — Už by ti svedčalo byť pod čepcom!

— Daj jej pokoj! — zahriakla ho Melánia prudko. — Ešte sa vyber po dedine zata hľadať!

— Vidí sa mi, že budem musieť. Alebo pošlem Sidóniu, aby jej niekoho dohodila. Vysedáva u nej... — zamračil sa Beňák.

— Zavadzia ti v dome alebo čo...? — Melánia tak prudko popravila obrus na stole, že ho takmer strhla spred Beňáka.

Položil naň svoju mocnú ruku, akoby sa išiel so ženou oň ruvať:

— Už sa bez chlapských rúk nezaobídeme, — povedal tvrdo. — Má už čas!

Alžbeta vysla z kuchyne. Melánia sa postavila na svoje obvyklé miesto k sporáku, odkiaľ zaútočila na muža:

— Miesto pýchy by si mal trocha rozum počúvať! — rieksla.

Beňák k nej obrátil hlavu. Pozrel na ňu celkom prekvapene:

— Pridať sa k nim vari...? — privrel oči.

— Kam sa rozum oprie, tam sa svet pohne!

— odpovedala mu Melánia pevne. — Hlavou mûr nepreraziš!

— Ešte si s Annou dám rady! — zatafal pásťa. — Ja sa nepoondiem!

— Nemáš oči...? Anna v zime zľahne!

Do Beňáka akoby udrel hrom z čistého neba. Vyvalil na ženu oči.

— Zase...? — Chcel povedať: „S ním...?” ale iba preholtol sliny.

— A čo si čakal...? — šíbla Melánia. — To sa ti pri paholkoch nestávalo, pravda? Treba ich dať do poriadku!

— Zajtra idem na faru! — rozhodol sa Beňák.

— Len sa neponáhľaj. Ponajprv, on neprestúpi na našu katolícku vieri, a po druhé, nepôjde k nám za zaťa, — povedala Melánia, akoby sa nič nedialo. Akoby ona so všetkým súhlasila.

— Ako to... neprestúpi...? Nepôjde k nám za zaťa...? Aké sú to reči? — Beňák sa posťavil za stolom. — A kam pôjdú...?

— Do Hrašného mlyna, — odpovedala Melánia priamo.

— Ona teda pôjde do Hrašného mlyna... Ona teda pôjde... — opakoval.

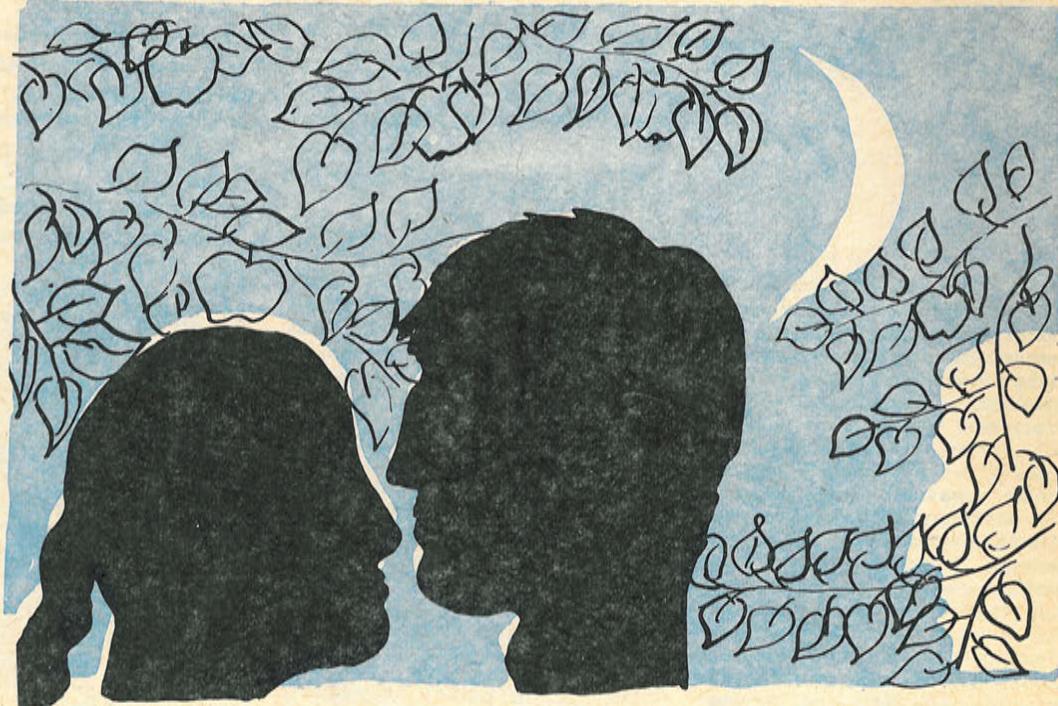
Ci chceš, aby ti aj druhé porodila ako prespanka...? Len preto, aby ti tu paholčila až do zodrania! Len pre tvoje prekliate hrdánsťvo!

— Mati! Spamätaj sa, čo hovoríš...! — zastenal Beňák. Ale iba chvíľu sedel zhrbený nad stolom. Odrazu sa vystrel.

— Ked' sa jej tak zaťubilo, nech si teda ide! — riekoval tvrdo.

— Co zamýšlaš...? — opýtala sa Melánia, nie už taká sebaistá.

— Pripraviť jej voz! — odpovedal temne a vyšiel von.

Kresba: Areta Fedaková

by sme pásak chceli, keby to išlo... Samuel hovorí, že s tým by sme poorali za týžden...

— Mal si pravdu, — vyskočilo znezradu z Cyriána, ako ked' studniar krompáčom odvalí skalu na dne studne a zrazu vytyskne prúd vody. Vytryskne, teče, rozlieva sa, plní najprv priehlbinky, až zaplní dno po okraj. — Vtedy na jar na Mičanovom poli, ked' si mi povedal, že to nemám zo svojej hlavy...

— A ty si mi odpovedal: „Robiť v maštali v kolchoze alebo na Podkose, to mám jedno! Na Podkose mám aspoň izbicu svoju..."

— Myslel som... — Cyrián nedopovedal. — Ze si ta privlastnia za svojho...? Alebo za zaťa...? — opýtal sa Simon.

Ked' videl, ako sa Cyriánovi všetka krv vytratila z tváre, bol si načistom. Sklopené Cyriánovo oči prezrádzali všetko sklamanie, boľavú trpkosť. Simon si pripomenul svoj útek z Podkosu. Zovrel mocne čeluste. Opýtal sa pridusene:

— Naznačila ti niečo...?

Cyrián pokrútil záporne hlavou.

— Katka... — chcel začať Simon, ale videl, ako sa Cyrián preťakol.

— Ona nič... — zašeptal Cyrián.

Simonovi svitalo. Nešťastný šuha. Zaťubil sa do dedičky gázdovstva. V jeho postavení to znamenalo, že celkom beznádejne. Videl, ako trpí, a futoval ho.

— Čo iné sme mohli čakať...? — povedal viac pre seba.

— Chce ju vydať. Na fašiangy... — vyliekol Cyrián so sklonenou hlavou. Pery sa mu čudne chveli: Simon by ho bol vari aj okrikol: „Drž sa ako chlap!” keby mu neprišli na um dlhé noci vlastného trýznenia.

— Za koho? — opýtal sa, hoci mu to bolo celkom ľahostajne. Cyriánova odpoveď mu však otvorila oči dokorán:

— Za mladšieho Gubana...

— To sú klebety! — odpovedal Simon rezko.

Benjamín Guban začal na Podkose? Počkával neveriaci hlavou; to by bolo pre Helenu riešenie! V duchu si predstavoval mladý pár a opäť uznanivo prikývol. Pôjde Benjamín? Cím ho udržia v družstve...?

— Čo sa babe chcelo, to sa jej prisnilo! — hodil Simon rukou naoko ľahostajne. V mysli však nebral zvest na takú ľahkú váhu. Ak je to pravda, urobil im Helena čiaru cez rozpočet. Aspoň na dohľadný čas. — Skade to vieš? — obrátil sa rovno na Cyriána.

— Počul som, ako sa zhovárali... Siel som sa napiť po večeri vody do pitvora. Gazdinu to hovorila starým... — odpovedal hanbliivo Cyrián.

— Starí vyskakovali, že je luterán, — hádal Simon a Cyrián prikývol:

— Vraj mladí podpíšu reverz. Chlapci, ak sa im narodia, budú luteráni, dievčatá katolíčky...

— No dobré, — vstával Šimon od stola. — Ráno je mûdrejšia večera. Lahni si ta, — ukázal Cyriánovi na lavicu. — A dobre sa vyspi! (...)

Skôr ako prešiel koryto potoka, zdalo sa mu, že sa na druhej strane medzi vŕbami pretiahla postava. Zastal a obďaleč sledoval, či sa vynori tam, kde bolo prázdné miesto po vychutných vŕbach. Ked' sa zjavila, ani na okamih nezapochyboval, kto to je. Poznal by ju medzi tisícami i v tej najhustejšej noci. Opatrne prešiel na druhú stranu a sliedil za ňou z takej diaľky, aby ju mal na očiach a ona ho nespozorovala. „Kam môže ísi?” vírilo mu pred očami.

Ked' sa priblížila k pažiti, postála chvíľu, akoby načúvala. Zatajil úplne dych, až sa zadúsal. Rýchlym krokom, takmer behom mihla sa cez prázdnu pažit. Vynorila sa mu na ceste. Bežal, aby jej nadbehol za Pustého dvorom. Zadný vchod do starého sadu bol otvorený. Práve doň navozili diecie montované drevanej hydinárne. Simon, zohnutý až k zemi, prebehol cestu a zložil sa do príkopy. Z lopúchov sa zdvihol ľahký prach, keď sa do nich zvalil. Práve čo stihol rozoznať, ako sa od vchodu do Pustého sadu odlepila vysoká mužská postava; splynula s tmavou postavou ženy v čiernom vlníku. Stratili sa v tôni korún starých jabloní a orechov.

Simon sa prikradol až k tomu miestu pri plote, ktoré zakrývali ovisnuté obrovské konáre orecha oproti oknám na výmenku. Uši zachytili tichy škripot otváraných a zatváraných dverí. Márne čakal, že sa v oknách rozsvieti svetlo. (...)

„Preto ma Cyrián volal späť. A ja, že sa bojí ostati sám! Cyrián všetko vie. Dávano. O nej. I o mne!” Šimon postál pri prútenej lese. Pomaly, ľahko ju otvoril a vklhol do dvorca. Cyrián sedel tak, ako ho zanechal. Sadol si oproti nemu a zvesil hľavu až na prsia.

— Odkedy to vieš? — opýtal sa bez úvodu.

— Od leta... vyšepol Cyrián. — Najprv chodieval k nej v noci on... Potom začala ona k nemu.

— Ako si na to prišiel? — spýtal sa Šimon bez toho, že by mu záležalo na odpovedi. Hanbil sa pred Cyriánom za svoju ukrutánsku bolest.

Podme spať. Od nás... ani od jedného nesmie vyjsť čo len slovo! Rozumieš? Nás sa to viac netýka! — povedal Šimon a začal si stahovať ľahké čižmy z nôh.

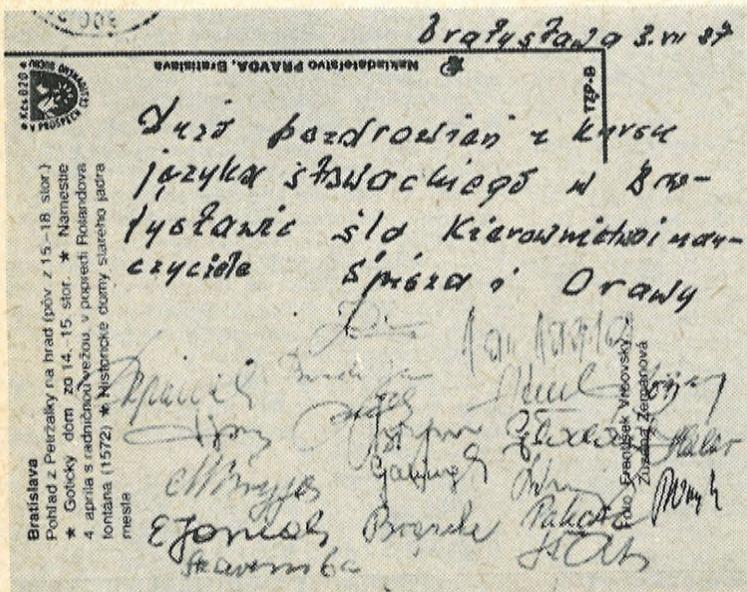
POKRAČOVANIE NASLEDUJE

LIST ÚV KSSČaS VOJVODSKÉMU ÚRADU V NOWOM SĄCZI

V súvislosti s otázkou dvojjazyčných tabúľ na obchodoch na území Spiša, ktoré patria do právomoci gminných družstiev Rolnícka svojpomoc v Bukowine Tatrzańskiej, Nižných Lapšoch a Czorsztyne dovoľujeme si oznámiť, že vec je naďalej nevyriešená. Tým sa predĺžuje donekonečna vybavenie jednej, podľa nás malichernej veci, ktorá by vlastne nemala byť vôbec problémom. Niektoré správy družstiev sa pokúšajú polemizovať o tom, či na Spiši žijú alebo nežijú Slováci, snažia sa popierať výsledky 40-ročnej pôsobnosti našej Spoločnosti a popierajú právo obyvateľov Spiša na samourčenie. Takýto postoj nás núti zdôrazniť, že tendencie návratu k plebiscitným požiadavkám sú nám cudzie. Myslime, že sa už netreba vraciať k medzivojnovému obdobiu, v ktorom Slováci žijúci na Spiši nemali žiadne práva. Dnešné podmienky v socialistickom Poľsku rozhodne od-súdili toto obdobie a vytvorili nám úplne iné možnosti. Vážime si ich.

Sokujú nás tiež prípady ničenia slovenských tabúľ na obchodoch a často aj iných nápisov a pamiatok majúcich historickú hodnotu, čo je podľa niektorých prejavom boja za poľskosť Spiša či Oravy. Sme rozhodne proti tomu. Sú to tendencie nezhodné so široko chápánymi zásadami socialistického humanizmu, tolerancie a ideou národného dorozumenia a majú rozhodne chuligánsky charakter. Totiž nikomu nič ne-nanucujeme, iba chceme, aby naše práva boli taktiež rešpektované.

POZDRAVY PRE REDAKCIU. Naša redakcia dostala v poslednom období viac pozdravov od našich krajanov. Medziiný spomenula si na nás nedecká Veselica počas folklórnych slávností v Detve, účastníci zájazdu na Slovensko z krakovskej miestnej skupiny KSSČaS a žiaci zo Spiša a Oravy, ktorí boli na pionierskom tábore v Bratislave.

Preto prosíme o pomoc a podporu, lebo v dnešnej situácii nevidíme možnosti vyriešenia tejto otázky.

ÚSTREDNÝ VÝBOR KSSČaS

OD REDAKCIE:

Na Spoločensko-administratívnom oddelení Vojvodského úradu v Nowom Sączi sa za účasti riaditeľa tohto oddelenia Romana Kostaneckého stretli 1. októbra t.r. zástupcovia gminných družstiev z Czorsztyna, Bukowiny Tatrzanskiej a Nižných Lapšov s predstaviteľmi Spoločnosti — Ludomírom Molitorisom a Eugenom Mišincem. Na stretnutí sa rokovalo o vyvesovaní dvojjazyčných nápisov. Bolo rozhodnuté, že do 25. októbra budú vo všetkých spišských obciach vyvesené dvojjazyčné tabule. Na stretnutí sa tiež dohodli, že o nutnosti vyvesovania dvojjazyčných tabuľ na obchodoch a gastronomických objektoch sa viac diskutovat nebude. Okrem toho Spoločnosť a družstvá budú udržiavať v tejto veci stíly kontakt a spoluprácu.

TYCHY

V maličkej, ale peknej klubovni v Mikolove sa 6. septembra t.r. uskutočnila schôdza výboru Miestnej skupiny KSSČaS na Slezsku. Zúčastnili sa jej piati členovia výboru. Žiaľ, na našu schôdzku opäť neprišiel nikto z Ústredného výboru z Krakova boli sme preto odkázaní sami na seba.

Na schôdzi sme riešili pre našich krajanov dôležité otázky, ktorími boli: jesenný zájazd našich krajanov na Slovensko, septembrové stretnutie výboru miestnej skupiny s krajanskými študentmi, krajanská vatra a výročná členská schôdza, ako aj ďalšie organizačné záležitosti.

Zvláštnu pozornosť sme venovali životnému jubileu — šesťdesiatinám — vynikajúceho slovenského básnika, národného umelca Miroslava Válka. O jeho bohatej literárnej a spoločenskej činnosti informovala o. i. tematická nástenka, ktorá visela v klubovni, ako aj výstavka niektorých jeho diel.

Pri príležitosti 40. výročia našej Spoločnosti, výbor miestnej skupiny rozhodol zorganizovať súťaž v čítaní slovenských textov do mikrofónu pre tých našich krajanov a krajanky, ktorí sa neučili slovenčinu v škole. Súťaž sa uskutočnila v januári budúceho roku v klubovni miestnej skupiny. Už teraz pozývame všetkých záujemcov do účasti v našej súťaži. Bližšie sa o podmienkach súťaže môžete informovať v klubovni miestnej skupiny v Mikolove, ulica Mlynska 4A/37 v každú druhú a štvrtú sobotu mesiaca vo večerných hodinách. Na výťazov v našej súťaži čakajú atraktívne odmeny. Chceli by sme, aby odmenou za ziskanie prvého miesta v súťaži bola účasť výhercu na SAS-e v Bratislave v roku 1988. Počítame s veľkým počtom záujemcov v našej súťaži.

BRONISLAV KNAPČÍK

ZELOV

RECITACNÍ SOUTĚŽ

V klubovni KSSČaS v Zelově se 4. října konala recitační soutěž. České básničky přednášelo 12 dětí ve věkových skupinách od 5 do 7 let, od 9 do 11 a od 12 do 14 let. Soutěžní komise ve složení Ludomír Molitoris, Lidia Smetanová a Eva Pospíšilová rozdělila ceny, které věnovala redakce Život. První cenu — hodinky — dostala Marzena Matejková, druhou cenu — batoh — Eva Jersáková a třetí — tkalcovský stav — Božena Pospíšilová. Dětem je jménem redakce Život odevzdal úřadující člen ÚV KSSČaS Ludomír Molitoris. Po zakončení soutěže si všichni poseděli u čaje, popovídali si a zapívali české písničky.

ZELOVSKÉ DOŽÍNKY

13. září se v Zelově konaly obecní dožínky 1987 s účasti vojvodských orgánů. Byl to výraz uznání práce rolníků z obce Zelov. Letošní těžké a opožděné žně už mají za sebou. V nepříznivých podmínkách kosami, žacími stroji a kombajny sklidili řepku ze 1300 ha a obili ze 197 tisíc ha. Za jejich práci jim poděkoval piotrkowský vojvoda Mieczysław Szule. Dožinkových slavností se zúčastnili představitelé vojvodských orgánů PSDS, SLS a DS, PRON a vojvodské národní rady. Společně s představiteli města a obce Zelova shlédlí pestrý průvod, dostali tradiční dožínkový věnec a prohlédli si výstavu letošních plodin, zemědělských strojů a zařízení.

ZENON JERSÁK

VZPOMÍNKA NA LÉTO V ČESKOSLOVENSKU

Zelovské děti dodnes vzpomínají na léto v táboře ve Varvažově. Každé z nich by chtělo napřesrok znova jet, i ty, které byly ve Varvažově už podruhé. Ačkoliv tam byly daleko od domova, zastesklo se jim teprve před odjezdem z tábora. Bylo tam opravdu jako doma, jenom jiní lidé.

Naše zelovské děti zdokonalily své jazykové znalosti, už se velmi dobře a bez obtíží domluví. Byli mezi nimi i nejlepší sportovci ve svých věkových skupinách, jako Witold Prowazník v nejmladší skupině, Mariusz Mielczarek ve střední a Sławomir Pospiszy v nejstarší skupině. Vynikající výsledky v některých sportovních disciplínách měly Kamila Nowaková, Anna Urbanáková a Marzena Nowaková. Nejlepší zpěvačkou se ukázala Iwona Wieczorkowská z nejstarší věkové skupiny.

Tábor byl výborně organizován. Dopoledne děti hrály různé sportovní hry, jako kopanou nebo ringo; sváděly urputné zápasы mezi skupinami, a někdy se velkých sportovních závodů účastnil celý tábor. Odpoledne byly hry v lese, a dokonce i po večeři se pořádaly orientační hry a zkoušky odvahy. Starší děti byly na dvoudenním táboreni, kde si samy na ohniště vařily snídani, oběd i večeři, mj. houby, kterých rostlo plno v okolních lesích.

Největší atrakcí den před odjezdem byla velká pouť. Na táborevém prostranství stalo jedenáct stánků s lizátky, bonbony a žvýkačkou. Kdo chtěl něco vystřídat, musel například sestřelit z větrovky plechovku, se zavázanýma očima odříznout lizátko uvázané na nitce, třemi hody míčkem shodit se stolu plechovky, pěti pingpongovými míčky trefit do tří hrnků tak, aby míčky nevypadly, nebo hodit tři kroužky na kolík.

Děti nerady odjížděly, i když se jim už stýskalo po rodičích. Když jsem se několik dní po návratu s nimi setkala a ptala jsem se, budou-li příští rok chtít zase jet, k mému údivu odpověděly: „Už jsme se viděly s rodiči i kamarády, můžeme jet do Varvažova třeba už dnes.“

IWONA PROWAZNICKOVÁ

DOLNÁ ZUBRICA

Hned na úvod mám takúto otázku: Či majú všetci rolníci obdržať knížky o nemocenskom poistení? Bolo predsa v Poľsku toľko kriku o poistení rolníkov, že aj kravy asi vedia o tom, že ich majitelia sú poistení. Nevedia však asi o tom pracovníky prijímacej kancelárie v očnej po-

REDAKCE – ČTENÁŘI • ČITATELIA – REDAKCIA

radni v Novom Targu. Začnem však všetko po poriadku. Mal som už slabé okuliare a keďže aj manželka nevidí najlepšie, išli sme spolu k očnému lekárovi do Nového Targu. Predtým som chcel vybaviť ešte inú záležitosť, nechal som teda ženu robotníčku kničku o nemocenskom poistení (pracujem totiž aj mimo gazdovstva), aby nás obidvoch prihlásila k lekárovi.

Ked' som sa vrátil do poradne, žena mi povedala, že ju nemohli prihlásiť k lekárovi, lebo moja knička nie je potvrdená. Išiel som teda do prijímacej kancelárie a predložil som pracovníčke občianský preukaz, v ktorom mám pečiatku potvrdzujúcu, že som roľníkom. Povedal som tiež pracovníčke, že vedla mňa stoji moja žena, ktorá je taktiež roľníčkou. Táto sa však na mňa osopila, že takáto pečiatka v situácii, keď ide o moju manželku je neplatná. Žena totiž vraj musí mať zvláštne potvrdenie o svojom povolaní z gminného úradu. Do nášho rozhovoru sa zapojila aj druhá pracovníčka, ktorá mi oznamila, že sa môžem istažovať riaditeľovi ústavu zdravotnickej starostlivosti, alebo zaplatiť 500 zl, vtedy manželku prihlásia k lekárovi. Ked'že sme naše gazdovstvo nechali napospas osudu, rozhodol som sa zaplatiť požadovanú sumu. Nechcel som okrem toho premrhať ďalší deň na vybavenie potvrdenia a opäťovnú cestu do Nového Targu. Opýtal som sa len, na aký cieľ určia tieto peniaze. Pracovníčka mi drzo odpovedala, že ona to vraj pre seba neberie. Opýtal som sa ešte raz, že jednoducho chcem viedieť, na aký cieľ platím. Tentokrát mi povedala, že tieto peniaze sú určené na výstavbu nemocnice v Novom Targu. Pani, ktorá stála za mnou mi pošepla, že keď si moju kničku potvrdím na pracovisku, tak mi tieto peniaze vrátia. Opýtal som sa teda pracovníčky, či je to pravda. Odpovedala, že nie, tieto peniaze mi už nikto nevráti. Manželku k lekárovi prihlásila, mne však zostali zmiešané pocity.

Ved' nejde mi o tých 500 zl, ale o spravodlivosť a pravdu.

Možnože skutočne je také nariadenie aby sme platili peňažné čiastky na spoločné účely. Kto však takéto nariadenie vydal a či je vobec správne? Po druhé, keď všetci roľníci majú mať kničky o nemocenskom poistení, nevedel som o tom ani ja, ako člen národného výboru a nevie o tom veľa roľníkov, lebo viacerých som sa na to pýtal. Bol som tiež u rôznych lekárov, nikto však takúto kničku odo mňa nevyžadoval. Zatiaľ to vyzývala iba očná poradňa v Novom Targu. Nepočul som tiež, aby gminný úrad vystavoval roľníkom takéto kničky o nemocenskom poistení. Ked' vyšlo takéto nariadenie bolo treba občanov o tom riadne informovať, aby sa nestrativali s takýmto prípadmi ako ja. Pokial ide o tých 500 zl na výstavbu novotarskej nemocnice, myslím si, že cieľ je načo ušľachtily, že ľudia by nařadili prispleli. Aj ja by som dal určite viac ako 500 zl. Lenže bolo treba oficiálne ohlásiť verejnú zbierku a nie takto kľukatými cestičkami vytahovať od ľudí peniaze.

EUGEN KOTT

TRIBŠ

Problém komplexnej meliorácie ako základu spoločensko-hospodárskeho rozvoja horských oblastí bol témou jednodňového medzinárodného vedeckého sympózia, ktoré sa uskutočnilo 17. septembra t.r. v Tribši. Zúčastnili sa ho zástupcovia 5 štátov — ČSSR, NRD, Švajčiarska, Španielska a NSR, ako aj poľskí vedci, poľnohospodárski činitelia, predstavitelia vojvodských a gminných orgánov z Nového Sącza a nižných Lapšov a taktiež tribški roľníci. Spolu bolo na sympózium v tribškej remíze 120 účastníkov.

Co však budú mať zo sympózia tribški roľníci? Totiž Tribšania podali návrh na scelenie ich pozemkov a na sympózium sa uvažovalo práve o komplexnom selení a meliorácii pôdy v horských podmienkach. Znamená to teda, že praktickým výsledkom konferencie bude projekt scelenia pozemkov v Tribši. Pre poľníky tejto obce sa vraj najlepšie hodia skúsenosti švajčiarskych roľníkov. Plán scelenia pozemkov by mal byť hotový v budúcom roku. A keď roľníci budú s projektom spokojní, o čom rozhodnú na obecnej schôdzke, začnú sa prípravné práce. Inak budú scelenia pôdu vo Vyšných Lapšoch. Scelenie bude riadiť Poľnohospodárska akadémia z Krakova. Proces scelenia pozemkov bude trvať niekoľko rokov a nebude určite ľahký, aj keď tu mienia využit zahraničné skúsenosti. Ved' kolko je roľníkov toľko je aj záujmov, často protikladných. Potrebné bude porozumenie, veľa trpežlivosti a svorné zhodné spolunažívanie, lebo scelenie pozemkov by malo uľahčiť prácu na poli a život na dedine všetkým Tribšanom.

D.S.

KRAJANSKÝ ZAJAZD NA SLOVENSKO

V dňoch od 4. do 6. septembra tohto roka sa konala trojdňová krajanská exkurzia na Slovensko členov Miestnej skupiny Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Krakove. Účelom zájazdu, ktorého sa okrem krajanov zúčastnili členovia krúžku PTTK závodu Polfa a pracovníci Projekčného ústavu železničiarskeho v Krakove bolo poznanie oblasti stredného Slovenska. Účastníci navštívili Oravu s múzeom v Oravskom zámku, Ružomberok, Vrútky, Martin, Bojnicky zámok, Čiernany a v rámci turistického programu urobili výstup na vrch Minčol (vrch v Malej Fatre — 1157 m.n.m.). Program bol fakticky rôznorodý a ozaj zaujímavý. Účastníkov vskutku očarili nielen prírodné krásy, nášerné turistické pamiatky Slovenska, ale aj kultúrne inštitúcie najmä nová budova Matice slovenskej na martinskéj Hostihore, kde si pozreli zaujímavý filmový program o histórii národných snáh a o význame, aký má Matica v slovenskom kultúrnom a národnom živote. Program zaujímavo vysvetlil, doplnil a na otázky krajanov odpovedal sám správca Matice slovenskej Dr. Vilim Mruškovič. Zájazdu sa zúčastnil osobne predseda MS v Krakove Marek Slusarcík. Tri dni pobytu uplynuli veľmi rýchlo a príjemne, čo bol veľkou zásluhou krajana Vladimíra Bobulu, iniciátora výletu a výborného sprivedca, ktorý svoj výkľad dopĺňal krásnymi

slovenskými pesničkami navštěvaných lokalít a osobne ich aj predvádzal.

L.M.

VESELICA V KRAKOVE

Krakovské publikum a tak tiež členovia Miestnej skupiny KSSCaS v Krakove boli 2. augusta tohto roku svedkami krásneho podujatia. V rámci kultúrneho leta hostovský vystupoval v tomto meste jeden z našich súborov — Veselica, pôsobiaci pri Miestnej skupine KSSCaS v Nedeci. Vystúpenie sa konalo na Hlavnom námestí (Rynek Główny) pod dôstojnou starou radniciou vežou. Nedeci očotníci predviedli zaujímavý program — boli to Krstiny, ktoré svojim čarom a mocou starých magických úkonov divákov ozaj pobavili. Vystúpenie sa veľmi páčilo. Ocenil treba taktiež vynachádzavosť Nedecanov, ktorí si tentokrát poradili aj bez kapely. Aj keď z nádze, ale veľmi zaujímavo ju nahradili dvaja členovia súboru hrou na ústnych harmonikách (kr. J. Gronský a kr. A. Milaniak).

Treba ešte poznamenať, že v rámci Beskydského leta súbor Veselica vystúpil tiež na festivale v Žywci a Makove Podhalanskom. Veselicu viedie kr. Zofia Bogačíková, ktorej — ako aj celému súboru — treba k takýmto úspechom ozaj gratulovať.

EUDOMÍR MOLITORIS

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 4. augusta t.r. umrel vo veku 83 rokov v Pekelníku kraj. JÁN DUBEK

Zosnulý bol spoluzakladateľom Spoločnosti v Pekelníku a jej dlhoročným predsedom. V povojsnových rokoch bol tiež predsedom gminného roľníckeho družstva. Odišiel od nás dobrý Slovák a zaslúžilý krajan.

Cest jeho pamiatke!
MS KSSCaS v Pekelníku

* * *

Dňa 6. septembra 1987 umrela vo Vyšných Lapšoch v veku 86 rokov kraj. JANKA

MÁRIA SOLTYSOVÁ

Zosnula bola členkou našej Spoločnosti od jej vzniku. Patrila k najstarším obyvateľom našej obce. Odišla od nás vzorná krajanka, dobrá manželka a matka.

Cest jej pamiatke!

MS KSSCaS
vo Vyšných Lapšoch

Každý rok si v novembri pri príležnosti sviatku zosnulých spominame na svojich najbližších — vŕabzových, známych a vôbec na všetkých ľudí, ktorí od nás navždy odišli. Chvíľu spomienok venujeme aj našim slovenským rodákom, krajanským činiteľom a členom Spoločnosti. Na snímke: slovenský náhrobný nápis na cintoríne v Podhradí. Foto: DS

Ako sú vybavené požiadavky roľníkov?

Clenovia vedenia Celostátnego zväzu roľníkov, krúžkov a roľníckych organizácií sa stretli s predsedom vlády Zbigniewom Messnerom a podpredsedom vlády Józefom Koziolem. Oboznámili ich so zväzovým hodnotením situácie v poľnohospodárstve a s mienkou zväzu o nových výkupných cenach, zavedených 1. júla tohto roku. Predseda zväzu Norbert Aleksiewicz poukázal, že zvýšenie výkupných cien nesplnilo očakávania zväzu, vyjadrené v stanovisku hlavnej rady zo 17. júna t.r. Veľmi ľahká je ekonomická situácia poľnohospodárstva, ktorú výrazne ovplyvňuje badateľný rast výrobných prostriedkov, finančných záťaží a rýchleho rastu životných nákladov. Povedal tiež, že sa v pomeru k vlaňajšiemu roku zhoršila výrobná situácia v poľnohospodárstve a dochádza k utajenému zvyšovaniu cien výrobných prostriedkov rôznymi podnikmi. V súvislosti s týmto faktami zväz bude nadálej spieť k zlepšovaniu ekonomických podmienok súkromných gazdovstiev.

Počas diskusie sa zdôrazňovalo, že vzhľadom na časte zmeny cien výrobných prostriedkov (v priebehu roka) vzbudzuje pochybnosť dodržiavaná zásada jednorazovej zmeny výkupných cien poľnohospodárskych plodín. Prípady rastu cien v druhom polroku, ktoré už nezahrňuje rozpočet rastu výrobných nákladov a výkupných cien, spôsobujú situáciu, v ktorej poľnohospodárstvo vyvíja akoby na úver tie výrobné odvetvia, kde došlo k zvýšeniu cien, aj keď sú do konca uvedené v rozpočte nákladov na budúci rok. Doterajšia zásada jedného zvyšovania výkupných cien ročne je v týchto podmienkach málo účinná a preto ju treba prispôsobiť meniacim sa ekonomickým podmienkam v poľnohospodárstve.

Veľa pozornosti venovali účastníci stretnutia komplexu otázok týkajúcich sa partner-

stva v súčinnosti Štátnej správy všetkých stupňov so zväzom roľníkov. Uviedli príklady, že sa neberie do úvahy požiadavky zväzu, čo potvrdila aj kontrola Hlavnej kontrolnéj komory.

Dalšou, podrobne prerokovanou skupinou otázok, sú nedostatky v zásobovaní poľnohospodárstva takými článkami ako uhlí, minerálne hnojivá, prostriedky na ochranu rastlin, náhradné súčiastky, ako aj zlá kvalita strojov a iných poľnohospodárskych výrobných prostriedkov. Takýto stav haničí čest roľníkov a zdražuje poľnohospodársku výrobu. Nevyhnutné je rozhodné zlepšenie zásobovania a obsluhy roľníkov, najmä v období žatvy a jesenných poľných prác. Uhlí patrí k dôležitým prostriedkom živočisnej výroby. Musí čakať na roľníkov v zásobovacích strediskách v súlade s kontrakčnými zmluvami.

Predseda vlády Zbigniew Messner a podpredseda Józef Kozioł zaujali stanovisko k všetkým prerokúvaným otázkam. Predseda vlády s uznaním hovoril o bohatej činnosti roľníckych krúžkov a krúžkov viaciekých gazdiničiek. Zdôraznil účasť zväzu roľníkov v šírení technického, kultúrneho a civilizačného pokroku. Poukázal na výsledky dosiahnuté v oblasti kultivovania ľudových tradícií, formovania nových vzorov, postojov a nového spoľočného kultúrneho obsahu. Účasť zväzu roľníkov v realizácii programu týkajúceho sa dosiahnutia samostačnosti vo výžive krajinu nemôžno prečítať. Zapojenie sa zväzu roľníkov do systému stanovenia cien v potravnárskom hospodárstve, vytvorenie základov pre objektívny výpočet rastu nákladov v poľnohospodárskej výrobe, účasť v systéme poľadenských služieb a vlastné iniciatívy v tejto oblasti dobre slúžia rozvoju poľnohospodárstva.

- bude zavedená zásada častých pracovných kontaktov a konzultácií vlády a zástupcov štátnej správy všetkých stupňov so zväzom roľníkov; v súvislosti s tým predseda vlády pripomene vojvodom a ministrom o platných zásadách v tejto veci, zhodujúcich sa s právom;

- po skončení zberu poľnohospodárskych plodín sa spolu so zväzom roľníkov urobí hodnotenie ekonomickej situácie a keď budú potvrdené obavy zväzu, vláda schváli patričné rozhodnutia; vláda je za dodržiavaním zásady trvalej rentability poľnohospodárskej výroby a parity príjmov; zároveň podnikne protiinflačné opatrenia a kroky pre dosiahnutie hospodárskej rovnováhy;

- podnikne sa kontrolná činnosť, predchádzajúca neopodstatnenému a protiprávnemu zvyšovaniu cien výrobných prostriedkov; bolo dohodnuté, že zväz využije v tomto smere svoju zákonnú právomoc;

- vo veci zásobovania uhlím vláda vyvinula úsilie, aby boli — na úkor vývozu — splnené zmluvné záväzky voči roľníkom: vlaňajšie nesplnené dodávky vo výške 1,8 mil. ton boli realizované v prvom polroku tohto roku (spolu s výplatou ekvivalentu); rastú však nové dlhy v dodávkach uhlia, ktoré musia byť vyrovnané;

- zásady určovania a korigovania cien v poľnohospodárstve budú vypracované na ceste realizácie druhej etapy hospodárskej reformy za účasti Celostátnego zväzu roľníkov; vtedy dojde k zmenám, ktorých sa dožadoval zväz;

- zlepší sa zásobovanie minerálnymi hnojivami a prostriedkami na ochranu rastlin; dodávky na tento rok určené podľa plánu vo výške 187 kg NPK (v čistej zložke) na hektár budú splnené;

- bude vydaná direktiva, aby 12-percentný mzdový prah bol prispôsobený podmienkam poskytovaných služieb v období žatvy;

- bude upravená výška poplatkov za využívanie rádiotelefónov v družstvách roľníckych krúžkov.

Bude chlieb pre každého

Máme už dávno za sebou tohtoročnú žatvu, mimoriadne ľahkú, vrtošivú a pracovitú. Vyžiadala si veľa potu, nervov, stavrostí a rozhorčenia. Už sme na to zabudli. Teší nás úroda, zožbierané plodiny. Plné sú stodoly, sýpkы a silá. Stáne výkupné strediská kúpili vyše 4 mil. ton obilia. Je to veľa vzhľadom na oneskorenú tohtoročnú žatvu.

Roľníci nesklamali, bude teda chlieb pre každého. Patrí im už užnanie za ich múdrost, rozvahu a hospodárnosť.

So žencami rovno držali krok osádky súčasných obilných podnikov, skladov GS a vidieckej dopravy. Všetci si splnili svoje úlohy. Poruchy strojov boli sice časté, ale nechýbali súčiastky ani schopnosti a snaha v opravárskych strediskách a dieľnach.

Tažkú skúšku zložili roľnícke krúžky a družstvá roľníckych krúžkov, ako aj iné strediská poskytujúce mechanizačné služby, hoci tento rok bolo výnimco ľahko. Počasie menilo všetky plány a harmonogramy od začiatku do konca žatvy. Kombajny zriedkakedy vychádzali do polí na ečí den a kosili pomalšie ako v

predchádzajúcich rokoch. Namiesťo 10 kosili 3 budú 4 ha.

Priebeh tohtoročnej žatvy ešte raz poukázal na potrebu rýchleho rozvoja spracovateľských kapacít potravinárskeho priemyslu, najmä obilno-mlynárskeho. Sice vlna stúpla o 10 percent, kapacita skladov, denná schopnosť prijímania obilia od roľníkov, ako aj sušiarenský potenciál, ale je to stále nevystačujúce. Máme v tejto oblasti obrovské resty, preto znepokojuje veľké oneskorenie v realizácii už ďalšieho programu zvyšovania uskladňovacích kapacít a modernizácie skladov.

Nemožno však zabúdať, že z roka na rok pribúda kombajnov. Stúpa teda množstvo dodávok obilia rovno z polí. Mení sa tiež štruktúra kupovaných obilník. Tento rok sa po prvý raz objavilo vo väčšom množstve (asi 100 tis. ton) pšenčito a asi 600 tis. ton nových, vysokokvalitných druhov pšenice, z ktorých múka sa zvlášť hodí na pečenie. Aj to komplikuje výkup, totiž teraz sa kupuje nie štyri, ale šesť druhov obilia, z ktorých každý treba skladovať zvlášť.

Zároveň musíme zvyšovať výrobu nevyhnutných prostriedkov

pre poľnohospodárstvo, technických zariadení, náhradných súčiastok, hnojív a prostriedkov na ochranu rastlin, teda to, čo rozhoduje o výške úrody. Tohtoročná žatva potvrdila, že keďže nechýbali prostriedky na ochranu rastlin, možnosti mnohých štátnych majetkov, družstiev a súkromných roľníkov — hoci malí vysoké výnosy — mohli by byť overené väčšie. Priemerne o 20 až 30 percent, dokonca aj na tých najlepších gazdovstvách, ktoré dosiahli až 100 q z hektára.

Chemický priemysel si, žiaľ, nadále neplní svoje záväzky voči poľnohospodárstvu. Nedostatočné dodávky hnojív pre jesennú sejbu ospravedlňuje napr. nedostatok devíz na nákup surovín a inými objektívnymi ľahkosťami. Lenže prečo chybujú moridlá, dokonca tie najobjedajnejšie? Aj to spôsobuje straty. Je predsa známe, že keď sejeme nemorené obilníny, dosahujeme nižšiu úrodu, priemerne o 5 q z hektára. Ako dľho ešte to budeme znášať a súhlasíť s takoto situáciou, keď máme na zreteli dosiahnutie samostačnosti vo výžive?

Stránku pripravil:
ZBIGNIEW RUTA

RODINNÉ GAZDOVSTVO VO VIETNAME Prednedávnom Rada ministrov Vietnamskej socialistickej republiky schválila rozhodnutie, ktorého cieľom je rozvoj rodinných gazdovstiev na vidieku. V súvislosti s tým rodiny, ktoré produkujú pre trh, budú mať ďaleko dažďové úľavy alebo vôbec nebudú platiť dane. Od daní sú už oslobođeni družstevní roľníci, ktorí majú záhumienky, ako aj rodiny, ktoré prenajímajú pôdu od štátu a majetkov alebo družstiev.

Rodinné gazdovstvá majú právo na rubovoľnú výstavu spotrebujúcu vyrábaných produktov a ich predaj štátu alebo na voľnom trhu. Oslobodení od danej výrobcu dodáva istú časť niektorých vyrábaných produktov štátu na základe kontraktácie alebo po zmluvných cenách.

Vládne orgány VSR zdôrazňujú, že rýchly rozvoj rodinných gazdovstiev má veľký význam v celej štruktúre vietnamského poľnohospodárstva. Spolu so štátnymi majetkami a družstvami významne prispievajú k zlepšeniu výživy národa a zvyšovaniu príjmov obyvateľstva.

ČINKY STÁLE ŤAŽŠIE

HVIEZDY
SVETOVEJ
ESTRÁDY

STERN MEISSEN

Popularita väčšiny hudobných skupín trvá spravidla krátko. Menia sa módy a štýle a spolu s nimi sa na estrádach objavujú nové hviezdy, hudobníci a speváci, aby po čase získali a ustúpili miesto ďalším. Len málo je takých, ktorí si vedú udržať obľúbenosť súčasťou dvoch generácií poslucháčov. Patrí k nim i značka rocková skupina Stern Meissen z NDR.

Od roku 1964, kedy skupina vznikla, prešla celým radom štýlových a personálnych zmien. Dnes hrá v zložení: Martin Schreier — vedúci (perkusie i spev), Uwe Hassbecker (gitara a husle), Ralf Schmidt (spev a klávesy), Andreas Bicking (klávesy, tenorsaxofón a spev), Axel Schäfer (basgitaru) a Frank Schirmer

(bicie). Treba hneď zdôrazniť, že jednotliví členovia patria k najvyhľadávanejším štúdiovým hudočníkom, občas pôsobia tiež v rôznych hudobných zostavách. Viackrát ich v NDR vyhľásili za najlepších hudočníkov roku.

Väčšiu časť ich súčasnej tvorby tvorí svojho druhu pesničkový rock ktorý sa sice nezrieka výrazových prostriedkov súčasnej rockovej hudby, no prekračuje jej hranice smerom k širšiemu ohľadu súčasnej populárnej hudby. V ich programoch sa však zavádzajú i piesne úplne lyričné, ladené až folkovo. Hrávajú zväčša vlastné skladby, ktorých autormi sú jednotliví členovia skupiny. Tu do popredia vystupuje najmä sólový spevák R. Schmidt. Poznamenajme ešte, že ich skladby sa v NDR tešia veľkej popularite — majú ich vo svojich repertoároch mnohí ľudia speváci a skupiny populárnej hudby.

Skupina Stern Meissen získala celý rad vysokých ocenení a uznání o. i. od mládežníckej organizácie FDJ a Zväzu skladateľov a hudobných vedcov NDR. V r. 1982 získala na medzinárodnom piesňovom festivale v Dráž-

Septembrové 58. majstrovstvá sveta vo vzpieraní, ktoré sa konali v Ostrave, ešte raz dokázali, že hranice ľudskej možnosti v tomto športe siahajú ďalej veľmi ďaleko. A už sa zdalo, najmä keď sa v poslednom období zostrili antidopingové opatrenia, že už zanedlho prídu časy, keď sa ďalšie rekordné výsledky stanú pre vzpieračov nedosiagnuteľné a v najlepšom prípade zriedkavé.

V Ostrave opäť padlo osem svetových rekordov — toľko ako na vlaňajšom šampionáte v Sofii — a ich autormi boli vzpierači Bulharska, ZSSR a jeden Čin. Z tabuľky rekordov výsledkov zmizol dokonca jeden z rekordov fenomenálneho Bulhara Nauma Salamanova, ktorého mnogi odbornici považovali za vzpierača 21. storočia (v nadhode v kohútej váhe N. Terzijski vzoprel 171 kg). Keď sme už pri rekordoch poznamenajme, že prvým známym a dokumentovaným svetovým rekordom vo vzpieraní je výsledok Nemca J. Müncha, ktorý v r. 1919 štartujúc v hmotnostnej kategórii do 82,5 kg dosiahol v nadhode 130 kg. Odvtedy však vzpieranie zaznamenalo taký obrovský pokrok, že aktuálny rekord v tejto kategórii je skoro o 100 kg lepší a dosahuje presne 225 kg. Jeho majiteľom je Bulhar Asen Zlatev. V súčasnosti však najväčší obdĺžnik vzbudzuje svetové rekordy dosahované v najtažnej hmotostnej kategórii nad 110 kg, teda 216 kg v trhu Bulhara Antonia Krasceva (na snímke) a 265,5 kg v nadhode Leonina Tarantenku zo ZSSR.

Vzpierači, ako sme už spomenuli, zaznamenali najmä v poslednom desaťročí obrovský vzostup výkonnosti. Často sa to však stávalo nedovoleným spôsobom — pomocou dopingujúcich prostriedkov, chemických aj biologických. Výrazne na to poukázal vo vlaňajšom interview pre L'Equipe znamenitý sovietsky odborník, bývalý mnohonásobný svetový rekordér vo vzpieraní Jurij Vlasov, ktorý sa rozhodne vyjadril proti chovu vzpieračských brolerov. Odsúdil tiež, na príklade Bulharska, bezohľadnú honbu za rekordmi, ktorá nútí vŕahovať deti do výkonnostného tréningu. Ako príklad možno spomenúť Nauma Sulejmanova z Bulharska, ktorý svoj prvy svetový rekord seniorov prekonal vo veku 16 rokov.

Vlasovov interview vyvolalo, ako je známe, veľký rozruch. Medzinárodná vzpieračská fe-

derácia IWF začala ostrý boj za „čistotu“ vzpierania. Sprísnili sa antidopingové kontroly, čo je, samozrejme, správne. Zato už mnoho pochybností vo vzpieračskom svete vzbudzuje nariadenie IWF, že svetové rekordy budú uznávané len vtedy, keď budú prekonávané na majstrovstvách sveta, Európy, olympijských hráčov a na pretekoch o svetový pohár. A to je trochu málo, hoci na druhej strane takéto podujatia zaručujú náležitú kontrolu všetkých rekordérov.

Je už najvyšší čas si uvedomiť, že jediná správna cesta k najväčším úspechom v tomto športe viedie dnes iba prostredníctvom intenzívneho tréningu, podporeného dobrou organizáciou a metodikou. Požiadavky sú obrovské, tréningový režim priam drakonickej, ale vyplati sa zaplatiť takúto cenu za úspechy. Zverenci vynikajúceho bulharského trénera Ivana Abadžieva našetria teda sily, aby sa sústavne zlepšovali. A ako účinne, vidieť to práve na šampionátoch. Nebude tu od veci poznamenať, že posledným bulharským vzpieračom, u ktorého zistili dopingujúce prostriedky, bol Blagoj Blagojev v roku 1976. A predsa veľkí majstri, ktorí víťazia nad súpermi ako len chvíľu, sú vždy pod prísnou kontrolou.

Prevaha Bulharov v posledných troch rokoch bola skutočne drživá. Ale už na ostravskom šampionáte sa im rovnocennými súpermi stali opäť vzpierači ZSSR, ktorí prekonali 4 svetové rekordy. Ale do ich súperencov začínajú už čoraz väčšmi zasahovať aj vzpierači ďalších krajín, najmä Rumunska, Maďarska, Činu, NDR, KEDR, Japonska, Kuby a ďalších. Poľskí a českoclovenskí vzpierači, žiaľ, kedysi výraznejšie zaznamenávali svoju prítomnosť na šampionátoch, hoci aj v ich družstvach sa objavili noví nadani borci, ktorí snáď v budúcnosti opäť nadviažu na úspechy dávnych majstrov.

Na záver možno jednako konštatovať, že potvrdili aj ostravské majstrovstvá, že vývoj svetového vzpierania sa možno spomalil, ale vôbec nezastavil. So záujmom budeme teda čakať na ďalšie šampionáty.

JÁN KACVINSKÝ

danoch prvú cenu a na festivalu v Sopote '85 čestné uznanie za interpretáciu poľskej piesne. Skupina vystupovala v mnohých krajinách, medzi ďalšími v ZSSR, ČSSR, Poľsku, Maďarsku, Bulharsku a aj na západe, v tom v NSR, kde im vo vydavateľstve Hansa výšiel album Biele zlato.

V NDR im doteraz vyšlo už šesť dlhohrajúcich platní, a osem singlov, ktoré sa naprieč vysokým nákladom rýchlosťou vypredali. Prednedávnom vydali album Taufrisch, ktoré taktiež dokazuje vysoké hračske kvality skupiny. Nečudo, že aj on bol rýchlo vypredaný. (js)

JACOB a WILHELM GRIMMOVCI

Čertov začadený brat

Jeden vyslúžený vojak nemal z čoho žiť a nijako si nevedel pomôcť. Vybral sa do hory a ako tam chodil, stretol neveľkého mužička. Bol to sám čert. Mužiček sa ho spýtal: — Čo ti je? Čo si taký zarmútený?

Vojak mu povedal: — Som hladný a nemám ani graciariu.

Čert mu na to: — Pod' ku mne do služby a ja ti slubujem, že do konca života nebudeš mať v ničom nedostatok. Služiť mi budeš sedem rokov a potom budeš opäť slobodný. Ale to ti vravím, že po celých sedem rokov sa nesmies ani umývať, ani česať, ani si nechýta a vlasy strihať, ba ani vodu z očí si strierať.

Vojak povedal: — Pristávam, veď nemám na výber, — a odišiel s mužičkom. Čert ho zaviedol rovno do pekla. A tam mu povedal, aká robota ho čaká. Sedem rokov prehrabávať oheň pod kotlami, v ktorých sa škvaria hriesnici, celý dom upravovať, smeti za dvere vynášať a všade udržiavať poriadok. Ale nesmie ani raz pozrieť do kotlov, lebo sa mu zle povodi.

Vojak prikyvoval: — Dobre, postarám sa o všetko, ako žiadaš.

Starý čert odišiel potom túľať sa po svete a vojak slúžil. Prikladal na oheň, zametal, smeti za dvere vynášal a všetko robil tak, ako mu čert rozkázal. Ked' sa čert vrátil, popozeral všade, či vojak nezaháľal. Vyzeralo to tak, že bol spokojný, a tak sa o nejaký čas znova vybral hore na svet.

Vojak sa až teraz poobzeral lepšie okolo seba. Po celom pekle boli rozostavené kotly a pod nimi horel veľký oheň a v kotloch sa varilo a škvarilo. Strašne rád by bol nazrel do nich, keby mu to čert nebol tak prísně zakázal.

Ked' to už nemohol vydržať, nadvihol máličko vrchnák na prvom kotle a pozrel dnu. A uviedol v ňom sedieť svojho bývalého poddôstojníka.

— Aha, vtáčik, — povedal vojak, — tak tu si? Mal si ma v hrsti, ale teraz ta mám ja, — chytrou pustil vrchnák, prehrabával žeravé uhlie a dobre priložil na oheň. Nato siel k druhému kotlu, aj na ňom podvihol vrchnák a nazrel doň. Sedel v ňom jeho praporčík.

— Aha, vtáčik, tak tu si? Mal si ma v hrsti, ale teraz ta mám ja, — chytrou pustil vrchnák a hodil na oheň hodné polienko, aby sa praporčík dobre zohrial. Ale chcel vedieť aj to, kto sedí v treťom kotle. Sedel tam sám generál.

— Aha, vtáčik, tak tu si? Mal si ma v hrsti, ale teraz ta mám ja, — doniesol si

mechy a oheň pod kotlom riadne rozdúchal. Slúžil teda v pekle celých sedem rokov, neumyval sa, nečesať, nestrihal si nechty ani vlasy, ani vodu z očí si nestieral. A tie roky mu prešli tak chytro, akoby to bolo len pol roka. Ked' službu zavŕsil, prišiel čert a spýtoval sa: — No, Hans, čo si robil?

— Oheň som pod kotlami rozhrabával, zametal som a smeti som za dvere vynášal. — Ale aj do kotlov si nazeral. Tvoje štastie, že si zakaždým ešte priložil, ináč by so bol prišiel o život. Tvoj čas prešiel, chceš sa vrátiť domov?

— Áno, — odpovedal vojak, — rád by som siel pozrieť, ako sa má otec.

Čert mu povedal: — A teraz ti dám zaslúženú plácu. Chod' za dvere a do batohu si napchaj smeti, čo si povynášal, a odnes si ich domov. Domov chod' neumytý, neučesany, s dlhými vlasmi a bradou, s neostrihanými nechťami a kalnými očami. Ked' sa ta opýtajú, skade ideš, odpovedz: — Z pekla, — a ked' sa ta opýtajú, kto si, odpovedz: — Čertov začadený brat.

Vojak nepovedal na to ani slovo a urobil, ako mu čert kázal. No s plácou nebol ani trocha spokojný.

Len čo vysiel hore na svet a vošiel do hory, zhodil batoh z chrba a smeti chcel vysypať. No ked' batoh otvoril, videl, že smeti sa premenili na rýdze zlato. — To by som si nebol mysel, — povedal si natešený a pobral sa do mesta. Pred hostincom stál hostinský, a ked' ho videl prichádzat, naľakal sa, lebo vojak vyzeral strašne, horšie ako strašidlo do maku.

Zavolal naňa a spýtal sa: Skade ideš?

— Z pekla.

— A kto si?

— Čertov začadený brat.

Hostinský ho nechcel pustiť ďalej, ale ked' mu vojak ukázal zlato, este mu aj dvere sám otvoril.

Hans si vybral najlepšiu izbu aj s obsluhou a najedol i napil sa do sýtosti. Ale neumyl sa, ani sa neučesať, lebo tak mu čert kázal, a nakoniec si láhol spať. No hostinský mal neprestajne pred očami iba batoh plný zlata a ten mu nedal pokoja. Neskoru v noci sa vkradol do vojakovej izby a zlato mu vzal.

Na druhý deň ráno, ked' Hans vstal, chcel hostinského vyplatiť a ist' ďalej, ale batoh nenašiel. Povedal si, že za to on nemôže, nôž dlho neváhal a pobral sa znova do pekla. Vyžaloval sa starému čertovi a prosil ho o pomoc. Čert mu povedal: — Sadni si, aby som ťa mohol umyť, učesať, vlasy a nechty

Mladým k jubileu KSSČaS

Milé deti!

Takmer štyridsať rokov naša Spoločnosť udržuje uzké kontakty a spolupracuje so slovenskou kultúrnou a vedeckou ustanovizňou a najmä s jej oddelením pre zahraničných Slovákov. Táto ustanovenie poskytuje našej krajanskej organizácii znácnú pomoc, o.i. posiela pre našu klubovne slovenské knihy, časopisy, organizuje krajanské zájazdy, rekréaciu pre deti, choreografické kurzy pre vedúcich súborov a pod. Vašou úlohou je napísť plný názov tejto ustanovenie a uviesť meno, v ktorom je jej sídlo.

Odpovede pošlite do redakcie. Autorov správnych odpovedí odmeníme peknými slovenskými kníhami.

ti ostríhať a oči ti utrieť. — A ked' bol hotový, dal mu ešte raz do batohu smeti a povedal mu: — Chod' za hostinským a povedz mu, aby ti zlato vrátil, lebo prídem a odnesiem ho do pekla. Potom sa bude on na miesto teba staráť o oheň.

Hans vyšiel na svet a povedal hostinskému: — Ukradol si mi zlato, ak mi ho nevrátiš, pôjdeš do pekla na moje miesto a budeš vyzerat tak strašne, ako som ja vyzeral.

Hostinský mu teda zlato vrátil, ba ešte mu aj pridal, len aby o tom nikomu nepovedal. Hans bol už teraz bohatý muž.

Povedal si, že by sa už mal konečne vrátiť domov. Kúpil si lacnú plátennú halenu, šiel z dediny do dediny a vyhrával, lebo aj to sa v pekle naučil. V tej ríši panoval starý kráľ, čo mal veľmi rád hudbu, tomu musel vyslúžený vojak často hrať. Kráľ mal z toho radosť a Hansa si tak obľúbil, že mu slúbil najstaršiu dcéru za manželku. Ked' sa princezná dozvedela, že sa má vydáť za takého obyčajného chlapa v bielej halene, povedala: — Radšej skočím do vody, ako by som si ho mala vziať! — Kráľ mu dal teda najmladšiu, ktorá mala otca rada a urobila mu po vôle.

Tak sa čertov začadený brat oženil s najmladšou princeznou, a ked' starý kráľ umrel, dlhé roky kraľoval on sám v celej ríši.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje známu poľskú divadelnú a filmovú herečku mladšieho pokolenia. Vystupovala už v mnohých filmech a televíznych seriáloch, z ktorých spomenieme napr. Poľské cesty a Ján Srdce. Napište nám jej meno a priezvisko a poslite do redakcie. Na autorov správnych odpovedí čakajú knižné odmeny. Mládež prosíme uviesť vek.

Milaniaková z Kačvina. Vlasta Deaková z Nadlaku, Miroslaw Krzepkowski z Dobrodzienia, Wojciech Soltys z Jurgova.

VESELO SO ŽIVOTOM

Do Tatier chodí veľa cudzincov a časť miestnych obyvateľov sa nimi živí.

Prírodná rezervácia je miesto, na ktorom nachádzame viac odpadkov než inde.

Hotely slúžia na ubytovanie ľudí a cudzincov.

Horské potoky majú priezračnú vodu, preto v nich môžeme vidieť pstruhov alebo plechovky od konzerv.

Niektoré rieky sú také špinavé, že v nich nechceú žiť ani ryby.

Najväčšie mesto na Slovensku je Bratislava. Väčšie sú len Vysoké Tatry.

Malá Zuzanka sa hrá s tranzistorovým rádiom, všimne si to otecko.

— To rádio nie je na hranie. — A na čo teda je? — spúta sa Zuzanka.

— No prečsa na hranie!

— Predstav si, — stážuje sa Ferko Jankovi, — že nemôžem celú noc spať. Stále sa prevaľujem z boka na bok.

— Tak to ja by som tiež nemohol spať, — hovorí Janko.

ELENA ČEPČEKOVÁ

MILAN LAJDAR

Auróra

Tam, kde sa veľká rieka Neva do belasého mora vlieva, na vlnách stojí slávna loď. Keď z tejto lode padol výstrel, chudobný človek chrbát vystrel, vojská sa dali na pochod.

A vydobyli život nový vďaka múdremu Leninovi, a biedu zmietli do mora. O smelom čine, o dňoch slávy malým i veľkým tiško vraví tá bojová loď Auróra.

TOMÁŠ JANOVIC

Hodina dokonalosti

Dokonali žiaci všetko robia vzorne. Dokonali žiaci — nik ich nemá rád. A preto je veru od začiatku sporné, či je dokonalosť zápor, a či klad.

Dokonali žiaci sú z umelej hmoty. Pichni do nich špendlík — nepoteče krv. Dokonali žiaci nepreskočia ploty, ale radia: Len sa dokonale drví!

Dokonali žiaci všetko robia vzorne. Dokonali žiaci — smutní ako nik. A preto ja, prosím, od začiatku sporné, či tí žiaci nie sú vlastne na kľúčik.

Nuž našinec občas niečo vyparati a pokázi ten svoj dokonalý stroj, riskuje, že bude pre kamošov zlatý a pre babku zase: — Joj, ty lapaj môj!

ĽUDMILA PODJAVORINSKÁ

Prosba vtáčkov

„Zima je, zima je,“ viesť si hodie, ako to, čože to s nami len bude?

Lístočka nevidno, nevidno slnka, nenájdeš húsenky, červička, zrnka...

Teraz, keď pusto je, zima je v sade, nedajte zahynúť nám v biede, hlaď!

Zato my zas na jar, zato my v lete tak vám húsi budeme, ako len chceete.

JOSEF KŘEŠNIČKA

Šípky

Trhám šípky, mám jich hrst, a v tom pich! — už eucám prst. Než naplním košík, pane, budou prsty rozpíchané.

Vítr svišti, nese zimu, brzy zbělá celý kraj. Až dostanu v zimě rýmu, uvařím si z šípků čaj.

Z KLENOTNICE LUDOVEJ HUDBY

Allegretto

Nebola som veselá

1. (: Nebola som veselá, od soboty večera,:)
(: lebo ma moja mať pre frajera hrešila,:)
2. (: Čo by ma len hrešila, ale ma aj vybila,:)
(: že som ešte mladá, frajera mi netreba,:)
3. (: A ja mamke neverím, ešte si ja povolím,:)
(: keď mi krajší príde, dverečka mu otvorím,:)

Karneval

Starý lišák dostal chuť na kuřátko. Jenže jak vylákat kuřátko do lesa, když ho hľadá starostlivá kvočna? Ostrého zobáku kvočny se lišák bál, ale přesto čenichal kolem plotu. Ale žádnou díru ne-našel.

Svého cíle se však nevzdal. Přemýšlel, přemýšlel, až vymyslel lešt. Uspořádá v lese karneval! A hned pozval všechna zvířátka z dvorku. Sám si uchystal masku kohouta a pečlivě na sebe lepil stébla slámy. Když se prohlédl v hladině studánky, byl spokojen.

Ale ani na dvorku se nezahálelo. Kvočna se pro změnu převlékla za kuře a kuře za kvočnu. Zamaskovaly se tak dobře, že nikdo nepoznal, kdo je kdo.

Když nadešel den karnevalu, lišák v masce kohouta netrpělivě vyhlížel pozvané hosty. Konečně uviděl kuře. „Zatraceně, jde s ním i kvočna,“ zamračil se, ale vzápětí se usmál. „Račte dál,“ vital je úlisně. „Pani kvočna se posadí na vysokou větev a bude vyhližet další masky. A já zatím kuřátko vyzvu k tanci.“ Pomohl kvočné na větev a pokynul žabímu sboru, aby spustil první polku.

Lišák tančil s kuřetem a mlsně se olizoval. Při třetí sloce vytančil i s kuřetem za hustý keř. Tam vycentil zuby. Místo do měkkého peříčka se zákonul do tvrdých brk.

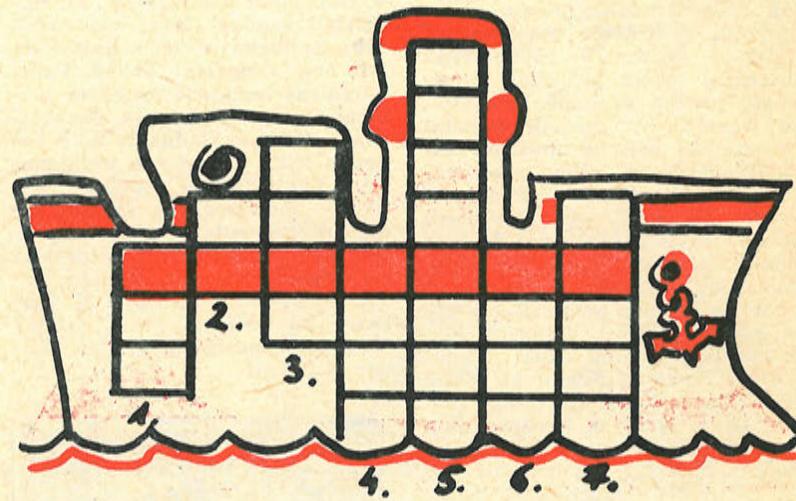
Kvočna se načepýřila a vyfala lišákovu klofance, až z něj maska kohouta spadla. A pak další a další, až vzal lišák nohy na ramena. Když lišák zmizel, karneval vesele pokračoval dál.

KRIŽOVKA

7. novembra sa z Auróry ozvali výstrely a začala sa Veľká októbrová socialistická revolúcia. Na jej čele stál múdry človek, ktorý sa volal Vladimir Iljič LENIN. Aké bolo jeho skutočné (občianske) meno, vám prezradí tajnička.

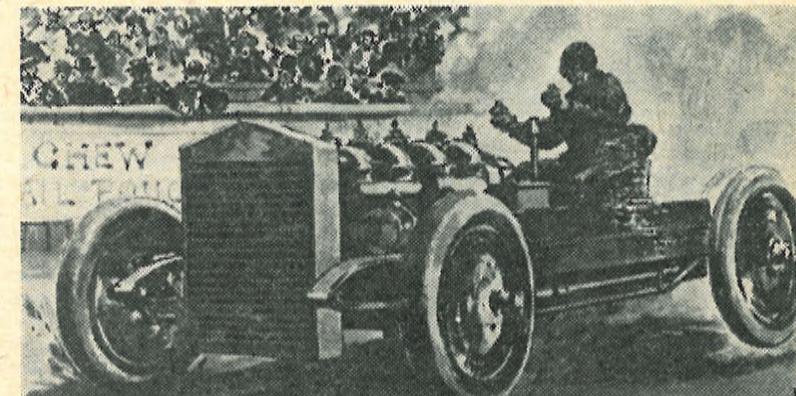
ZVISLE: 1. počuješ nimi; 2. príbytok včiel; 3. televízna včielka; 4. dopravný prostriedok; 5. obúvaš si ju; 6. divaš sa ním z bytu; 7. robí — bēé —

Odpovede pošlite do redakcie. Na výhercov čakajú knižné odmeny.

Z DEJÍN AUTOMOBILOVEJ DOPRAVY

Od času, keď sa objavili prvé automobily, začali sa organizovať preteky, súťaže, rely, čo bolo praktickou skúškou nových technických riešení. Na snímke: víťazný Ford 999, ktorý riadił Barney Oldfield na pretekoch v roku 1902 v Grosse Pointe (USA). Zasa v roku 1907 zorganizovali veľké preteky z Pekingu do Paríža. Zúčastnilo sa ich 5 osádok. Zvíťazil taliansky automobil Itala, ktorý zdolal túto trať za 60 dní.

KÝM DIEŤA DOSPEJE

Všetci vyžadujeme, aby nám na pracoviskách zabezpečili vhodné podmienky pre prácu. Ale keď ide o naše deti ani si nevedomujeme, že aj ony pre učenie, teda pre svoju prácu, tiež potrebujú určité podmienky. Preto sa v mnohých rodinách deti rôzneho veku učia v jednej izbe. Okrem toho, že sa navzájom ruší, prieť sa to aj zásade, že žiaci základen školy by sa mali učiť nahlas, ale stredoškoláci už potichu. Zasa učenie v obývacej izbe alebo v kuchyni je problematické, pretože to býavajú najfrekventovanejšie miestnosti v byte. Pritom najčastejšie zabúdame na najmenej rušenú miestnosť, samozrejme ak rodina býva samostatne v rodnom dome alebo v mestskom byte, ktorou je spálňa rodičov. Ak rodičia majú samostatnú spálňu, stačí, ak v nej upevníme pracovní dosku, prípadne aj poličku a ďalšie miesto pre učenie deti je pripravené. A nemusí slúžiť len deľom.

MIESTNOST A SVETLO

Keď sa deti učia, musia velačítat, písat a rysovať. Preto by sme sa im mali postarať o také osvetlenie, ktoré smeruje zhora zlava, aby si pri ňom netienili (ak máme laváka, potom zhora sprava). V prípade umelého osvetlenia dbáme o rovnometernú intenzitu svetla po celej miestnosti, pričom svetelné lúče stolnej lampy by nemali dopadat priamo do očí, čo môžeme zaradiť vhodným, rôzne smerovalténym tiendidlom. Podaktori tvrdia, že lepšie je žiarivkové osvetlenie, ktoré je podobnejšie dennému svetlu. S osvetlením by sme však mali zaobchádzat opatrné, pretože príliš silné svetlo môže spôsobiť detom neprijemné podráždenie zraku a pocit únavy. Podobne pôsobí aj svetlo odrážajúce sa od vyleštenej plochy stola, lesklých predmetov a svetelné lúče, ak svietia priamo do očí. Starostlivosť musíme venovať aj dennému svetlu. Podľa výskumov čisté okná a dobré denné svetlo zvyšujú výkonnosť o 5–15 percent.

CITÁTY — NÁZORY

Odkud se budou rekrutovať budoucí politici, ministri a verejní pracovníci ústredného riadičího systému? — ptal sa v týždenniku Polityka doc. dr. Zbigniew Madej. Z biologických dôvodov už totiž nenávratne minula doba veteránov dělnického hnutí, kteří své názory a způsob života utvářeli ještě v minulé společenské epoše. Uplývá doba kombatantů, kteří dospívali v boji za nezávislost vlasti. Z kulturových dôvodov uplyvá rovněž doba byrokratických, uniformizovaných pracovníků z sedesátých a sedmdesátých let. Rodí se potřeba autentických, samostatných politi-

ků, schopných zabývat se velkými státnimi a politickými problémami a řešit složité společenské otázky. Lidé čekají na autority, politik tedy musí být někým; těžko bude udělat politickou kariéru na základě negativní selekce. Zmenší se rovněž pole působnosti a společenská tolerance politického primitivismu. V ústredním riadičím systému musí být lidé dobře připraveni. A protože svět se zmenšuje, a nároky na politiky a hospodářské pracovníky rostou, musí to být lidé evropského měřítka.

ZE ŠIRÉHO SVĚTA

BOJ PROTI HLAJU. U příležitosti Světového dne výživy (16.10.) byly v Bonnu uveřejněny informace o hladu na naší zemi, který se nepodařilo dosud odstranit, ba ani ve větší míře omezit. Přes úsilí jednotlivých zemí a mezinárodních organizací trpi nyní stálostí podvýživou 800 miliónů lidí. Každoročně hladové umírá 50 miliónů lidí a každé půl sekundy se oběti chronické podvýživy stávají dítě. Letošní Den výživy byl věnován situaci drobných rolníků ve všech zemích na světě.

Boj proti hladu v afrických státech ještě ztěžuje nedostatek vhodných skladovacích prostorů. V tropickém podnebí se kazí například značná část ulovených ryb. Zejména v těch oblastech, kde není elektrický proud. Velké chladírny napájené proudem spalovacích agregátů, jsou nerentabilní. Příliš nákladná je také doprava ledu do velkých vzdáleností. Východiskem mohou být větrné instalace na výrobu ledu. Dokumentaci chladírny s instalací tohoto druhu připravila na objednávku OSN britská firma IT Power a vyrobila ji dánská firma Micon. První takový objekt byl postaven v Abu Ghosen v Egyptě.

VÍŠ, ŽE...?

Poprvé se americkému astronому s pomocí radioteleskopu podarilo dokázat, že ve vzdáleném souhvězdí Orion jsou fosforodusikové molekuly. Tyto molekuly obsahující fosfor jsou důležitou složkou kyselin dezoxiribonukleinové (DNA), nositele genetických informací. Tento objev potvrzuje dřívější teorie o možnosti existence života v kosmickém prostoru podobně jako na Zemi.

Posledný kalifornský kondor, známy ako „číslo 9“, navždy opustil svoje rodné miesta. Trvalo viac ako sedem mesiacov, kým sa pracovníkom rezervácie podarilo chytit tohto gigantického vtáka, ktorého rozpätie krídel dosahuje takmer tri metre. Dôvodom dlhotrvajúcej „poľovačky“ na kondora boli obavy o jeho život. Išlo totiž o posledný

exemplár tohto vzácneho dravého vtáka v Kalifornii. Ostatné registrované kalifornské kondory z rôznych príčin zahynuli, najčastejšie následkom otravy jedovatými chemikáliami. „Číslo 9“ sa teraz pripojí k 13 kondorom, ktoré žijú v zoologickej záhrade v Los Angeles. Celkovo na území Severnej Ameriky v súčasnosti žije iba 27 týchto gigantických dravcov.

Přestaň opravovat v o-kamžiku, kdy začínáš kazit. (Tadeusz Kotarbiński)

Nejdůležitější ctností gé-nia je upřímnost. (Romain Roland)

Pokrok, to znamená lepší, nikoliv jen nové. (Lope de Vega)

Když mluvíš pravdu, nemusíš si nic připomínat. (Mark Twain)

Jedna z největších katastrof civilizace: učený hlu-pík. (Karel Čapek)

TAKOVÝ JE ŽIVOT

V Tokiu budujú pătposchodo-vú budovu na dvadsiatich gumených stôpoch. Do základov sa inštaluje aj 108 „amortizátorov otrasov“, ktoré ich majú tlmiť. Takýchto domov na gumených základoch má byť viac — odborníci sa totiž obávajú, že v najbližších rokoch poshihnú Japonsko nové veľké otrasy.

Lekári už neraz pomohli na svet žijúcemu dieťaťu náhle zomrelej matky. Manželke Derricka Poole (USA) súčasne zistili tehotenstvo a nádor na mozgu. Je známe, že nádory počas tehotenstva rýchlejšie rastú. Mladá žena sa rozhodla pre záchrannu dieťaťa a tak lekári urobili „nemožné“. Dva mesiace po jej klinickej smrti ju umele udržiaval pri živote pomocou zložitých prístrojov. Narodilo sa jej pekné a zdravé dievča Michælle. Rodičku potom nechali „pokojne“ zomrieť.

Donedávna vládol názor, že priležitosť vypitý alkohol chráni človeka pred krvácaním do mozgu. Avšak výskum dokázal, že opak je pravdou. Na Haiti 12 rokov sledovali 8000 mužov vo veku 45–48 rokov. Ukázalo sa, že u tých, ktorí pijú destiláty, je pravdepodobnosť krvácania do mozgu trikrát väčšia ako u tých, ktorí vôbec nepijú alkohol. Pitie alkoholu v každej vekovej skupine, pri nízkom či vysokom tlaku, u fajčiarov, ale aj u nefajčiarov, u všetkých zvyšuje hrozbu krvácania do mozgu.

Francúzska televízia uskutočnila anketu medzi divákmi. Spýtali sa ich, ako by reagovali, keby bola za prezidenta Francúzska zvolená žena? 66 percent účastníkov ankety privítalo myšlienku s nadšením, 18 percent bolo rozhodne proti a 16 percent sa nevyjadriло.

RADIME

BYLINY V NAŠEJ KUCHYNI

ROZMARÍN — žiada sa k dusenému a vyprážanému mäsu, paštétam, mletému mäsu, rybám, polievkam a omáčkam. Výborne zlepšuje chut šalátov, zvlášť uhorkového a rajčiakového.

ŠALVIA — je nevyhnutným doplnkom mastného pečeného mäsa (najmä husacieho) a jedál zo strukovín.

TYMIÁN — zelené lístky pridávame k hovädzej, bravčovej a baranej pečienke, k všetkým druhom mastných rýb, paštét, hustých omáčok.

NOVÉ KORENIE (ziele anglické) — pridáva sa o.i. k mäsovým a rybacím vývarom a tiež k pečenej hovädzine a divine.

Bylinky malí by sa uskladňovať v uzavorených nádobách, najlepšie sklenených.

Ponúkame vám navrh ako urobiť zo starého mužského svetra nový rolák. Postrihané asymetrické časti svetra zošíjeme a na švoch ozdobíme páskami z kože alebo koženky, pripadne môžeme našiť väčší kúsok kože napr. na rukáv. Rolák a patentky na rukávoch v dolnej časti roláka upletiete z vlny v odtieni kože.

Klasický rozpinaný vlnený sveter s plastickou vzorkou ponúkame plnoštíhlym ženám. Rukávy sú raglanové, malý golierik a pásek na gombíky je upletený ryžovou vzorkou. Sveter sa hodí k sukni a nohaviciam.

Foto: MÓDA

(Illustration of a skein of blue and white striped yarn with a knitting needle.)

PULÓVER ZO ZVÝŠKOV

Zimné večery sú dlhé a preto vám ponúkame námet na praktické zužitkovanie zvýškov vlny. Pulóver má klasický strih so všivanými rukávmi a plynký štvorcový výstrih. Vypletený geometrický vzor je tvarovaný vždy do pravého uhla. Podľa nášho obrázku iste upletiете rovnaký alebo podobný módný doplnok, ktorý spestrí zimný šatník na všedné dni a na športové príležitosti.

AKO VYNOMIŤ STARŠÍ PULÓVER

Určite máte doma staršie polôvre, ktoré sa vám už zunovali, no pritom sú pekné a kvalitné. Prinášame vám námet, ako si ich môžete zmodernizovať. Na jednofarebný pulóver si môžete upliesť v patentovom vzore légu v odlišnej, no ladiacej farbe, našiť si ju na jeden rukáv a ozdobiť kovovými gombíkmi. Patent na rukávoch a v dolnej časti vypárate a upletiете ho vo farbe légy a na predný diel našíjete malý úpletový pásek, ktorý vytvára falosné vrecko.

LEKARZ
WETERYNARII

Kulawka ścierniskowa — schorzenie to występuje na tle urazowym, a dotyczy przede wszystkim jagniąt trzymanych dugo w owczarniach, a następnie wypędzanych na pastwiska po drogach kamienistych, przy paszeniu owiec na ścierniskach. Wskutek podrażnienia lub zranienia delikatnej skóry w szparze międzyracicowej przychodzi do slabszego lub silniejszego zapalenia, którego rezultatem jest kulawienie, skomplikowane czasem wtórnymi zakażeniami grzybkami i bakteriami. Czynnikiem uspabiającym do występowania tego schorzenia jest zle pielegnowanie racic. Zwierzęta kulejące należą przetrzymać przez parę dni w owczarni, a zmiany zapalne leczy chirurgicznie lekarz. Najważniejszym jest tu jednak zapobieganie. Ponieważ choroby racic na tle urazowym zdarzają się u owiec bardzo często, dla tego odpowiednie pielegnowanie racic jest właściwie jedynym i najważniejszym środkiem przeciwdziałającym powstawaniu tych schorzeń. W stadach owiec często znajduje się pewna częśc sztuk kulawych. Owce takie wskutek ustawniczego bólu trańca na nadzwe, nie mogą ustać na nogach, przyjmują jedzenie klęcząc. Po stanie racic u owiec można ocenić staranność i zamianowanie hodowcy. Naturalnie, że

niepogoda, zle i grzeskie kamienne drogi i ścierniska wywierają ujemny wpływ na stan racic, jednak można zaradzić powstawaniu schorzeń stopniowo przyczyniając owce, po okresie stajennym, — przez początkowo krótkie przepady — do niekorzystnych dla kończyn wpływów zewnętrznych. Przy dłuższym pobycie owiec w owczarni racice stają się zbyt długie, brzegi ich podwijają się ku dolowi, a koniec ku górze, tworzą się szczeliny i szpary w których zbiera się brud stanowiąc punkt wyjścia chorób. Dlatego też, aby zapobiec takiemu stanowi rzeźcy, należy po okresie stajennym przeprowadzić dokładną toaletę racic, polegającą na obcięciu, usunięciu nadmiernie wyrośniętego rogu i oczyszczeniu racic. Trzeba również pamiętać, aby te zabiegi wykonać starannie, poza owczarnią, a wszelkie obrzęki i odpadki po zabiegach starać się zebrać i spalić, aby w ten sposób zniszczyć ewentualne źródło zakażeń. Nie należy również zapominać o przeprowadzeniu odkażenia stajni i przestrzeganiu czystości ściołki.

REUMATYZM — Do schorzeń narządu ruchu zalicza się również reumatyzm, który powstaje w następstwie przeciagów, zimna, przebywania zwierząt na mokrych ląkach lub w ogóle na wolnym powietrzu w czasie zimnych nocy, wskutek stosowania zbyt zimnych kąpieli itp. Schorzenie to atakuje głównie i stawy. Owce dotknięte reumatyzmem mięśniowym chodzą sztywno, szczudłowo, szyję i grzbiet mają napięte i wykazują typowe

wą kulawiznę. Zwierzęta niechętnie poruszają się i polegają; miesiącne są bolesne i twarde. Najczęściej schorzeniu ulegają jagnięta. Apetyt mają zachowany. Przy reumatyzmie stawowym występuje gorączka, zwiększenie tężna i oddechów, apetyt jest osłabiony. Stawy obrzękają, są bolesne, gorące, często stwardza się w nich płyn. Zwierzęta kuleją i polegają. Schorzeniu mogą towarzyszyć dołączające się wtórne nieżyły dróg oddechowych, zapalenia płuc, a nawet opon mózgowych, co czyni rokowanie niemożliwym. Atak reumatyzmu mięśniowego przechodzi najczęściej po 4–6 dniach, schorzenie rzadko przyjmuje postać przewlekłą. Natomiast przy reumatyzmie stawowym wyzdrowienie może nastąpić po 1–2 tygodniach, rzadziej okres zdrowienia ulega przedłużeniu. Chorze owce należy trzymać w ciepłych owczarniach, w których nie ma przeciagów, stosować weieranie (spirytus kamforowy) oraz zadawać leki przepisane przez lekarza.

SZELESTNICA U OWIEC

Szelestnica jest ostrą chorobą zakaźną, ale nie zaraźliwą, wywołaną przez bakterie i występującą u owiec w okresie jesieni i początku zimy. Schorzenie to charakteryzuje się szeleszczącymi przy dotyku obrzękami mięśni. Naturalne zakażenie u owiec następuje przez przewód pokarmowy w czasie, gdy owce są wyposażone na polach, z których zebrano ziemiopłydy. Owce zjadają wówczas wiele ziemi zakażonej zarodnikiem tego zarazka. Należy się przeto liczyć z tym, że zakażenie może pochodzić z je-

lit pomimo długotrwałego okresu braku objawów tej choroby. Zarazki, które dostaly się pod skórę wywołują zakażenie ogólne, wydzielając jady, które wehlaniane przez organizm wywołują zwyródzenie mięśni, a wskutek rozkładu tkanki powodują tworzenie się gazów gnilnych. Zakażenie przebiega z bardzo ciężkimi objawami ogólnymi. Okres wylegania choroby trwa 1–3 dni. Ciepła ciała nie ulega podwyższeniu, tępno i oddech przyśpieszone. Na całym ciele owcy pod skórą, a nawet i głębiej daje się wyczuć obrzęki szeleszczące przy dotyku, początkowo gorące, w późniejszym okresie zimne, niebolesne, stosunkowo częste. Zakażenie wskutek urazów kończyn powoduje kulawizny. Z reguły w miarę szybkiego rozwoju schorzenia stwierdza się utratę apetytu, duszność, zgrzytanie zębami, wydzielanie pienistego kalu. W partiach ciała, w których powstały obrzęki daje się zauważać, nastroszenie wełny. Choroba trwa krótko 6–24 godzin, rzadko dłużej. Rokowanie w tej chorobie jest niemożliwe z uwagi na bardzo szybki jej przebieg. Na początku choroby stosunkowo skutecznie działają głębokie nacięcia obrzęków oraz przepłukiwanie powstałych ran środkami odkurzającymi. Zaleca się zimne okłady i naciernie terpentyną miejsc gorących, bolesnych i wysklepionych. Zastosowanie specyficznej surowicy odpornościowej w wielu przypadkach daje dobre wyniki.

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

CHLEBOVÁ POLIEVKA S DROŽDÍM A ZELENINOU. Rozpočet: 40 g masti alebo oleja, 40 g droždia, 40 g cibule, 150 g miešanej koreňovej zeleniny, 60 g suchého chleba, voda, soľ, cesnak.

Do masti pridáme droždie a miešame ho na miernom ohni dôvtedy, kým nestratí pôvodnú vôhu. Potom pridáme posmrívaniu zeleninu a cibuľu. Spolu poprážime, zalejeme vodom, posolíme a varíme. Keď je zelenina mäkká, pridáme pokrájaný chlieb, ktorý necháme rozvaríť.

BRAVČOVÉ MÄSO NA IHLE. Rozpočet: 400–600 g bravčového mäsa zo stehna, 3 cibule, 100–150 g slaniny, 2 strúčky cesnaku, mletá červená paprika, mleté čierne koreniny, 60 g masti, soľ.

Mäso a slaninu pokrájame na rovnako veľké plátky a mäso trocha naklepeme. Cibuľu pokrájame na kolieska. Mäsové plátky potrieme cesnakom vymiešaným so soľou, mletým čiernym korením a mletou červenou paprikou. Na kovové ihly (alebo dlhé drievka) napichávame striedavo mäso, slaninu a cibuľu. Pripravené ihly prudko opečieme na

rozpalenom oleji alebo masti za stáleho obracania, pričom povrch občas potrieme mastou.

Podávame so zemiakovými hranolkami, s toastmi alebo chlebom s horčicou, kečupom ap.

VANILKOVÝ KRÉM S JABLKAMI. Rozpočet: 40 g pudingového prášku, 3/4 litra mlieka, 80 g cukru, 1 žltok, 1/8 litra šľahačky, 500 g jablk, 1 lyžica posmrívanej čokolády alebo postrúhných orechov.

Jablka ošúpeme, pokrájame na štrvky a podusíme v troške vody s cukrom. Vychladnuté upravíme do mističiek. Z mlieka a pudingového prášku uvaríme krém podľa návodu. Do zhustnutého krému pridáme cukor, žltok a dusené jablká nim polejeme. Po vychladnutí ozdobíme šľahačou smotanou a posypeme posmrívanej čokoládou alebo orechami.

ŠALÁT

FALOŠNÝ HOMÁROVÝ ŠALÁT Rozpočet: 200 g majonézy, 350 g postrúhaného mrkví, 200 g postrúhaného surového zeleru, niekoľko lyžíc smotany, mlieka alebo studenej vody, soľ, mleté čierne koreniny, citrónová šťava.

Do hustej majonézy zamiešame postrúhanú surovú mrkvú a

postrúhaný surový zeler. Veľmi hustý šalát zriedime niekoľkými lyžicami smotany, mlieka alebo studenej vody. Nakoniec podlá chuti osolíme, okoreníme a pokvapíme citrónovou šťavou.

OSLAVENCÚM

SRNČI KÝTA NA VÍNE. Rozpočet: 400 g srnčí kýty, 20 g uzené slaniny, 2 lžice oleja, 30 g másla, 30 g hladké mouky, kousek mrkve, petržele, celeru, 1 malá cibule, kolečko citrónu, 1 lžice rajčatového protlaku, 1 lžička brusinkového kompotu, púlsklenky prírodného červeného vína, celý pepř, nové koření, bobkový list, oct, sůl, cukr.

Odblaněné maso prošpikované proužky slaniny necháme odležet. Zeleninu s trochou cukru osmažíme na oleji, přidáme maso a opečeme je po všech stranách. Přidáme koření, půl lžičky octa, citrón, trochu vařici vody, a dusíme pod pokličkou v troubě. Z másla a mouky připravíme světlou jišku. Měkké maso vyjmeme, šávu zahustíme jiškou, přidáme rajčatový protlak a kompot z brusinek. Dobře prováříme. Pak šávu přecedíme, přidáme víno a maso nakrájené na porce a přihřejeme. Podáváme s vařenými brambory.

MLADÝM HOSPODÝNKÁM

• K připálenému mléku stačí přidat trochu jedlé sody, aby ztratilo nepříjemnou příchuť.
• Přesolené polévky můžeme zachránit tím, že do nich vložíme kousky oloupaných syrových Brambor. Po uvaření je vybere me.

• Nechce-li se bábovka nebo jiné pečivo vykloupat z formy, postavíme ji na chvíli na mokrou utěrkou.

• Je-li polévka příliš mastná, po vychladnutí z ní odstraníme mastnou vrstvu. Když ještě dosuděně nevychladla, vložíme do hrnce několik kostek ledu, kolem nichž se tuk usadí.

• Z připáleného masa odstraníme části, které se připálily, a vložíme ho do čisté nádoby. Je-li připálená příchuť příliš silná, osmažíme na kousku másla cibulkou, okořeníme a přidáme k masu. Připálenou chut masa může zlepšit také několik kapek citronu nebo octa.

• Nechce-li se šlehačka ušlehat, je málo „zralá“. Necháme ji dvě hodiny odpočinout v chladničce. Pak ji můžeme dobrě ušlehat. V jiném případě bychom místo šlehačky udělali máslo.

• Do rýže, kterou dusíme, přidáme trošku citrónové šťavy.

GRYPA KONI

Jest chorobą bardzo zaraźliwą. Zdrowe konie zakażają się grypą wskutek zetknięcia się z koniami chorymi lub zanieczyszczone pastę, wodą, przedmiotami służącymi do oprządzania i pielęgnowania, moczem, kałem lub wydzielinami z nosa. Grypa pojawia się zwykle jesienią i na wiosnę, rzadziej latem lub zimą, często opałowuje wszystkie konie lub znaczną ich część we wsi. Od zakażenia do wystąpienia pierwszych objawów choroby upływa 2–7 dni. Choroba zaczyna się od podniesienia cieploty ciała do 41–42 stopni, zwierzę oddycha szybko, na przedpiersiu podbruszu i nogach pojawiają się obrzęki. Czasem z nozdrzy wypływa jasna, lekko śluzowata wydzielina. Po kilku dniach następuje powolny powrót do zdrowia, w tym okresie nie należy konia używać do pracy, gdyż grozi to zapaleniem płuc, lub zapaleniem jelit (pojawia się biegunka), która kończy się często śmiercią. Przy pierwszych podobnych objawach należy bezzwłocznie wezwać lekarza. Koni powracających do zdrowia nie należy przedwcześnie używać do pracy, a po wyzdrowieniu zupełnym oszczędzać je przez dłuższy czas. Do odkażania stajni i przedmiotów z którymi stykają się chory koni, używa się roztworu sody żarnej. Sposobem zapobiegania grypie koni to — racjonalne żywienie, odpowiednia pielęgnacja i umiejscawianie wykorzystanie je w pracy, zwłaszcza w okresach chłodnych.

HENRYK MĄCZKA

Zůstane bílá a neslepí se.

• Brambory, které vaříme jako přílohu k masu, vkládáme vždy do studené vody, aby se nerovnaly.

ŠETRIME V KUCHYNÌ

SKVARKOVÉ PAGÁČIKY. Rozpočet: 300 g polohrubéj múky, sol, 200 g bravčových alebo húsačích škvarek, žltky, 2–3 lžície smotany, 1 pohár bieleho vína, 20 g droždia, 8 lžície vlažného mlieka, 1 vajce na potretie.

Zohriatú múku osolíme, rozdrobíme do nej zomleté alebo pokrájané škvarky, pridáme smotanu s rozmiešanými žltkami, biele víno a vykysnutý kvások pripravený z droždia a vlažného mlieka. Vypracujeme hustejšie cesto, ktoré vyvalkáme, preložíme ako maslové cesto a preloženie trikrát zapakujeme. Nakoniec cesto vyvalkáme, povykrajujeme z neho malé koláčiky, uložíme na plech a necháme vykysnúť. Povrch ozdobíme zárezmi urobenými nožom, potrieme vajcom a upěcieme do červena.

ODPOVEĎ:

Císla — 52

PRAWNIK

POBOROWY ZA GRANICĄ

Wielu młodych Czytelników pyta nas o możliwość wyjazdu za granicę mimo nieuregulowanego stosunku do służby wojskowej. Kto musi uzyskać pozwolenie na wyjazd za granicę, a kto nie, jaka instytucja wydaje zgodę na wyjazd i w jakim trybie, wreszcie jaki dokument uprawnia do ubiegania się o paszport? Na te właśnie pytania odpowiedź przynoszą przepisy rozporządzenia ministrów obrony narodowej i spraw wewnętrznych w sprawie wojskowego obowiązku meldunkowego oraz zezwoleń na pobyt czasowy za granicą i zezwoleń na zmianę miejsca pobytu przez osoby podlegające obowiązkowej służby wojskowej. Rozporządzenie opublikowane w Dzienniku Ustaw nr 25, poz. 141 z br.

Obowiązek uzyskania zezwolenia na czasowy pobyt za granicą spoczywa na: poborowych, którzy nie stawali jeszcze do poboru, poborowych przeznaczonych do odbycia zasadniczej służby wojskowej, zastępczej służby poborowych oraz zasadniczej służby w obronie cywilnej, poborowych korzystających z odroczenia zasadniczej służby wojskowej, uznanych za „czasowo niezdolnych do służby wojskowej” (kategoria zdrowia „B”) oraz uznanych za jedynymi żywicieli rodzin. Zezwolenie muszą posiadać także żołnierze zwolnieni z zasadniczej służby wojskowej oraz poborowi zwolnieni z zastępczej służby poborowych i zasadniczej służby w obronie cywilnej, bez przeniesienia do rezerwy — z dniem zwolnienia ze służby.

Dotyczy to również studentów szkół wyższych, zarówno powołanych do odbycia krótkotrwałego przeszkolenia wojskowego (z dniem doręczenia karty powołania do czynnej służby), jak i przeznaczonych do odbycia długotrwałego przeszkolenia wojskowego, a także żołnierzy rezerwy powołanych do odbycia ćwiczeń wojskowych, z wyjątkiem ćwiczeń trwających jeden dzień i rezerwistów powołanych do odbycia okresowej służby wojskowej (z dniem doręczenia karty powołania do czynnej służby).

Nie muszą ubiegać się o zezwolenie na czasowy wyjazd za granicę wszyscy wyżej wymienieni, o ile ujają się do europejskich krajów demokracji ludowej, z wyjątkiem Jugosławii, na okres do 2 miesięcy bądź też wyjeżdżają za granicę w związku z pracą w służbie ruchu w komunikacji lądowej lub powietrznej

nej albo na statkach morskich o polskiej przynależności lub statkach żeglugi śródlądowej.

Zezwolenia na pobyt czasowy za granicą wydają na piśmie: poborowym, którzy jeszcze nie stawali do poboru — terenowy organ administracji państowej stopnia podstawowego, właściwy ze względu na ich miejsce pobytu stałego lub czasowego trwającego ponad 2 miesiące, żołnierzom zwolnionym przedterminowo z zasadniczej służby wojskowej, z pozostaaniem do dyspozycji dowódcy jednostki wojskowej — dowódca, w którego dyspozycji żołnierz pozostaje, pozostałym wymienionym wyżej — wojskowy komendant uzupełnienia, w którego ewidencji dana osoba pozostaje.

Tak więc przed złożeniem wniosku o wydanie paszportu zainteresowane osoby muszą wystąpić o zezwolenie na wyjazd i zgłosić się do organu właściwego do wydania takiego zezwolenia wraz z potwierdzeniem zgłoszenia się do rejestracji przedpoborowych wojskowym dokumentem osobistym i kartą powołania, jeżeli dokumenty takie zostały im wydane. Właściwy organ może odmówić wydania zezwolenia na wyjazd za granicę na pobyt czasowy, jeśli w okresie przebywania poza granicami kraju ma nastąpić stawienie się do poboru lub też, gdy uzasadnia to wykonanie obowiązku służby wojskowej.

stanowisko prośby samego zainteresowanego, skierowanej do właściwej Wojskowej Komendy Uzupełnienia.

Kierowaniu do zastępczej służby poborowych nie podlegają studenci i absolwenci wyższych uczelni. Zgodnie bowiem z decyzją Komisji Kwalifikacyjnej Studium Wojskowego są oni kierowani do odbycia długoterminowego przeszkoletenia w ramach SPR.

ZAŚWIADCZENIE LEKARSKIE Z ZAGRANICY

Czytelnicy pytają, co robić gdy w czasie urlopu za granicą trzeba korzystać z pomocy zagranicznych lekarzy. Czy za ten okres choroby należy się zasięk po powrocie do kraju i czy zaświadczenie lekarskie z zagranicy o chorobie zakład pracy powinien honorować na równi ze zwolnieniem na druku L-4, wystawionym przez polskich lekarzy.

Instrukcja ministra zdrowia i opieki społecznej oraz prezesa ZUS z 15.III.1965 r. w sprawie uznawania czasowej niezdolności do pracy z powodu choroby przebytej przez pracownika za granicą (MP nr 16 poz. 66) bardzo szczegółowo ustala w jakich przypadkach zagraniczne zaświadczenie lekarskie może być podstawą do wypłacenia pracowniku przez ZUS zasiłku chorobowego, a także kiedy może być traktowane tak jak zwolnienie lekarskie, wystawione na formularzu Mz-L 4.

Otoż zaświadczenie zagranicznego lekarza powinno być wystawione na firmowym blankiecie z nadrukiem określającym nazwę zagranicznego zakładu leczniczego lub imię i nazwisko lekarza z zagranicy. Powinno być opatrzone datą wystawienia i wyraźnym podpisem wystawiającego zwolnienie. Zaświadczenie powinno także zawierać rozpoznanie choroby, która spowodowała czasową niezdolność do pracy oraz określając początek i końcową datę tej niezdolności. Zaświadczenie takie należy przedstawić w zakładzie pracy przed upływem trzech dni od dnia powrotu pracownika do kraju. Następnie na wniosek zakładu pracy zaświadczenie powinno być pozytywnie zaopiniowane pod względem lekarskim przez kierownika przychodni przyczakadowej lub międzylakadowej albo ośrodka zdrowia, w którym pracownik uzyskuje zazwyczaj świadczenia lekarskie.

Kierownik zakładu służby zdrowia opiniując przedstawione zaświadczenie opiera się na jego treści oraz posiadanej dokumentacji lekarskiej, a w miarę potrzeby przeprowadza również badania stanu zdrowia pracownika. W razie konieczności przetłumaczenia zaświadczenie zainteresowany pracownik powinien przedłożyć je przetłumaczone i uwierzytelnione.

ZASTĘPCZA SŁUŻBA POBOROWYCH

Jak zwykle w jesieni odbywa się pobór do wojska. W związku z tym otrzymujemy coraz więcej listów z pytaniem, dotyczącymi spraw wojskowych. Najczęściej nasi Czytelnicy chcą wieǳieć kto i na jakich podstawach podejmuje decyzję o skierowaniu do zastępczej służby wojskowej.

Decyzję o przeznaczeniu do zastępczej służby poborowych podejmuje Wojskowy Komendant Uzupełnienia, właściwy ze względu na miejsce zamieszkania poborowego, o ile jest on zameldowany na pobyt stały lub czasowy, nie krócej jednak niż 2 miesiące. Podstawą takiej decyzji jest zdolność poborowego do służby wojskowej, uzależniona przede wszystkim od jego stanu zdrowia (chodzi o określona kategorię i grupę), a także od posiadanej przez niego wykształcenia, umożliwiającego właściwe wykorzystanie umiejętności poborowego w wojsku.

Decyzja o przeznaczeniu do odbycia zastępczej służby poborowych może być podjęta na pod-

HVĚZDY O NÁS

ŠTÍR
24.X.-22.XI.

Strávíš přijemné chvíle ve společnosti, která ti konečně bude opravdu vyhovovat. Problém, kterým jsi zainteresovan a který té už delší dobu zneklidňuje, se zanedlouho sám vyřeší. To nejhorší máš už za sebou, i když ještě ještě čekají zkoušky trpělivosti, ale s pomocí přátel a díky srdečnosti tých nejbližších jimi určitě projdeš úspěšně.

V zaměstnání mají k tobě vysoké nároky a požadavky, ale otevírá to před tebou široké perspektivy. Nesmíš je promarnit, i když to bude spojeno se značným úsilím. Snaž se být ve všech důležitých věcech k dispozici, neodmítaj rady a pomoc. Čeká tě mnoho práce, a teprve pak si budeš moci opravdu odpočinout s klidným svědomím.

Nesnášíš nudu a bezcinnost, ale deň si pozor, abys nehledal rozptýlení na úkor jiných. Vyvolává to spory a neprozumění v rodině a mezi nejbližšími. Mysli nejen na sebe, ale i na jiné, nemusí je vždycky bavit totéž jako tebe. Ve finančních otázkách musíš pomyslet, zda východisko,

které jsi vybral, je skutečně nejlepší.

VODNÁŘ
21.I.-18.II.

V nejbližších dnech budeš muset změnit některé plány. Všechno sám, bez pomoci jiných neděláš. Nemysli si, že jsi vševedoucí. Rada a pomoc zkušených spolupracovníků bude nezbytná, jinak nedodržíš termíny a nespínš závazky, které jsi na sebe vzal. Ani ten nejlepší pracovník nemůže udělat více, než nakolik mu stačí sil a času.

RYBY
19.II.-20.III.

Pronásledují tě černé myšlenky, ale netrap se, máš dobré perspektivy! Nával povinností ti nesmí zakrýt obraz situace, která vypadá příznivě. Podívej se na všechno z odstupu, uvidíš, že objektivně vzato nemáš důvod k starostem. V nejbližší době se může mnoho změnit. Rovněž někdo blízký ti pomůže rozptýlit mračna...

BERAN
21.III.-20.IV.

Nespoléhaj se na vlastní dojmy. Situace je pouze zdánlivě jednoduchá a srozumitelná. Podívej se pozorněji, jiště uvidíš

rozdíl. Musíš si promyslet každý krok a každé slovo. V nejbližší době se všechno rozhodne. Chceš-li z této situace vyjít vítězně, musíš jednat pozorně, opatrně a taktně.

BYK
21.IV.-20.V.

Bude to z každého hlediska dobrý měsíc. Přinese úspěchy v práci i v osobním životě. Nové zajímavé úkoly ti dají uspokojení a zlepší tvou finanční situaci. Neodmítaj pozvání na setkání v širší společnosti. Budeš se tam moci ukázat z nejlepší stránky a poznáš zajímavé a příjemné lidi. V citovém životě dokonalé porozumění s partnerem.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

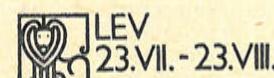
Konečně se po několika prudkých bouřkách dočkáš klidu a pohody. Budeš moci lépe ocenit svou aktuální situaci a výhled do budoucnosti. Zpráva zdaleka tě rozhorečí a může vyvolat neuvaženou reakci. Na štěstí v té věci vyslechněš rozvážnou radu blízkých.

RAK
22.VI.-22.VII.

Brzy dojde k citelnému zlepšení ve tvých osobních záležitostech, především v těch, které pokládáš za zvlášť důležité. Ožíví se rovněž některé staré známosti, už dávno zapomenuté. Domá prožiješ malé zemětřesení, spojené s příjezdem neočekávan-

ných hostů zdaleka. Není vyloučeno, že i tebe čeká nějaká delší cesta.

LEV
23.VII.-23.VIII.

Mnoho nového ve věcech, jimž jsi bezprostředně zainteresován. Můžeš očekávat, že všechno proběhne příznivě. Tvoje osoba bude ve středu všeho, co se bude dít. Máš přiležitost ukázat se z nejlepší strany, ale můžeš narazit na překážky a odpory osoby, od níž bys to nejméně očekával. Nezapomeň na rodinnou slavnost!

PANNA
24.VIII.-23.IX.

Měsíc začne v napětí, vyplývajícím ze soukromých problémů. Podaří se ti vyhnout se větším komplikacím, nebudeš-li příliš principiální a nesmlouvavý. Každý nepromyšlený krok může mít dalekosáhlé následky. Potřebuješ blízkou duši, která by tě pochopila a dovedla moudře poradit.

VÁHY
24.IX.-23.X.

V poslední chvíli se na tebe nahne spousta nových úkolů a povinností, které tě budou stát mnoho práce a energie. Postupně se všechno uklidní; tvoje práce ti získá uznání a obdiv. Rovněž z materiálního hlediska se tvoje situace značně zlepší. Nezapomeň na své zdraví, které po námaze posledních týdnů bude potřebovat regeneraci!

NÁŠ TEST

Máš rada lichotky?

Je všeobecne známe, že každá žena rada počeje něčo milé, ale... ako naozaj reaguješ na lichotky, keď ich hovorí ON? Uvádzame desať prípadov a pri každom niekoľko variant odpovedí. Stačí, keď na ne úprimne odpovieš a dozvieš sa, aká si.

Si veľmi príťažlivá!

- a) Poprosíš, aby ti to zopakoval ešte raz.
- b) Najradšej by si ho pobozkala.
- c) Pozeráš sa do zrkadla.
- d) Myslíš si: čo to len tára.

Nadchýňa ho tvoj štýl a vôbec to, čo možno nazvať slovom esprit.

- a) Považuješ ho za inteligentného.
- b) Uvažuješ, či to hovorí úprimne.
- c) Považuješ ho za lichotníka, ale mlčíš.
- d) Rozhodneš sa zistíť, čo znamená slovo esprit (znamená to niečo podobné ako duchaplnosť).

Obdivuje tvoje nadanie.

- a) Sama vieš, že si schopná.
- b) Rada by si sa ho spýtala, v čom?
- c) Hovoríš mu to isté.
- d) Snažíš sa ho vyviesť z omylu.

Hovorí ti, že pekne spievaš.

- a) Pýtaš sa: ako Mária Callasová?
- b) Zaspievaš mu ešte niečo.
- c) Chceš počuť, ako on spieva.
- d) Myslíš si, že si z teba utahuje.

Cení si tvoj rozum.

- a) Hovoríš mu to isté.
- b) Doceňuješ jeho uznanie.
- c) Hovoríš: naozaj?
- d) Požiadaš ho, aby ti to povedal zrozumiteľnejšie.

Tvrdi, že si podobná známym krásavicam, napr. Sofii Lorenovej alebo Marylin Monroeovej.

- a) Už neraz si to počula.
- b) Myslíš si: zaujímavé, som predsa mladšia!
- c) Možno, ale keď tamtie boli na vrchole slávy.
- d) Vzrušuje te jeho naivita.

Si vraj tajomná.

- a) Uznáš, že je to správny postreh.
- b) Tešíš sa, že si to všimol.
- c) Nesmiem na to zabúdať! — myslíš si.
- d) Chceš to popierat.

Hovorí, že máš pekné nohy.

- a) Rozhodneš sa nosiť kratšie šaty.
- b) Chceš to hned povedat istému známemu.
- c) Okamžíte si to overiť v zrkadle.
- d) Rozhodneš sa, že to zopakuješ priateľke.

Používaš vraj dobré voňavky.

- a) Podávaš mu ruku, aby ju ovoňal.
- b) Hovoríš, že je to Dior.
- c) Spýtaš sa ho, či uhádne značku.
- d) Nie je to podľa teba najlepší kompliment.

Mala by si podľa neho hrať vo filme.

- a) Spýtaš sa, či má známosti medzi filmárimi?
- b) Tešíš sa, že si to konečne ktosi všimol.
- c) Smeješ sa tomu.
- d) Pýtaš sa: V akom?

Ked medzi tvojimi odpovedami prevažuje varianta:

A — Si osobou sebaistou, namyslenou, dokonca veľmi, často nekritickou, najmä pri oceňovaní samej seba. Si odvážna, ba až opavžlivá.

B — Tvoja sebaistota nie je neopodstatnená, vyplýva z dobrej znalosti vlastných hodnôt. Vieš, čoho si schopná a dokážeš sa starati o svoje záležitosti.

C — Nedbáš veľmi o to, čo si myslia iní a nie je to vôbec zle. Komplimenty sú ti fahostajné. Niekrásky však nedoceňuješ samu seba.

D — Nedoceňuješ svoje prednosti, máš k sebe kritický vzťah, chýba ti sebaďovera, neveríš svojim silám a možnostiam. A predsa si inteligentná, máš zmysel pre humor a znamenitý reflex.

Ked budeš mať rovnaké dve varianty (alebo aj viac), musíš spojiť povahy opísané v týchto prípadoch a až takto spoznávať svoju komplikovanú osobnosť.

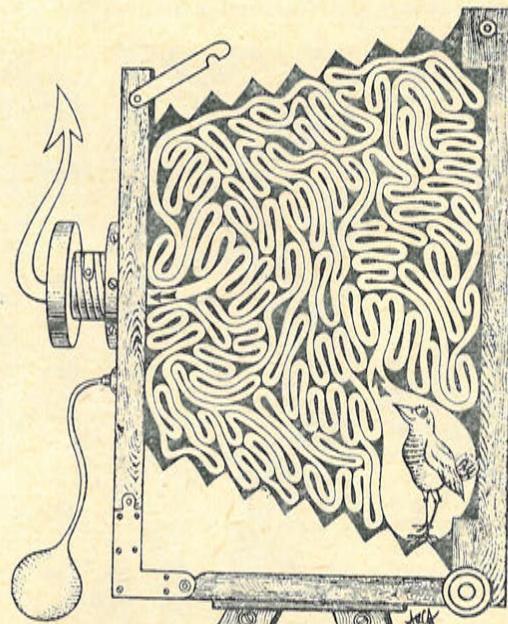
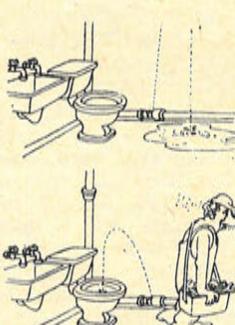
— Keď som ja mala toľko rokov čo ty, písala som si denník.
— To je staromódne, — vraví dcéra. — Ja si viedem kartotéku!

* * *

— Máže byť nebezpečné pre moje zdravie, keď ma pobožká nejaký muž? — pýta sa pacientka lekára.
— Podľa toho, či vás pritom váš muž pristihne, alebo nie!

* * *

— Prečo ste dnes znova prišli neskoro do práce?
— Bolo príliš neskoro, keď som odišiel z domu.
— Tak prečo ste nešli skôr?
— Lebo už bolo príliš neskoro, aby som odišiel skôr!

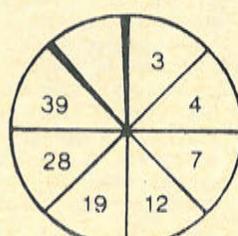
DOKÁŽEŠ TO?

POSTŘEH!

Cestu v bludišti musíte nalézť do 1. minuty. Čas si opravdu stopňte, je měřítkem vašich kombinačních schopností.

CÍSLA

Aké číslo by ste vpsali do prázdného miesta v kruhu? (Odpoveď na str. 29)

— Otecko, čo je to lekvár?
— Lekvár, synku môj, to je blázivý nápad podaktorých ľudí, ktorí nevypália zo všetkých sliviek slivovicu!

* * *

— Tak babička, pomohla tá moja mastička, ktorú som vám predpísal? — pýta sa doktor.

— Š, pomohla, pán doktor, a veľmi dobre, už nám ani pánty na dverách nevŕzgajú!

* * *

— Kým sme bývali v Žiline, nepochyboval som o manželkinej vernosti, ale odkedy bývame v Prahe...

— Veľkomesto ju pokazilo?

— Ale nie. Iba som si všimol, že k nám chodí ten istý poštár, čo v Žiline...

JEŽ — Bělehrad

ANAR

se vám o:

Budové stavene — pracovitosť; stehovanie do nové — přijdeš do príznivých pomér; zbožené — budeš muset prekonat mnoho prekážek; nedokončené — vzrušujúci dny; hořící — zkažená radost. Brýlich nosených — dosahneš vysokého věku; koupených — bud' opatrný; ztracených — musíš lepe dbať svého majetku; rozbitých — utripiš škodu.

Břitvě — nebezpečí.

Celnici — nevole, zloba, rozmýšľanie.

Cementu — nalezeš vážne pŕatele. Copech — je ti zakryvána pravda; nošených — nemůžeš se zprostít předsudků; pletení copů — dôležitou vec posuzuješ velmi lehce; ustrižených — súčtuješ se starými názory.

Cervech — hádka v domácnosti; v jidle — máš zlého nepřítele; zábijených — budeš zbaven nějakého zla.

Cesneku — máš špaľné návyky.

Cepci na hlavě — staneš se maminkou; sejmútém — beznadějná láska; praném — štěstí a spokojenosť v manželství; ští čepce — brzy se provdáš.

Člunu plovoucím — láká tě nová láska; potopeném — ztráta rovníjící se lásky.

Cokoládě — blahobyt.

Věříte snům? Ne? Ani my nevěříme, ale co to škodi podívat se občas do snáře? Je to přece jen zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy, zdálo

MENO VEŠTÍ

je jedným z mladších súrodencov. Najčastejšie je blondín bud' tmavý blondín s modrými, šedými bud' zelenými očami. Stredne vysoký a povahove pomalý, väzny, rozhodný a tvrdohlavý. Ponáša sa na otca bud' matku, ktorá ho má veľmi rada, podobne ako aj sestry, ak ich má. Nedovoľuje mu ubližovať, vtedy reaguje rozhodne. Je starostlivý voči slabým a ukriveným, vie zaobchádzať s malými deťmi, ktoré ho majú rády. Neznáša podlizovačov, udavačov a fašošných ľudí. Sám hovorí ľudom pravdu a dodržuje dané slovo. Ak sa raz rozhodne, vytrvale ide do cieľa. Je priemerne nadaný a priemerne sa aj učí. Viac obľubuje prírodné ako humanisticke vedy. Najradšej má konkrétné práce: na gazdovstve, majstrovanie bud' ako mechanik. Zaujima sa o šport a hudbu, rád číta detektívky a v televízii pozera dobrodružné seriály. Zaujima sa o motorizmus a modernú techniku. Je veľmi oddaný vlastnej rodine, ceni si rodinné tradície, zvyky a običaje. Napriek priemerným schopnostiam, bez väčších ťažkostí končí základnú školu, potom odbornú školu v súlade so svojimi záľubami (mechanik, vodič, remeselník, skladník, predavač). Obvykle sa žení s peknou a mûdrovou ženou, mávajú obvykle dve deti (dvoch synov alebo syna a dcéru). Má väzny a zodpovedný prístup k svojim povinnostiam, je praktický a vecný, neznáša prázdnne reči. Na každom pracovisku je dobrým, váženým pracovníkom, ktorého si nadriadení vážia.

TADMIR

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstępu Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krzysztofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Ewa Rudnicka (tłumacz), Alžbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wilejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Zofia Boguśkowa, Józef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Zofia Chalupkowa, Bronisław Knapčík, Eugen Kott, Eugen Mišinec, Lýdia Mšalová.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmuje Oddział RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 60 zł, rocznie 240 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 597.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 5.10.1987, podpisano do druku 24.11.1987.

STÁVA SA ■ STALO SE...

ČESKÝ "GUINNESS". Již páté vydání své „Knihy 1000 česko-slovenských rekordů“ připravuje Ladislav Kochánek. Ta zajímavá a zábavná knížka obsahuje příběhy z dávno uplynulých let a nejnovější „rekordy“. Můžete se z ní také dozvědět, jaká je nejvyšší hora, nejdélší řeka, největší a nejmenší město v Československu. Jsou tu i zajímavosti ze světa rostlin a zvířat. Kdo například ví, že v okolí Kutné Hory žije už 200 let jediné stádo bílých jelenů? Vypráví se, že v 19. století hrabě Špork, který byl vásivním lovčem, zastřelil jednoho z těch bílých jelenů; byl potrestán obrovskou pokutou... Dal si ušit z jelení kůže kalhoty a přišel v nich na audienci k císaři. „Vaše výsost, to jsou nejdražší kalhoty, jaké byly kdykoliv viděny na císařském dvoře!“ prohlásil.

Rekordy překonávala rovněž před 600 lety česká manželka císaře Karla IV. Alžběta, která lámala v rukou podkovy a meče a bez námahy drtila rytířské brnění.

Jsou tu rekarty aktuální a zábavné; například jakýsi Antonín Masko v roce 1974 urazil automobilem 64 kilometrů se zavázánýma očima! Na snímku: Největší holici štětec na světě.

SVĚDKA NAROZENÁ VE STOCKHOLMU, ukončila tam herecká studia a debutovala ve filmu. Celý svůj umělecký život však prožila v cizině. Jako 22letou dívku ji přivezl do Hollywoodu režisér David O. Selznick. Jedná se samozřejmě o Ingrid Bergmanovou, velkou hvězdu světového kina. Zemřela před čtyřmi lety.

Ingridiny děti — Pia z prvního manželství, dvojčata Isabella a Isotta Rossellinové a syn Roberto Rossellini — dlouho uvažovaly, co udělat s památkami po slavné matce. Byly mezi nimi fotografie Ingrid z dětství ve Švédsku, snímky z filmů, v nichž hrála, novinové výstřížky s recenzemi, interviewy a všechno, co se psalo o jejím soukromém životě. Byly též celé hromady dopisů, mezi nimi oj jejich čiteli, mj. Ernesta Hemingwaye a Johna Steinbecka. Konečně se rodina rozhodla: všechno dostala nevelká univerzita Wesleyan ve státu Connecticut. Univerzita má vlastní archiv věnovaný historii filmu. Už několik studentů chce psát diplomní a doktorské práce věnované Ingrid Bergmanové.

NOVÉ VTELENIE. Keď 19-ročná studentka sociológie z Filadelfie, Pamela Haasanová bola v jednej rezervácii Indiánov v Severnej Karoline, tamojší kmeň Haliwa užnal, že studentka je... novým vtelením dcéry ich slávneho náčelníka Oconosota, ktorý sa stal indiánskou legendou, lebo začiatkom 19. storočia hrdinsky vzdroval bielym a mnohokrát nad nim víťazil. Oconosotova dcéra bola známa ako krásavica a veľmi cnostná žena.

Kmeň Haliwa pevne verí sfarbovanie duši. Studentka z Filadelfie všobec nie je presvedčená, že je novým vtelením indiánskeho dievča, ale súhlasila s tým, že ešte mesiac pobudne v indiánskej rezervácii, kde sa bude konáť slávnosť udelenia jej titulu princeznej. Dokonca si vyskúšala čelenku s perami a pôzvovala fotografom s indiánskym pomaľovanou peknou tváričkou. Vo svojom priateľstve s kmeňom Haliwa slečna Pamela vidí nie len zábavu. Povedala: „Keď skončím štúdia, budem sa zaobráť politickou činnosťou. Chcem sa pričíniť o to, aby stvoril prvým obyvateľom Ameriky lepšie životné podmienky, aby im prinavratiť dávne práva.“ Na snímke: „nové vtelenie indiánskej princeznej.“

DVACET LET uplynulo od svatby dánské kráľovny Margarethy s hrabětem Henri de Monpezat de Laborde, nosícim titul prince manžel. Tehdy ještě žil Frederik IX., otec dnešní královny, ktorá vstúpila na trón v roce 1972. Najít vhodného manžela pro následky trónu nebylo snadné. Margaretha byla hezkou dívkou, ale při jejich 187 cm výšky bylo těžko najít mladého muže s modrou krví, který by byl vyšší než ona. Až konečně v Londýně poznala mladého

francouzskeho diplomata z dobré rodiny, měřícího 195 cm. „Henri přišel, podíval se — a Margaretha zvítězila!“ žertoval později král. Hrabě Henri dostal knížeci titul, ale Dánsko se mu nelibilo, ani on Dánům. Znepřátelil si dokonce i ženské organizace, protože prohlásil, že se ženami a dětmi se musí zacházet jako s koni: občas užívat bič. Konečně se s ním poddaní smířili a u příležitosti 20. výročí sňatku mu byl přidělen vlastní plát. Dosud užíval peněz své královské manželky. Na snímku: Královna a princ.

Neuráža sa Robert Redford, ktorý hoci vypáda na vysokého, je „priemerný“ — meria 173 cm. Najväčším (alebo skôr najdlhším) hollywoodským hercom je Clint Eastwood — 194 cm.

Najmenšia zo slávnych speváčiek je Mireille Mathieu, ktorá má čosi ponad polodruhého metra. O niečo vyššia je slávna Madonna — má iba 153 cm. Nepríliš vysoká je bývalá „najkrajšia žena na svete“ — Liz Taylorová, ktorá má 160 cm. Výškou nemôže tiež imponovať paní premiérka Thatcherová — 163 cm. Veľmi vysoká — 184 cm — je mladá americká hviezda Brooke Shields, 178 cm má princezna Diana. Jej manžel princ Karol, následník britského tronu je preto tak isto vysoký — a nemá rád keď si Diana obúva topánky na vysokom podpätku...

dobrodružstvách zamilovaných párikov. Ale čitatelia, a najmä čitatelky, zbožňujú romány tohto druhu a napriek tomu, že odborní kritici reagujú rôzne, knihy pani Cartlandovej sa predavajú ako čerstvě žemle.

Ale rýchle písanie románov nestáci starej panej. Prednedávnom nadviazala stálu spoluprácu s istými anglickými novinami, v ktorých viedie rubriku rád — sa-mozrejme „pre zamilovaných“. Poskytuje dobré rady zamilovaným slečnám a manželkám, ktoré prežívajú krízu v manželstve. Na snímke: najrýchlejšia spisovateľka.

MALÍ A VELKÍ. Ženy neradu hovoria o svojom veku a muži o — výške. Každá žena by totiž chcela byť čo najmladšia a každý muž — čo najvyšší.

V každom pripade slávna filmová hviezda, Paul Newman, sa veľmi urazil, keď istý americký novinár napísal, že herec musí nosiť topánky na šikovne ušitej podošve o niekoľko centimetrov vyššej ako normálna, aby dosiahol výšku, ktorú udáva, t.j. 178 cm. „Zmerajte si ma — navrhhol Newman — ale každý centimetr menej ako 178 cm mi zaplatíte 1000 dolárov!“ Novinár rezignoval...

